

WESTERN ROMAN
LASO
CIJENA 15 d. BROJ 385

**KRVAVA
OPORUKA**

Lewis B. Patten

KRVAVA OPORUKA

LASO 385

Lewis B. Patten: **KRVAVA OPORUKA**

Naslov originala: **DEATH RIDES A BLACK HORSE**

Recenzija: Fedor Hanzeković, filmski redatelj

Copyright: Lewis B. Patten, posredstvom G. P. A. München

Prijevod: Đurđa Čolak

Grafički urednik: Ivica Bartolić

Urednik: **Marcel Čukli**

LASO – Izlazi svaki tjedan – Izdavač: RO NOvin-sko-izdavačka djelatnost SOUR-a »Vjesnik« n. sol. o. – OOUR Informativno-revijalna izdanja n. sub. o., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, Redakcija »Romani i stripovi« – Glavni i odgovorni urednik: Borivoj Jurković – Adresa uredništva: »Laso«, Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO Štamparska djelatnost »Vjesnik« n. sol. o. – OOUR Novinska rotacija n. sub. o. i OOUR TM n. sub. o., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4.

Copyright (sva prava za Jugoslaviju) »Vjesnikova« Press agencija Zagreb. Cijena pretplate za godinu dana iznosi 780 d ili 702 d s popustom od 10 posto, a za 6 mjeseci 390 d ili 351 d s popustom. Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od 10 %. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-1216 SOUR »Vjesnik«, Interna banka, s oznakom za »Laso«. Cijena za inozemstvo: DM 1,80, ASCH 10,00, SFRS 2,00, HFL 2,00 – Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 36,00, SKR 63,00, ASCH 250,00, FF74,00, SFRS 36,00, HFL 37,00, US 15,00 – Uplata za devizni račun 30101-37-7210-256 – Privredna banka Zagreb (za »Laso«) Ekonomska propaganda: »Vjesnik«, Agencija za marketing, Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6. Zadnja kolor-stranica 9000 d, c/b stranica 7000 d.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 26. XI 1973.

LASO broj 385 izlazi 27. 2. 1981.

I

Moj otac se zvao Walter Halliday. Bijaše to krupan čovjek, a osnovao je ranč Halliday kad se nitko nije usudio prijeći ga bez pratnje konjice. Bilo je to šezdeset pete, godinu dana nakon pokolja u Sand Creeku. Nekoliko godina nakon toga Čejeni su harali i ubijali osvećujući se bijelcima. Čak dva puta su se moj otac, majka i Rafe Joslin branili od njihovih napada iz male kolibe koja je bila njihovo prvo prebivalište.

Šezdeset sedme Custer je napao selo Čejena južno od Washite i uništio ga. Napadi su prestali, a sedamdeset šeste Siouxi su napali Custerove ljude na Little Big Hornu. Taj poraz Custerove vojske donio je mir.

Ja sam se rodio šezdeset četvrte, u godini masakra na Sand Creeku. Imao sam godinu dana kad su otac i majka sagradili kolibu i osnovali ranč. Rafe Joslin je došao godinu dana kasnije, zaustavio se samo da prenoći i ostao zauvijek.

Sedamdeset devete kad mi je umro otac, imao sam petnaest godina. Bio je srpanj, školski praznici. Moja majka je umrla prije deset godina, a o kući se brinula Meksikanka Dolores Rivera, jaka žena srednjih go-

dina. Tamna koža je otkrivala i njezino indijansko porijeklo. Bila je uvijek nasmiješena i vesela. Kuću je uredno održavala a kuhala je za mog oca, mene i našeg nadglednika Rafea koji je živio s nama u kući.

Otac mi bijaše visok i jak čovjek. Dan kad je umro nije se nimalo razlikovao od drugih ljetnih dana. U predvečerje je došao njegov konj, prašan i slomljene noge. Rafe je naredio da se odvede daleko od kuće i spasi bijednog stanja u kojem je bio. Poslao je ljude da prate tragove konja. I ja sam bio s njima.

Vjerovao sam da je otac samo ranjen. Nikad nisam ni pomislio da bi mogao umrijeti. On je za mene bio kao velika stijena što se izdizala nad našim rančem.

Rafe Joslin je jahao prvi a ja sam bio uz njega. Uz nas je jahao i Jack Standing Bear, koji se brinuo o konjima na ranču. On je najbolje pratio tragove.

Iako je bio mrak, tragove smo lako pratili. Očev konj je šepao i tragovi su bili vidljivi. Polako smo jahali i imao sam vremena za razmišljanje.

Nisam bio blizak s ocem. Bio je

hladan čovjek, a sve što je imao stvorio je teškim radom. Previše je očekivao od svojih ljudi, od mene pa čak i od sebe.

Imao sam samo pet godina kad mi je majka umrla. Nisam znao da otac ima prijateljicu. Zvala se Rose Moran. Kasnije sam saznao da je na napuštenoj zemlji u blizini ranča napravio za nju kuću. Nikad nisam shvatio zašto je nije doveo u našu kuću i oženio se njome. Nije se obazirao na govorkanja, ali je vjerojatno mislio da bi ponovnim brakom iznevjerio uspomenu na moju majku.

Ipak, posjećivao je Rose Moran nekoliko puta tjedno. Bio sam dovoljno odrastao i razumio sam njegovu fizičku potrebu za njom, ali sam znao i da je voli. I ona je njega iskreno voljela. Sreo sam je samo jednom i odmah mi se svidjela.

U petnaestoj sam već radio sve muške poslove. Zimi sam išao u školu, ali sam ujutro morao raditi. Ljeti sam radio od zore do mraka kao i svi ostali.

Prešli smo gotovo deset kilometara. Odjednom se Rafe zaustavi i sjaše. Kliznuo sam s konja i potrčao. Rafe i Jack su se sagnuli uz nepokretno, skvrčeno očevo tijelo. Prošlo je nekoliko trenutaka dok mi je doprlo do svijesti da moj otac, nesavladivi div, leži mrtav. Mislio sam da je to ružan san iz kojeg ću se uskoro probuditi.

Toliko sam želio da mi otac kaže da me voli. Možda nije samo on kriv. Nikad nisam razgovarao s njim niti mu se povjeravao. A sada je bilo prekasno.

Na ranč smo stigli u ponoć. Ljudi su unijeli oca u kuću i položili ga na krevet. Rafe pošalje jednog od radnika po pogrebnika.

Rafe i Dolores su ga obukli u crno nedjeljno odijelo: S Rafeom sam

sjedio čitavu noć uz njega. Gledao sam u očevo lice kao da će nekim čudom oživjeti. Konačno, u zoru je stigao kovčeg i položiše ga u nj.

Rafe se okrene i pogleda me. Promuklim glasom mi reče:

— Podi u krevet, Frank! Naspavaj se. Danas poslijepodne otići ćemo u grad i ugovoriti sve za pogreb.

Rafe je bio žilav, čvrst, mišićav čovjek. Njegove oči bile su sitne a usta tanka, pravilna crta. Bio je dio ranča Halliday kao i moj otac. Upravljaio je njime četrnaest godina.

Dolores me probudila u podne. Ljudi su nas već čekali i obučeni u najbolja nedjeljna odijela. Kočija je bila upregnuta. Rafe je vozio a ja sam sjedio do njega. Otac je ležao u kovčegu obloženom bijelim sateonom. Lice mu je bilo blijedo, oči zatvorene. Gledajući ga, osjetio sam kako mi se grlo steže i suze naviru na oči.

Rafe se dogovorio da pogreb bude idući dan poslije podne. Vratili smo se kući s ostalim radnicima.

Stigavši kući, upitah Rafea za Rose Moran. Nije znala za očevu smrt ni za pogreb. Bilo bi okrutno ne javiti joj, koliko god se to njemu nije svidalo.

Osedlao sam konja i odjahao čim je Rafe ušao u kuću. Njezina kuća je bila mala koliba, brižno održavana. Sagrađio ju je moj otac, ali mala lijeha puna cvijeća bila je njezino djelo.

Sunce je već zalazilo kad sam stigao do kolibe. Rose mi je izašla u susret čim sam otvorio dvorišna vrata. Vidjela je po izrazu mog lica da se nešto dogodilo. Problijedila je. Trebalo je da joj pažljivo saopćim vijest, ali nisam znao kako. Samo sam promrmljao:

— Gospodo Moran, moj otac je umro.

Uхватиła se za stup, kako ne bi pala. Trenutak me gledala a onda joj se oči napune suzama. Kao da je zaboravila da sam prisutan. Jaka bol očitavala se na njezinu licu.

— Gospodo Moran! — povikao sam i pridržao je za ruku.

Pomogao sam joj da uđe u kuću. Dopustila je da je dovedem do kreveta. Pogledala me i pokušala se nasmijati.

— Hvala Frank! To je došlo tako neočekivano.

Nisam odgovorio. Upitala me:

— Kako? Kada?

— Jučer. Njegov konj je sam došao pred suton. Čitavu noć smo ga tražili. Danas smo ugovorili pogreb.

— Kada će biti?

— Sutra poslije podne.

Kimne. Pomislih da bi vjerojatno željela biti sama i reko:

— Pa trebalo bi da krenem.

— Otpratit ću te do vrata i hvala ti što si došao, Frank.

Odvezao sam konja i pošao. Okrenuo sam se i začuo njezin jecaj.

I meni potekoše suze.

Nisam dugo jahao do kuće. Nadođao sam se da me Rafe neće pitati gdje sam bio.

Narednog jutra nismo radili. U podne su svi radnici bili spremni i obučeni u najbolja odijela koja su imali. Jedan od njih doveze kočiju. Rafe se popne u kočiju i uzde. Dolores sjedne do njega a ja sam se stisnuo uz nju. Plakala je cijelim putem.

Nikad prije nisam bio na pogrebu. Svećenik David Thorpe govorio je o mom ocu kao o dobru i radinu čovjeku. Kovčeg je bio otvoren i svi su prolazili pokraj njega pozdravljajući oca posljednji put. Rose Moran je čekala da ga posljednja pozdravi. Bila je obučena u crno a lice

je pokrila crnim velom.

Spustili su kovčeg. U tišini sam čuo jecaje. Rafe je gledao ljutito i nemilosrdno Rose Moran.

Želio sam povesti Rose kući, ali mi Rafe reče:

— Julius Larabee želi da dodemo u njegov ured. Pročitat će nam oporuku tvog oca.

Nisam mislio na oporuku. Rafe je hladno promatrao Rose i nevoljko rekao:

— Želi da i ona prisustvuje. Hoćeš li je pozvati?*

Otrčao sam do Rose, nervozno vrteći šešir u ruci.

— Gospodo Moran, Julius Larabee želi da dodemo u njegov ured. Pročitat će nam očevu oporuku.

— Ne, ne želim...

— Molim vas! Kad bude gotovo, odvest ću vas kući.

Samo je nijemo kimnula. Išao sam uz nju sve do grada.

Stigli smo posljednji.

Razmišljajući o oporuci pretpostavljao sam da će dio ranča pripasti meni. Dio će nedvojbeno pripasti Rafeu.

— Hvala ti što si pošao sa mnom

— reče mi Rose tiho. Trenutak je oklijevala, pa dodala: — Znaš li da smo tvoj otac i ja bili prijatelji?

— Da, gospodo.

— Dugo. Gotovo osam godina.

— Da, znam.

— Možda ti to nikad nije rekao, Frank, ali tvoj otac se ponosio tobom.

— Ne, nije mi to rekao.

— Nije bio od onih koji iskazuju svoje osjećaje.

— Hvala vam što ste mi to rekli, gospodo Moran.

U tišini smo nastavili put do grada.

II

Julius Larabee je bio nizak, debeljuškast čovjek. Njegov pisači stol je

bio pretrpan papirima. Nekoliko trenutaka se meškoltio na svojoj stolici, a onda je počeo čitati.

„Ja, Walter Halliday, pri potpunoj svijesti ostavljam...“

Potrajalo je dok nije došla najvažnija točka oporuke. Nekoliko stotina dolara ostavio je radnicima koji su dugo radili na ranču. Rafeu je ostavio pet tisuća dolara. Rose Moran je dobila kuću u kojoj je živjela, četrdeset jutara zemlje i mjesečni dohodak od pedeset dolara do kraja života.

Promatrao sam Rafeovo lice. Bilo je poput graviranog granita. Pet tisuća je zvučalo dovoljno i mislio sam da bi trebalo da bude zadovoljan. Očito, nije bio. Rosine oči zasuziše i osjetio sam da nije samo zadovoljna, već i polaskana očevom pažnjom.

Larabee je nastavio. Ranč, stoku i novac u banci ostavio je meni. Do moje punoljetnosti skrbnik će mi biti Rafe. On će i dalje ostati na ranču kao nadglednik. Osim redovite plaće primat će dodatnih stotinu dolara mjesečno.

Saslušavši oporuku, pomislih kako se moj život neće nimalo izmijeniti. Nastavit ću pohađati školu i raditi na ranču. Ni Rafeov život se neće promijeniti, osim što će primati više novaca.

Larabee nije završio čitanje oporuke. Zastao je i pogledao Rafea. Promatrao sam ga. Oči su mu se suzile a usne postale još tanje. Bijes je izbijao iz njega. Larabee reče:

– Zao mi je, Rafe. Pokušao sam...

Rafeov glas je bio osoran i čudan:

– Dao sam mu život. Dao sam sve što sam mogao u ovih petnaest godina. Do vraga, učinio sam isto koliko i on za ranč, a što sam sad dobio?

– Još ima nešto – nastavi Larabee. – „U slučaju smrti Rafea Joslina prije nego što moj sin postane punoljetan, Rose Moran će biti skrbnik moga sina. U slučaju smrti moga sina prije dvadeset prve godine sve nasljeđuje moj vjerni nadglednik i prijatelj Rafael Joslin. Želim da moj sin zadrži Rafaela Joslina kao upravitelja ranča za čitava njegova života.“

Larabee završi čitanje. Pozdravio sam se s njim. Rafe ga je samo gledao. Ne čekajući Rose, izađe zalupnuvši vratima.

– Trebalo je da dobije više. Trebalo je da dobije dio ranča – reče gospodin Larabee.

– Ja ću mu dati – rekoh.

– Ne možeš. Nemaš još nikakva prava na ranč.

Izašao sam s Rose. Rafe je kočijom krenuo u punom galopu. Okrenuo sam se i pogledao gospodina Larabeeja.

– Zar mu ne mogu reći da ću mu dati dio ranča čim budem mogao?

– Možeš, ali to ništa ne mijenja. U narednih šest godina možeš promijeniti svoje mišljenje kad god želiš.

Rose me uhvati za ruku i reče:

– Preboljet će to.

Imala je pravo. Ispratio sam je do kočije i sjeo pokraj nje. Bilo mi je lijepo u njezinu društvu i bilo mi je jasno zašto je toliko značila mom ocu. Dugo smo šutjeli.

– Neugodno ti je zbog mene, Frank? – upita me nakon nekog vremena.

– Ne, gospodo. Samo nisam naučen na društvo žena, osobito kad su lijepe kao vi. Ja poznajem samo Dolores i svoju učiteljicu. Vi se razlikujete od njih.

– Misliš zato što smo tvoj otac i ja...

– Ne, gospodo – okrenuo sam se i pogledao je. – Rafe vas ne voli. Ali to nije razlog da ne budemo prijatelji.

Nasmiješi mi se i reče:

– Sigurna sam da bi i tvoj otac tako mislio.

Kući sam se vratio pred večer. Nisam mogao objasniti zašto, ali posljednji dio očeve oporuke me uznemirivao. U slučaju smrti njegova sina prije nego što navrši dvadeset jednu godinu sve pripada njegovu vjernom nadgledniku i prijatelju Rafaelu Joslinu.

Stigavši pred kuću, Rafe je upravo izlazio noseći svoje stvari. Selio se u zgradu u kojoj su živjeli ostali radnici. Lice mu je bilo hladno i ljuto. Kad me pogledao, iz očiju mu je izbijala mržnja.

Prvi put sam bio ljut. Nisam ja napisao tu oporuku. Nisam čak ništa ni znao o tome. Uostalom, ranč je bio ocev, a Rafe je samo radio za njega. Velikodušno mu je ostavio pet tisuća dolara, posao do kraja života i dodatnih stotinu dolara mjesečno. Još sam bio voljan prepustiti mu dio ranča. Pravnim putem to nisam mogao učiniti, a drukčije Rafe ne bi prihvatio.

Morat ću čekati. Rafe će to preboljeti. Nije me mrzio, iako me gledao kao da me mrzi.

Dolores je nešto radila u kuhinji. Bojazan se očitovala i u njezinim očima.

– Ne brini se, Dolores. Zaboravit će on to. Samo treba malo strpljenja.

Kimnula je, ali mi se učinilo da u to ne vjeruje. Rafe nije bio od onih koji brzo zaboravljaju.

Večerali smo. Predosjećao sam da se neće sve odvijati dobro. Rafe je još nadglednik. Mogao bi mi i napakostiti nečim. Ali sve ću pretpjeti. Moram samo i dalje obavljati svoje

redovite zadatke.

Čuo sam topot kopita. Bio je mrak, ali sam vidio jahača kako izlazi iz dvorišta i kreće prema gradu.

Bio je Rafe. Prepoznao sam njegovu crnog konja.

– Vrlo je ljut, gospodine Frank – reče Dolores.

Bio sam tužan zbog Rafeova ponašanja i očeve smrti. Poželio sam Dolores laku noć i otišao spavati.

Upalio sam svjetiljku i sjeo na stolicu pokraj kreveta. Gledao sam u zid a ružne misli mi nisu dopuštale da spavam.

Ja sam jedini bio na Rafeovu putu da postane vlasnik ranča. Tako je pisalo u oporuci. A Rafe je bio toliko bijesan da bi... Nisam želio razmišljati o tome. Poznaje me od mog rođenja. Možda je ljut i razočaran, ali to ne znači da će pokušati da me ubije.

Dugo mi je trebalo da zaspim. A kad sam usnuo, morili su me ružni snovi.

Probudio me topot konjskih kopita. Pogledao sam kroz prozor i ugledao Rafea. Vezao je konja i teturajući ušao u kuću.

I toga dana su radnici obavljali uobičajene poslove. I ja sam radio do mraka. Skupljali smo sijeno. Volio sam taj posao kad se na sve strane širi miris sijena.

Čitavo polje bilo je pokošeno. Na rednog jutra smo nastavili posao. U podne smo već napravili stog sijena. Grabljali smo i tovarili dok polje nije ostalo čisto.

Sijeno smo držali u sjenicima. Obično bi jedan momak pomagao, a na vrhu bi bila trojica, kako bi stog bio pravilan.

Do ove godine moj posao je bio da vodim grupu kosilaca. Ove godine Rafe me postavio na sjenik, a

momak iz grada je dovozio sijeno.

Posao na sjeniku je prljav i neugodan. Dopola si u sijenu, a vjetar ne dolazi niotkud. Nos je pun prašine. Mora se raditi brzo, bez zastajkivanja, čitav dan. Ljudi se na tom poslu obično izmjenjuju. U podne me Rafe nije oslobodio tog neugodnog zadatka. Poslije podne poslao je Lucasa, čovjeka koji je sa mnom radio, po vodu. Ostao sam sâm.

Već sam predosjećao kakav će mi život biti narednih šest godina. Rafe će mi davati najteže i najprljavije poslove na ranču. Možda misli da će me dotući i da ću pobjeći. A možda će mu to biti zadovoljstvo koje nije mogao postići na drugi način.

Radio sam što sam brže mogao pokušavajući da izdržim. Kad god bi Rafe donosio sijeno, vidio bih kako me gleda sa čudnim izrazom u očima.

Nisam imao vremena gledati ga niti se upitati što se iza toga krije. Bio sam prezaposlen slaganjem sijena. Rafe je dovezao sijeno i stavio ga na posljednji stog koji je trebalo da složim. Bila je to hrpa koja mi je sezala gotovo do glave. Odjednom sam začuo zvuk od kojeg sam se sledio. Nisam pogriješio, jer sam ga već mnogo puta čuo. Bilo je to skitanje velike čegrtuše a bila je blizu moje glave.

Držao sam vile u rukama. Bacio sam ih u sijeno, odgurnuo se i pao na leđa.

Zmija je pokušala napasti, ali se nije mogla slobodno kretati. Bila je velika, debela kao moja ruka.

Spasila me samo moja brza reakcija. Pogledao sam Rafea. Odlazio je i nije se osvrnuo.

Zmija je pokušavala pobjeći. Brzo sam je udario, još uzneviјeren od straha. Pri trećem pokušaju vile su

se zabile u zmiju. Odbacio sam ih poput koplja. Pozvao sam čovjeka koji je upravo donosio sijeno. — Ubij tu prokletu zmiju i dobaci mi moje vile.

Za tren je sve bilo gotovo. Ponovo sam prionuo na posao, pokušavajući da zaboravim nemili događaj. Prisjetio sam se onoga što je pročitao gospodin Larabee: »U slučaju smrti mog sina prije...«

Možda je zmija slučajno bila u Rafeovu sijenu. Možda je slučajnost što je Lucasa poslao po vodu. Osim toga, ujed čegrtuše je rijetko kad smrtonosan ako ne ugrize u lice ili vrat.

Uostalom, svake godine se u doba košenja bar nekoliko zmija pojavi u sijenu. Nisam bio sasvim miran, jer je bilo i previše slučajnosti.

III

Slijedećeg dana zaustavi me Rafe na putu u polje. Nije se smješkao i nije bilo prijateljskog izraza u njegovim očima.

— Mislim da više ne želiš raditi tamo nakon jućerašnjeg događaja.

Nisam želio. Znao sam da bih cijeli dan pazio na svaki stog sijena osluškujući siktanje zmije. Ali nisam to htio pokazati.

— Svejedno mi je gdje radim. No jedan čovjek ne može sam raditi na sjeniku.

— U redu. Opet ćeš tamo raditi. Lucas će biti s tobom.

Zmija više nije bilo ni toga ni narednih dana. Tri dana sam radio na sjeniku, a kasnije sam dovozio sijeno.

Ljeto je prošlo bez velikih događaja. Ponekad bih navećer odjahao do Rose Moran i dugo s njom pričao. Postali smo dobri prijatelji.

Svako jutro radnici su se okupljali ispred kuće i Rafe bi im davao

poslove. Jednog dana u kolovozu reče mi:

Odjahat ćeš u Alkali Springs da vidiš je li izvor presušio. Obično u ovo doba godine presuši. Dovedi stoku koju tamo nađeš.

Kimnuo sam i otišao u koral po konja. Put do Alkali Springsa potrajat će pola dana. Neću stići kući do mraka. To me nije zabrinjavalo, jer sam ponekad volio biti sam.

Život na ranču se nije izmijenio od očeve smrti. Rafe je još stanovao s ostalim radnicima. Ja sam stanovao s Dolores u kući i bio prilično osamljen. Ali kad bih otišao da razgovaram s našim radnicima, Rafe je uvijek bio prisutan, gledao me hladnim, tmurnim pogledom i nitko nije bio raspoložen za razgovor. Zbog toga sam prestao odlaziti k njima.

U toku ljeta odlučio sam da napravim nekoliko važnih stvari. Nisam imao drugog izbora osim da ostanem i radim po Rafeovim naredbama. Ali kad postanem punoljetan, nešto će se izmijeniti. Rafe će otići. Nisam više podnosio njegovu bezrazložnu mržnju.

Dan je bio ugodan. Nebo je bilo modro. Samo nekoliko oblačaka naziralo se na zapadu. Vjerojatno će biti grmljavine.

Naravno, puhao je vjetar. U ovom dijelu Wyominga vjetar gotovo uvijek puše.

Dok je moj otac bio živ, nikad nisam nosio pušku. Ali sada sam uzeo očevu spensericu. Često su mi se zbog toga podsmjehivali, no ja sam još mislio o čegrtuši. Dugo ljeta koje je mirno proteklo kao da je govorilo da je događaj sa zmijom bio samo puka slučajnost. Svejedno sam nosio pušku kad god bih odjahao od kuće.

Nesto prije podne ugledao sam osamljeno brdo, gdje se nalazio Al-

kali Springs. Istovremeno sam ugledao nekoliko krava koje su se vjerojatno uputile prema izvoru.

Nesvjesno sam krenuo za njima. Pratio sam ih oko pola milje, kad sam opazio tragove dva konja. I tada sam spoznao još nešto. Stoka nije išla prema izvoru, jer bi tada ostavljala jednolične tragove. Bila je u krdu, vođena dvojicom jahača. Kradljivci stoke!

Čim sam to shvatio, sjahao sam i pažljivo proučavao tragove. Od Jacka sam naučio nešto o čitanju tragova. Rubovi su bili oštri a udubljenja svijetla i svježa.

Nisam znao što treba činiti. Prvi put sam morao donijeti odluku do stožnu odrasla čovjeka.

Bilo bi lukavo okrenuti se i dovesti pojačanje. Ali vratio bih se tek ujutro. Dotad bi kradljivci nestali. Osim toga, kao i moj otac, mrzio sam lopove. Odlučio sam da pratim njihov trag.

Pratio sam trag oprezno gledajući pred sebe. Obuzeo me osjećaj nelagodnosti. Kradljivci su vjerojatno na uzvisini. To me uplašilo. Sjahao sam i uzeo spensericu. Učinio sam to u pravom trenutku. Gotovo istovremeno čuo sam prasak puške.

Ugledali su me i sad me očekuju. Nekoliko metara daleko od mene bila je stijena pokraj koje je raslo grmlje. Otpuzao sam do nje i sklonio se.

Nisu me više dobro vidjeli. Ugledao sam ih. Obojica su imala puške.

Naciljao sam u jednog od njih. Čovjek poleti unatrag. Polako sam nanišanio drugog, ali već je nestao.

Tresao sam se kao prut na vodi. Oblio me hladan znoj. Pucao sam i vjerojatno ubio čovjeka. Ležao sam mirno. Znao sam da bi mi onaj drugi mogao doći s leđa. Ležao sam na humku a s lijeve strane je bio jarak. Nije se čuo nikakav zvuk. Još sam

bio okupan znojem a ruke su mi se tresle.

Nisam mogao ostati na istom mjestu. Prije ili kasnije on bi došao do mene.

Ustao sam i pola trčeci, pola puzeći krenuo prema jarku. To je bilo jedino pouzdano sklonište.

Stigao sam i skočio valjajući se u prašini. Zaustavio sam se i pogledao ravno u začudeno lice drugog kradljivca. Njegova puška bila je uperena u mene.

Pucali srfo, istovremeno. Osjetio sam oštar bol u lijevom ramenu. Ali i on je bio ranjen. Moj metak je nestao u njegovu trbuhu.

Ponovo sam počeo drhtati. Znoj, koji mi je natopio odjeću, ponovo me oblije. Ustao sam i uperio pušku u čovjeka na zemlji. Otvorenim očima me gledao.

Nisam znao što treba da kažem i učinim. Krv je natapala njegovu košulju. Nešto sam morao reći.

– Zao mi je – promrmljao sam.

Pokušao je govoriti. Sagnuo sam se da čujem. Riječi nisu bile jasne, ali nije bilo sumnje u ono što je rekao:

– Priljavi vražji sin. Rekao je da će biti lako i da nemaš pušku.

Odjednom sam se sjetio čegrtuše. »On« je bio Rafe Joslin. Rafe me danas poslao ovamo.

– Umirajte. Što vam je ponudio?

– upitao sam ga.

Pogledi nam se sretoše. Pomislih da mi više neće odgovoriti. Ali konačno progovori:

– Pet stotina dolara. I svu stoku koju nademo.

– Da me ubijete? Rafe Joslin vam je ponudio novac i stoku da me ubijete?

Samo je nijemo kimnuo. Pogledao je u svoju ranu. Znao je da neće preživjeti.

– Mogu li nešto učiniti za vas?

– upitah ga.

Pogleda u moju pušku.

– Možeš me dokrajčiti.

„Nisam ga više mogao gledati. To je bilo previše. Ne mogu počinuti hladnokrvno ubojstvo. Osim toga, nije imao pravo da to od mene zahtijeva. On i njegov drug pokušali su me ubiti za novac.

– Nešto drugo? – upitao sam ga.

– U mojoj torbi je boca. Donesi mi je.

Konji su bili malo dalje. Sedla su bila stara i istrošena. Pronašao sam bocu viskija i vratio se ranjenom čovjeku. Nisam znao da time samo želi ubrzati smrt. Potegne dug gutljaj i tada počne kašljati. Baci bocu i padne na leđa. Bio je mrtav.

Ustao sam. Nisam se morao brinuti za stoku. Rafe će sutra doći s momcima.

Ali odlučio sam. Ne vraćam se na ranč. Rafe je čvrsto odlučio da me ubije prije moje punoljetnosti. Samo na dva načina sam ga u tome mogao spriječiti. Jedan je da ga ubijem, a drugi da pobjegnem. Nitko neće povjerovati da je Rafe unajmio kradljivce stoke.

Uplašila me pomisao da napustim svoj dom. Nisam imao dovoljno novaca. Imao sam samo konja, sedlo, ogrtač pokrivač, spensericu i još nekoliko metaka.

Nisam znao hoće li Rafe krenuti za mnom. Pretpostavljao sam da hoće i stoga sam morao odmah poći.

Imao sam cijeli dan prednosti. Krenuo sam prema jugu. Rana na ramenu me boljela, ali nije bila opasna. Ništa nisam mogao učiniti da zaustavim krvarenje. Samo sam se mogao nadati da će brzo zacijeliti.

IV

Krenuo sam lakim kasom. Konj će tako duže izdržati. Dobar dio dana još sam bio na području ranča Halliday. Razmišljao sam samo o Rafeu. Pitao sam se što će pomisliti i učiniti kad vidi dva mrtva tijela. Iznenadit će se što sam obojicu ubio.

Nisam znao što će učiniti. Možda će leševe odnijeti šerifu tvrdeći da su radili na ranču i da sam ih ja ubio. A možda će me proglasiti bjeguncem i izdati za mnom potjernicu. Možda će s Jackom krenuti u potragu za mnom. Toga sam se najviše bojao. Znao sam da ne mogu kriti tragove.

Bio sam gladan kao vuk. Nisam imao ništa za jelo, a tek sutradan bih mogao ugledati neki ranč ili grad.

Po brežuljcima sam vidao divokoze. Upravo kad je sunce zalazilo, stigoh do male uzvisine. Odatle se pružao pogled na presahli potok. Malo stado divokoza mirno je stajalo. Odmah sam sjahao. Dobro sam se namjestio i opalio. Pogodio sam jednu, a ostale su se razbježale.

Još se vidjelo dok sam derao kožu s divokoze. Moj konj nije podnosio miris krvi, no ipak sam meso stavio na konja i krenuo dalje.

Želio sam stati i skuhati meso, ali nisam se usudio. Razmišljao sam o Rose Moran. Ako na ostane na ranču, Rafe će pokušati da i nju otjera. Čim stignem u neki grad, pisat ću joj. Pisat ću i gospodinu Larabeeju i reći mu što se dogodilo. Možda mi neće vjerovati. Možda je čak i Rafeov saučesnik. Nisam u to bio siguran.

Rafe bi vjerojatno dobio oba pisma prije nego osobe kojima su upućena. Kad vidi poštanski žig, znat će gdje da me traži.

Čitavu noć sam jahao. Bio sam umoran i odrijemo sam u sedlu. Ujutro sam pronašao vodu. Skupio granja za vatru i spekao meso. Nisam pio vodu, jer sam se jednom razbolio zbog svoje neopreznosti.

Meso je bilo izvrsno. Spremio sam ostatak i ponovo krenuo na jug.

Nikad prije nisam se morao brinuti o sebi. Ranč Halliday bio je moj dom. Imao sam dovoljno hrane i krov nad glavom. Sada se sve promijenilo.

Neprestano sam jahao dvadeset četiri sata i konj se zamorio. Još sam bio daleko od Rafea. Pronašao sam stijenu na koju sam se mogao popeti. Skinuo sam sedlo i obrisao konja. Uzeo sam ogrtač i pokrivač. Mislio sam da ću spavati tri sata, a odspavao sam pet kad sam se probudio.

Sunce je polako nestajalo sa zenita i procijenio sam da je oko jedan sat. Konj je bio odmoren i opet sam krenuo na jug.

Jedna je zamisao u meni sve više sazrijevala. Željeznica je vodila kroz Cheyenne. Ako krenem na jug, doći ću do pruge. U Cheyenneu ću prodati konja. Nastavit ću put vlakom. Više neće moći pratiti moj trag. Ako ne kupim kartu, Rafe neće ni znati kamo sam krenuo. Osim toga, imat ću nešto novaca. Putovat ću u praznom stočnom vagonu i ne stat ću.

Nastavio sam kasom, ali sam se često zaustavljao da se konj odmori. Dizao sam sedlo i rashlađivao ga trljanjem. No sve više se umarao. Znao sam da te noći moram stati.

I ja sam se umorio. U malom potoku sam se napio i oprao konja. Naložio sam vatru i ispekao meso.

Nisam se usudio ni pomisliti koliko sam spavao. Bio sam premoren a da bih se probudio prije jutra, ali

znao sam da će me kao i uvijek probuditi svjetlost zore.

Kao što sam i mislio, probudio sam se u zoru. Pogledao sam prema konju. Nestao je. Nije bilo ni sedla. Ugledao sam otiske čizama dvojice ljudi. Teško je opisati kako sam se osjećao. Osjeto sam mučninu u želucu. Trebalo je da privežem konja za ruku. Bio sam bijesan i uplašen. Sada će me Rafe pronaći.

Slijedio sam tragove konja i ustanovio da ne idu na jug. S puškom u jednoj ruci i pokrivačem u drugoj pješice krenuh na jug. Išao sam što sam brže mogao, ali su mi smetale jahace čizme s visokim potpeticama. Izračunao sam da dnevno mogu prijeći oko dvadeset kilometara.

Svaki čas sam se okretao. Očekivao sam da ću vidjeti Jacka i Rafea, ali nikoga nisam opazio. Još neko vrijeme neće biti u mojoj blizini. Morali su se zaustaviti prošle noći, makar da odmore konje. Razmišljao sam o tome da se sakrijem i pričekam ih. Mogao bih obojicu ubiti iz zasjede. A onda sam se sjetio kako sam se osjećao kad sam ubio onu dvojicu kradljivca. Znao sam da neću moći povući obarač na Rafea.

Nastavio sam pješčiti. S vrha jedne uzvisine ugledao sam toranj i vjetrenjaču. Druga je bila u blizini. Kuće oko tornja bile su stanične zgrade. Vidio sam čovjeka kako šeta i nekoliko konja u koralu. Zastao sam i razmislio. Rafe će sutra pratiti moj trag. Otisci čizama bit će vidljivi i lako će me pronaći.

Slijedit će me do stanice i vjerovat će da sam se tu zadržao. Neću mu ostaviti nikakav trag. Morat će razmisliti kamo sam krenuo.

Napravio sam velik krug prema istoku, krijući se kako me nitko ne bi opazio. Stigao sam do pruge, sjeo

i pokušao da odlučim što da učinim.

V

Bio sam gladan, ali nisam zapalio vatru. Morao sam biti oprezan. Još nisam znao kamo da krenem. Vjerojatno ću uskočiti u prvi vlak koji naide. Samo da budem što dalje od Rafea.

Odmario sam se, a onda krenuo prema tornju. Ubrzo sam čuo slab zvižduk. Okrenuo sam se i u daljini ugledao crni oblak dima. Bio je to vlak i kretao se prema zapadu.

Znao sam da ne mogu uskočiti ako ne uspori ili se ne zaustavi. Sigurno će se zaustaviti na stanici. Potrčao sam pazeći da stajem samo na tračnice. Nisu bile prikladne za trčanje, ali morao sam uspjeti. Sada sam već mogao vidjeti vlak.

Još je bilo stotinjak metara do stanice. Ubrzao sam koliko sam mogao. Zapinjao sam i posrtao, ali sam trčao kao da mi život o tome ovisi.

Vlak ponovo zazviždi, sada već sasvim blizu. Sklonio sam se u džbunje.

Vlak projuri. Nikad prije ga nisam vidio. Vagoni zaklopotaše. A kad i posljednji prođe, podigoh se i nastavih trčati.

Zaustavio se. Potrčao sam i stigao vagon s poluotvorenim vratima. Popeo sam se i ubacio pušku.

Odmah sam se okrenuo i zatvorio vrata. Unutra je bilo mračno. Odjednom mi sine da bi Rafe lako mogao pronaći moj trag po onom malom dijelu koji sam pretrčao uz tračnice. Ako to vidi, znat će da sam pošao na zapad. Možda bi trebalo da brzo izađem iz vlaka.

Prvi put nakon događaja s kradljivcima stoke osjetih malu nadu. Sjeo sam čvrsto držeći pušku. Vlak je stajao dvadesetak minuta. Učini

mi se da čujem uzdisaje. Pažljivo sam osluhnuo, ali se više ništa nije čulo.

Konačno vlak krene. Ustao sam i prošetao do vrata. Nisam volio mrak.

Odjednom me nešto udari i padoh u mračni kut vagona. Na sreću, nisam se ozlijedio. Podigoh se i krenuh prema vratima. Dva čovjeka, obrasla u guste, prljave brade razgledavala su moju pušku.

– Vratite mi to! – reko.

Jedan od njih se prezirivo nasmi.

– Čuješ li dječacića, Sime? Kaže da je to njegovo. Zašto mu ne vraćaš?

Bio sam ljut na sebe zbog svoje neopreznosti. Ušao sam u vagon i ne pomislivši da bi itko drugi mogao biti unutra. Sada ovi imaju moju pušku i bit ću sretan ako se živ izvučem.

Spenserica je bila uperena u mene. Njihove oči su bile hladne, ubilačke. Nisam mogao prozboriti ni riječi.

– Hajde, Rede. Ubij ga! Ako to ne učiniš, na narednoj stanici dočekat će nas šerif.

Sjetio sam se telegrafskih žica. Znali su da bih se mogao vratiti i poslati telegram.

– Netko bi mogao čuti pucanj – odgovori drugi.

– Onda ga udari i baci van.

– Možda ima što uza se. Novac ili nož.

Red me pogleda. Udobno se smjestio na moj pokrivač. Tada se podigao. Prilazili su mi. Sime je držao revolver. Očito je namjeravao da me njime udari.

Imao sam pet dolara i nož. Jedini način da im pobjegnem bio je da iskočim kroz poluotvorena vrata. Ako ostanem tu, Sime i Red će me ubiti.

– Imam pet dolara i nož. Pustite me i dat ću vam ih – reko.

Sime se nasmi.

Bacih novac. Na trenutak obojica skrenuše pogled. Nisam oklijevao. Protrčao sam pokraj njih prema otvorenim vratima.

Sime se pribrao i divlje zgrabio pušku. Udario me a Red mi istovremeno podmetnuo nogu.

Dopuzah do vrata. Leda su me boljela a ogrebotine po rukama i koljenima nisam ni osjetio. S malo snage što mi je preostalo pokušah izaći. Zamalo sam uspio. No tada osjetih kako me netko hvata za noge. Visio sam i glavom sam gotovo dodirivao tračnice.

Možda je onaj koji me zgrabio za noge pomislio da sam već mrtav. Pustio me i ja padoh.

Osjetih oštar udarac u glavu. Kotrljao sam se i zaustavio u grmlju. Bio sam pri svijesti dok sam padao. A onda je sve postalo mračno.

Bila je noć kad sam se probudio. Ležao sam i prva pomisao mi je bila da sam mrtav. Osjetih nevjerojatan bol na glavi i na vratu. Sada sam znao da sam živ.

Sjetio sam se što se dogodilo. Još jednom sam bio blizu smrti.

Pokušah sjesti, ali glava me silno boljela i morao sam i dalje ležati. Možda bi bilo bolje da sam poginuo, pomislih.

Rafe i Jack još slijede moj trag. Ako me uhvate, ubit će me ili odvesti kao krivca za ubojstvo dvojice kradljivaca stoke. Ako se Jack bude protivio, Rafe će i njega ubiti. Možda će već sutra doći. Sada sam bio na sigurnom i imao sam vremena za razmišljanje.

Ali glava me boljela da nisam mogao misliti ni o čemu. Rukom sam napipao veliku ranu na sljepoočici. Krv mi je tekla niz čelo i lice. Bilo je krvi čak i u ušima.

Više ništa nisam imao. Pomislih da se vratim na stanicu i zatražim pomoć. Ali odmah sam odbacio tu pomisao. Nitko neće povjerovati petnaestogodišnjem mladiću. Nitko neće optužiti Rafea. Živ se sigurno ne bih vratio na ranč Halliday.

Razmišljajući tako, sve više sam gubio nadu. Rafe će morati odlučiti u kojem smjeru da krene. Možda će saznati da je jedini vlak koji je jučer prošao išao na zapad. Možda će Jack poslati na istok, znajući da bi me on lako pronašao. Sigurno će pričekati zoru i onda krenuti. Učinit ću sve da ne ostavim tragove. Pronaći ću neko mjesto na kojem me Jack neće pronaći.

Bio sam u maloj prednosti. Morat će slijediti tragove kraj tračnica. To će ih dovoljno udaljiti od mene.

Odmarao sam se, namjestivši glavu kako bi me što manje boljela. Nisam htio zaspati. Borio sam se sa snom do zore. Još sam neko vrijeme ležao dok se nije potpuno razdanilo.

Između grma u kojem sam bio sakriven i tračnica bilo je samo grubo kamenje i nešto pepela. Izuo sam čizme i pogledom tražio novo sklonište.

Vidio sam samo grmlje i suhu travu. Nije bilo dovoljno veliko za sklonište, ali ako to nabacim na sebe...

Okrenuh se i ugledah slomljenu granu. Sa čizmama u jednoj ruci i granom u drugoj krenuh prema malom gustišu brišući tragove koje sam ostavljao.

Nadao sam se da će Jack pratiti tragove samo među tračnicama. Možda će proći ovuda ne opazivši

ništa neobično. Kad on i Rafe prođu, bit ću siguran. Barem kratko vrijeme.

VI

Stigavši do gustiša, oprezno se ogledah, kako bih se uvjerio da me nitko ne gleda.

Pokrio sam se granama i sjeo među grmlje. Učinivši sve što sam mogao, mirno sam čekao. Razmišljao sam o svemu što mi se dogodilo proteklih dana i uvidio da nisam mudro postupao. Ako ne budem lukaviji, netko će preteći Rafea.

Pošao sam s konjem, puškom, novcem. Sve što mi je ostalo, to je džepni nož i odjeća na meni. Čudno, ali razmišljanje o tome nije me plašilo. Samo me razljutilo.

Sunce je zalazilo i suton prekrije zemlju. Ubrzo padne mrak. Zatvorih oči pokušavajući zaspati.

Bilo je ljeto, ali u Wyomingu uvijek puše. Noću i u rano jutro hladno je kao zimi. Bio sam pokriven granjem i grmljem i nisam osjećao hladnoću.

Nekoliko puta sam se budio. Jednom je projurio vlak, a drugi put sam se snažno ubo u bodlju.

Osjećao sam se nesigurno ležeći u travi i grmlju. Nisam bio siguran da me slijede. Znao sam da sam učinio nekoliko grešaka. Zmija me gotovo ugrizla, kradljivci zamalo ubili. Dvojica koja su me opljačkala mogla su me ubiti u snu. I ona dva u vlaku imala su te namjere.

Rafe i Jack će proći ovuda. Tek kad se udalje, napustit ću svoje sklonište.

U mom skloništu bilo je sve toplije. Znojio sam se i to je pojačavalo moj bol.

Iznenadi me prodoran zvuk. Nisam se ogledao, samo sam pokrio

glavu. Zvuk koji sam čuo bio je topot kopita. Vireći kroz džbunje, opazih dva jahača. Jedan je išao uz tračnice, a drugi je prošao kraj mene.

Mogao sam samo nazirati jahača kraj sebe, ali konj je sigurno bio Rafeov. Crn s bijelim kopitima i bijelom prugom na glavi. Nisam ni morao pogledati jahača.

Pluća su mi gotovo pukla od zadržavanja daha. Topot je pomalo jenjao i tek kad su otišli, počeo sam disati.

Rafe i Jack su bili stotinjak metara daleko od mene. Jack je bio Sioux, visok i širokih ramena, a Rafe nizak i mršav. Nije bilo sumnje da su to oni.

Još neko vrijeme ostao sam ležati. Kad su dovoljno odmakli, ustao sam i sa čizmama u rukama krenuo. Stajao sam samo na kamenje, da ne ostavim tragove. Kad sam već dobro odmakao na jug, sjeo sam i obuo čizme.

Bio sam žedan i gladan. Još me sve boljelo. Rana na ramenu više nije krvarila.

Što, do vraga, sada treba da učinim? Nisam imao oružja kojim bih ubio kakvu divljač. Nisam imao ni konja. Bio sam gladan, a do najbližeg grada ima pedesetak kilometara. A ne bih ni ušao u grad. Rafe je vjerojatno javio svim stanicama u blizini da sam nestao.

Pitao sam se zna li Jack zašto me Rafe slijedi. Možda je i on s njim u dosluhu. Možda bi me i on mogao ubiti. Ali nisam vjerovao da bi on to učinio. Nije imao razloga da me mrzi, a mojom smrću ništa ne bi postigao. Nisam vjerovao ni da ga je Rafe potplatio.

Voda i hrana bili su mi nužni za opstanak. Budući da nisam smio dopustiti da me tko vidi, postojao je samo jedan način da dodem do

njih. Krada. Odlučivši se za to, krenuh na stanicu. Bio sam umoran i slab a rame me peklo.

Oprezno sam hodao dok se nisam približio kućama. Pronašao sam džbun iza kojeg sam se sakrio. Morat ću pričekati noć.

Slab zvižduk i oblak dima na istočnoj strani upozoravali su me da dolazi vlak. Stao je da uzme vodu i otišao na zapad. Ostao sam skriven. Pretpostavljam da će Rafe i Jack prenoćiti na stanici. A sutra? Izgubili su mi trag. Ujutro će kružiti oko stanice pažljivo me tražeći. Možda će dalje nastaviti vlakom.

Ako tako učine, barem ću se neko vrijeme slobodno kretati. Krenut ću na jug, a kad shvate da sam zavarao trag, bit će kasno za njih.

Sklopio sam oči i pokušao zaspiti. Još me sve boljelo. Probudio sam se prije izlaska sunca. Vidio sam kako Rafe i Jack napuštaju stanicu.

Kratko vrijeme nakon toga Jack je počeo kružiti oko stanice. Tražio je cijeli dan. Nisam više mogao čekati. Usta su mi bila tako suha da bih jedva mogao žvakati. Čim je pao mrak, krenuh prema stanici.

Žed i glad bile su jače od razuma. Ako me ne uhvate, možda ću naći i konja.

Kretao sam se polako i oprezno. Jedna kuća bila je veća od ostalih. Iz daljine sam kroz prozor vidio nekoliko ljudi a među njima i svoje progonitelje. Prošao sam kraj kuće. Našao sam vodu i popio što sam više mogao.

Hrana je bila nešto drugo. Moralo je tu biti i spremište hrane. Sigurno je u onoj velikoj kući.

Žureći, jer sam naslućivao da se ljudi neće dugo zadržati u kući, prođah podrum. Uzeo sam nešto krumpira, stavio ih u vreću i izašao.

S vrećom na ramenu uputih se na jug. Svjetla su pomalo jenjala, ali zvjezdana svjetlost bila je dovoljna da vidim put.

Pješačio sam šest-sedam sati. Jack neće tražiti moje tragove. Pomislit će da sam krenuo vlakom.

VII

Još jednom sam bježao od svojih progonitelja. Prije sam imao pušku i konja. Sada pješačim i imam samo džepni nož, nešto krumpira i malo slanine. Potplati na čizmama potpuno su se izlizali.

Zvijezde su mi bile putokaz. Hođao sam sve do zore.

Sjetih se Rose Moran. Ona sigurno zna da me Rafe traži i zna što namjerava učiniti. Postojala je mala nada da će otići šerifu. Možda će se bojati, ona je ipak bila samo očeva ljubavnica.

Nisam znao kako ću se izvući iz ovoga. Jesam li spreman pucati u Rafea Joslina, kako bih spasio svoj život? Jesam li toliko siguran da me on želi ubiti?

Odmahnuo sam glavom. Ne bih mogao hladnokrvno ubiti Rafea, osim ako bi njegova cijev bila uperena u mene. Bio sam uvjeren da Jack ne zna za Rafeov cilj.

Toliko sam se zanio u svoja razmišljanja da nisam ni opazio dim kako se diže iza potoka. Kad sam ga ugledao bilo je kasno. Kraj potoka je bio mali logor. Konji su mirno pasli a ljudi se šćućurili uz vatru. Bili su to Indijanci. Sudeći po njihovoj odjeći, Čejeni.

Okrenuo sam se, ali puške i strijele već su bile uperene u mene. Baci ih u vreću i podigoh ruke.

Najstarijem od njih nije bilo više od trideset godina, a najmlađi je bio mojih godina. Jedan od njih me pu-

škom udari u trbuh a drugi pretraži vreću.

Nešto su me pitali, ali nisam ih razumio. Pokazah na sebe, na mjestu potrčah i pokazah u smjeru iz kojeg sam došao. Zateturao sam, otkrio svoju krvavu košulju i pokazao im ranu.

Odmah su razumjeli moje objašnjenje. Više im nisam bio zanimljiv.

Spremili su se, uzjahali konje i krenuli. Osjetih veliko olakšanje. Najmlađi pokaže na svog konja. Razumio sam ga. Odmah sam sjeo do njega. Ne rekavši ni riječi, nastavili smo put.

Sada sam bio siguran da su mi Indijanci spasili život. Rafe bi me stigao prije podneva. Osim toga, Indijanci me ne žele povrijediti. Sada će se moj trag izgubiti među ostalima.

Bio sam pospan i umoran. Njišući se na konju, zadrijemao sam, budeći se samo kad bi mi klonula glava.

Indijancima se nije žurilo. Polako su jahali i pazili da ne ostave tragove. Slutio sam da su u lovu.

Razmišljao sam što bi se dogodilo da Rafe i Jack susretnu ove Indijance. Obojica imaju puške i revolvere. Samo dva Indijanca imala su lovačke puške. Ostali su bili naoružani lukovima i strijelama. Morao bih se predati Rafeu. Indijanci su mi pomogli i ne bih dopustio da ih poubijaju zbog mene.

Polako smo jahali na jugoistok. Nakon šest sati jahanja stigismo do širokog pješčanog korita s malo vode. Uz korito je raslo drveće, trava i grmlje. Svi sjahaše i jedan odvede konje u šumu.

Zapališe vatru ne obazirući se na mene. Vatra se rasplamsala i oni izvadiše suho meso. Znao sam što je to. Pemican je bio indijanski na-

živ. Bilo je hranjivo, ali teško za žvakanje. Iz vreće izvadih slaninu, narrezah je na komadiće i ponudih Indijancima. Dok su jeli, izuo sam čizme i kožom slanine počeo krpati rupe na potplatama.

Indijanci su pržili meso nad vatrom. Završivši krpanje, i ja sebi ispekoh komad mesa. Pojeo sam ga i pokušao objasniti Indijancu koji je čuvao konje da ću na trenutak preuzeti njegov posao. Sumnjičavo me gledao. Pozvao ga je najstariji od njih i ostavio mene među konjima.

Proveli su gotovo sat vremena kraj vatre. Ponovo smo uzjahali i krenuli na jugoistok.

Bio sam siguran da je Rafe već pronašao tragove Indijanaca. Pomislit će da su me oteali, razmišljao sam. Ali Jack neće pronaći tragove borbe. Vidjet će da sam dobrovoljno otišao.

Polako smo napredovali dobar dio poslijepodneva. Najstariji Indijanac stane a ostali učiniše što i on. Nekoliko trenutaka osluškivali su zemlju.

Tragovi koji su ih privukli pripadali su bizonima. Možda ih je bilo dvadesetak. Indijanci su nešto govorili. Nisam razumio ni riječi, ali sam shvatio da pričaju o tragovima pogađajući koliko su stari. Krenuše u potragu tjerajući konje u kas.

Teško sam se održavao na sedlu, ali sam čvrsto odlučio da se ne držim za Indijanca. I ja sam želio loviti.

Kasno poslije podne stigismo do velike stijene i pogledasmo na dolinu.

Bilo je više od trideset bizona. Nabrojio sam četrdeset jednu lešinu. Svima je krzno bilo oderano.

Lica Indijanaca bila su skamenjena. Gledali su me s mržnjom. Bili su bijesni, i to s pravom. Željeli su

samo nekoliko bizona. Danima su jahali tražeći ih. Ali bijeli lovci su poubijali sve što su našli i uzeli samo krzna. Dječak s kojim sam jahao grubo me odgurne. Zateturao sam, ali sam se održao na nogama.

Jedan Indijanac podigne pušku i uperi je u mene. Sledio sam se od straha.

Njihov predvodnik oštro progovori. Indijanac s puškom buntovnički ga pogleda. Ipak nevoljko spusti pušku.

Znojio sam se a koljena su mi klecala od straha. Odjednom, na kratku zapovijed svog vode, Indijanci se okrenuše i odjahашe.

Ostao sam sam s vrećom krumpira u ruci. Pitao sam se je li meso bizona još dobro za jelo. S jednog trupla otkinuh komad mesa. Pomirisah ga. Bilo je dobro i otkinuh još jedan komad.

Pitao sam se kojim putem da krenem. Možda ću moći zavarati Jacka. Izuo sam čizme i gazio od busena do busena trave.

Tako sam prešao gotovo trista metara. Mislio sam da će biti bolje krenem li na istok. Tako ću ostaviti svoje progonitelje za sobom. Nisam to učinio, jer nisam imao opremu potrebnu za tako duga putovanja.

Krenuo sam na jug, kamo su i Indijanci pošli. Lovci na bizone sigurno su u blizini. Nisam želio krasti konje, ali ako opstanak ovisi o tome, bio sam spreman i za to.

Ubrzo me uhvatila noć i nisam više mogao pješačiti. Pronašao sam mjesto zaštićeno od vjetra. Bio sam preumoran a da bih zapalio vatru.

Tek sam legao, a već sam utonuo u čvrst san.

VIII

Ništa nisam imao što bi bilo vrijedno ukrasti. Svejedno, dok sam

spavao, neka životinja je uzela meso koje sam tako brižno čuvao.

Bio sam gladan i morao sam potražiti hranu. Skupio sam suhih grančica i zapalio vatru. Ogulio sam krumpir, izrezao ga i ispekao. U blizini nije bilo vode, ali danas ću je sigurno naći.

Krenuo sam. Noge su mi bile ranjave od hodanja. Nekoliko puta sam se ogledao za sobom, kako bih se uvjerio da me nitko ne slijedi. Očekivao sam da će pobjesnjeli Indijanci napasti logor bijelih lovaca.

Pred jutro sam opazio dim. Vjerojatno je to bio logor lovaca. Rafe i Jack su možda već stigli u logor. Bit će bolje da se ne pokazujem.

Hodaajući polako i oprezno, trebao sam gotovo sat vremena da dođem dovoljno blizu logoru. Tri tijela ležala su nepomično na zemlji. Jedan lovac, bez košulje imao je krvavi zavoj preko prsiju. Sjedio je na kamenu kraj vatre tupo gledajući u nju. Drugi je kopao grob za ubijene.

Povjetarac je donosio miris smrti i ustajala mesa. Na zemlji su se sušile kože bizona. U blizini je bio koral. Odmah sam u njemu prepoznao tri konja. Pripadali su Indijancima.

Promatrao sam taj prizor, pokušavajući pronaći put do konja. Odlučivši kojim ću putem poći, ustao sam, sagnuo se i krenuo prema koralu. Nisam odmakao ni stotinjak metara, kad začuh topot kopita. Ugledao sam preživjele Indijance.

Lovac koji je kopao grob potrčao je, ali je pao prije nego što je dohvatio pušku. Bio je pogođen strijelom. Ustao je i drugi, ali i njega je snašla ista sudbina.

Indijanci se zaputiše prema koralu i uzeše svoje konje. Tijela svojih drugova položili su na njih. Odjahnali su i ne okrenuvši se.

Sve se to odvijalo vrlo brzo. Tek

kad su Indijanci otišli, spoznao sam da me više ništa ne sprečava da dođem do konja. Naći ću i pušku i municiju za nju. Kad se vrate bijelci koji su u lovu, pomislit će da su Indijanci sve to uzeli. Ubrzo će oni biti ovdje.

Potrčao sam do koralu. Spustio sam uže, kako bi konji izašli. Žureći, krenuh zatim do tijela onoga što je kopao grob. Njegova puška bila je velika. Opasac s mecima bio mu je oko pasa. Prisilivši se, kleknuh i skinuh ga. Stavio sam ga sebi oko pasa.

Skočio sam na konja, ogledao se i kasom pojurio. Slijedio sam trag Indijanaca, kako bi lovci pomislili da su im oni oteli konja. Kad je trava postala gusta, okrenuo sam se na jug, u smjeru Kolorada.

Bilo mi je žao Indijanaca i nisam se osjećao kriv za krađu konja i puške. Prvi put sam se ponadao da će Rafe u mnoštvu tragove izgubiti moj.

Dva krumpira nisu utažila moju glad. Pogledom sam tražio kakvu divjač, ali vidio sam samo nekoliko zečeva. U podne sam mislio samo na jelo i kad sam konačno našao prikladno mjesto, zaustavio sam se i zapalio vatru. Ponovo sam pojeo nekoliko krumpira.

Sit i napit, osjećao sam se mnogo bolje. Polako sam jahao cijelo poslijepodne. Bilo je oko pet sati kad sam začuo slab, udaljen pucanj. Zatim još nekoliko pucnjeva.

Zastao sam i osluhnuo. Pokušao sam odrediti odakle pucnjava dolazi. Sjeo sam i razmišljao što treba da učinim. Mudro bi bilo nastaviti i ne miješati se u ono što nije moja briga. Pucnjevi su sigurno od Rafea i Jacka. Vjerojatno su se sreli s grupom Indijanaca.

Nastavio sam svoj put. Ubrzo sam stigao do ceste. Nije to bila

prava cesta, već utabana staza. Pucnjava se još čula. Oprezno oslušujući, zaključio sam da su preživjeli iz one grupe Indijanaca, bijesni na bijelce zbog ubijenih bizona, napali nekog na cesti. Ubrzo sam mogao točnije odrediti odakle dolazi pucnjava. Indijanci su bili na sjevernoj strani ceste. Krenuo sam na jug pazeći da me ne opaze. Uskoro sam ugledao putnike koje su napali Indijanci. Bio sam na oprezu.

Na cesti su bila samo jedna kola. Jedan od konja koji su ih vukli ležao je mrtav. Dvije žene sakrile su se ispod kola. Jedan muškarac se sklonio iza mrtvog konja i uzvraćao Indijancima.

Udarili svog konja u slabine i jur-nuh prema kolima. Vidio sam da je muškarac ostavio živog konja pokraj ubijenog.

– Ako ostanete kraj tog konja, sigurno će ga pogoditi metak – povikao sam.

Vjerojatno se to činilo kao da dječak uči odraslog muškarca. Ali sve manje sam se osjećao dječakom. Čovjek je bio uplašen kad je dopuštao do kola.

– Oni su otvorili vatru – objasnio mi. – Prvi metak ubio je konja i nismo više mogli naprijed.

– Ubrzo će noć. Tada će prestati.

– Tko si ti? I što radiš ovdje sam?

– Ja sam Frank Halliday – na drugo pitanje nisam odgovorio.

– Ja sam Sam Kroeger. Ovo su gospoda Overman i njezina kći.

Pogledao sam žene skrivene ispod kola. Bile su smrtno uplašene.

– Gospodo, sigurnije će vam biti u kolima. Tako vas neće vidjeti – rekoh.

Upravo u tom trenutku jedan metak se zabije u zemlju pokraj njih. Ustale su i ušle u kola brže nego što sam mislio da je moguće.

Odpuzao sam ispod kola, gdje su maloprije bile žene. Kroeger dopušta do mene. Čekao sam da Indijanci ponovo zapucaju, a onda je i moja nova spenserica opalila.

– Daleko su a da bi mogli precizno gadati – rekoh.

Kroeger mi nije odgovorio. Pogledao sam ga. Bio je krupan, mišićav čovjek. Ruke su mu bile pune žuljeva i brazgotina od teškog rada. Pomislih da je farmer. Bilo je nedvojbeno da nije vičan rukovanju oružjem.

– Kako to da sami putujete? – upitah ga.

– Bilo nas je više. Kotač nam je otpao i nisu nas htjeli čekati. Pola dana sam popravljao kola.

Indijanci su još nekoliko puta zapucali. Sunce je zalazilo i vidio sam kako se vraćaju svojim konjima.

Ako pođem s ovim ljudima, razmišljao sam, prevarit ću Rafea.

– Odvucimo mrtvog konja i upregnimo mog na njegovo mjesto – predložio sam. – Ujutro ćemo biti daleko odavde.

– Hvala ti, mladiću. Za konja i za tvoje društvo – zahvalno me pogleda Kroeger.

Upregli smo mog konja. Puška mi je bila nadohvat ruke. Bilo je mračno, ali konji su dobro vidjeli cestu.

Bilo je čudno što žena, njezina kći i taj čovjek putuju sami. Ali i njima je bilo čudno što petnaestogodišnji dječak sam jaše po indijanskoj zemlji.

IX

Jedino vrijeme kad sam se zaista osjećao siguran bila je noć. S Kroegerom kraj sebe nisam se bojao. Nekoliko puta sam pomislio da bi bilo bolje da sam ostao sam, ali bio sam zahvalan Kroegeru što me primio. Bit ću s njim dok ne stigne

ostala kola ili ne pronade neko sigurno mjesto.

Putovali smo cijelu noć. Kola su poskakivala i krivudala po neravnoj cesti. Nisam shvaćao kako žene mogu spavati, ali su vjerojatno navikle na takva putovanja. Kroege-rova znatizelja se napokon iskaže.

– Što dječak tvojih godina radi sam na indijanskom području? Bje-gunac si?

Nisam odmah odgovorio.

– Meni je svejedno, sinko. I sam sam pobjegao kad sam bio u tvojim godinama. Ali opazio sam krv na tvojoj košulji. Ranjen si?

Odjednom osjetih da želim sve ispričati.

– Nisam baš bjegunac. Moj otac je umro prije nekoliko tjedana. Posjedovao je ranč Halliday u Wyomingu. Ostavio ga je meni. No do moje punoljetnosti staratelj je naš nadglednik Rafe Joslin. Problem je u tome što ranč nasljeđuje Rafe ako ja ne doživim dvadeset jednu godinu.

Kroeger je bio zapanjen.

– Nije te on ranio? – upita.

– Ne. Ali unajmio je dva razbojnika da me se oslobodi. Od njih sam zaradio ranu.

– Kako si im umakao?

– Ubio sam ih.

– Zaboga? – bio je još više zaprepašten. – Brzo si morao odrasti.

Nisam prije o tome razmišljao, ali bilo je tako. Odrastao sam otkako sam napustio kuću. Nisam se izgledom izmijenio, ali nisam više bio dijete. Suočio sam se sa svijetom odraslih i sazeo sam. Ali imao sam vrašku sreću. Inače bih bio mrtav.

Kroeger me upita:

– Slijedi li te sada taj nadglednik?

– Uh, da. On i Jack Standing Bear, koji se brine o konjima na

ranču. On je Siaux i izvrsno čita tragove.

– Zna li on da te nadglednik želi ubiti?

– Ne zna. Ako bude prigovarao, Rafe će i njega ubiti.

– Jesi li sasvim siguran da te Rafe želi ubiti?

– Siguran sam. Razgovarao sam s jednim od lopova prije nego što je izdahnuo. Priznao je da ih je Rafe unajmio.

– Strašno! Nikad nisam čuo takvo što. Moraš otići nekom šerifu. Moraš mu sve ispričati.

– Mislim da mi ne bi povjerovao. Rafe će reći da sam pobjegao. Tvrđit će da je sve što govorim samo hrpa laži i izmišljotina dječaka.

– A Indijanac? Hoće li on dopustiti da Rafe tako laže?

– Koliko poznajem Rafea, Indijanac neće biti prisutan.

– Kako znaš da bi te zatvorili?

Nisam znao. Ali kad bih ja bio predstavnik zakona a neki dječak mi došao s takvom pričom, vjerojatno bih ga zadržao dok mu ne stignu roditelji.

– Bit će bolje klonim li se zakona neko vrijeme.

Kroeger nije odgovorio.

– Ovaj konj je tvoj? – upita me.

Pomislio sam da sam već previše pričao. Nisam znao ništa o tom čovjeku. Iskustvo me naučilo da nikome ne vjerujem. Lagati nisam želio, ali nisam znao kako da izbjegnem odgovor.

– Uzeo sam ga od lovaca na bizonu. Napali su ih Indijanci koji su i vas napali.

Više mu nisam rekao. Želio sam da pomisli kako sam i lovcima pomogao i kako sam konja dobio. Prijevara je uspjela, nije više o tome govorio.

– Možeš malo odspavati ako želiš – reče mi. – Kad se probudiš,

voziš češ, a ja ću odspavati.

— U redu — pristao sam i smjestio se na sjedalu.

Nisam mogao zaspati. Samo sam se pretvarao da spavam. Nisam mu vjerovao. Mogao bi uzeti moju pušku dok spavam i predati me šerifu u prvom gradu.

Bio sam umoran i borio sam se sa snom. Svaki put kad bih utonuo u san štipao bih se tako jako da bih se istog trena razbudio. Sati i kilometri su prolazili. Promeškoltio sam se na sjedalu i protegnuo kao da sam se upravo probudio.

— Sada ću ja voziti ako želite odspavati — rekoh Kroegeru.

Pruži mi uzde. Možda sam ga krivo procijenio. A možda je on samo čekao povoljan trenutak. Zaspao je i zahrkao. Čuo sam komešanje u kolima.

— Gospodine Halliday!

Prvi put u životu netko me nazvao gospodinom. Okrenuo sam se. Vidio sam blijedi odsjaj očiju u tami, ali glas je bio ugodan i nježan.

— Da.

— Samo vam želim zahvaliti za sve što ste za nas učinili. Ne znam kako bismo se spasili da vi niste naišli.

Zasramio sam se i nisam odmah odgovorio. Nakon nekoliko trenutaka tišine izustih:

— Drago mi je što nismo ubili nijednog Indijanca. Pronašli su me u preriji bez puške i novca i povelu sobom.

— A zašto su tako ljuti na bijelce?

— Bilo ih je sedam. Najmlađi je bio mojih godina. Lovili su bizone. Pronašli su im trag, ali su našli samo oderane lešine. Otišli su do logora bijelih lovaca i napali ih. Ne okrivljujem ih zbog osвете. Napadom na vas samo su htjeli iskaliti svoj bijes.

— Bizoni nisu samo njihovi.

— Nisu, ali njihovi životi ovise o njima. Ubijaju samo onoliko koliko im je potrebno. Bijelci ubijaju sve, a uzimaju samo krzna.

Susan je klečala. Bila je dovoljno blizu da me uzbudi i da pomislim na svoje iskustvo s Mary Jane Meier. Nije joj nalikovala. To što se odigralo među nama bilo je ono što se događa kad muškarac i žena žive zajedno. Ono što je bilo između mog oca i Rose Moran. To je bilo uzbuđujuće i nisam se sramio svojih osjećaja prema Susan Overman.

— Slušala sam vas i gospodina Kroegera. Kako ćete im umaći?

— Još ne znam. Možda su i izgubili moj trag.

— Što ako nisu?

— Ne znam, ali sigurno ne bih mogao pucati u njih.

— Možete ostaniti s nama. Pitat ću sutra majku.

Rekla je da će pitati majku, a ne Sama Kroegera. Sada, kad je pokazala svoju znatiželju, pomislio sam da je mogu nešto upitati.

— Što vam je gospodin Kroeger? Ujak ili neki rođak?

— Ne. Majka ga je unajmila da nam vozi kola. U karavanu ne primažu žene bez muškaraca.

Kroeger je hrkao.

— Kakav je on čovjek? Svida li vam se?

— Ne baš — šapćući odgovori. — Udvara se mojoj majci, pa mu ne vjerujem.

— Ni meni se ne svida. Čini mi se da bi me predao prvom šerifu, kako bi se dočepao mog konja i puške.

Zacijelo više nije željela razgovarati o njemu i neočekivano me upita:

Gdje je vaš ranč i koliki je?

— Oko stotinu kilometara sjeverno odavde. Ne znam točno koliki je i koliko je stoke, ali otprilike ima nekoliko stotina jutara i najmanje

pedeset tisuća grla.

Bila je zapanjena.

– Nije čudo što vas vaš nadglednik želi ubiti.

– On je i više od nadglednika – odgovorih. – Moj otac i majka doselili su se na ranč šezdeset pete. Godinu dana kasnije Rafe Joslin je prolazio kroz ranč i ostao samo da prenoći. Nije više otišao. Trebalo je da mu moj otac ostavi dio ranča i ja sam želio da mu dam taj dio, ali ono što ne posjedujem ne mogu pokloniti. U mom vlasništvu će ranč biti tek kad postanem punoljetan.

– Zar mu to niste mogli reći?

– Možda i jesam. Ali nisam znao ne bi li to zvučalo kao milostinja. Istina je da ga je zaslužio i zaradio.

Neko vrijeme je šutjela, a kad je progovorila, glas joj je bio nježan i neobično lijep.

– Mislim da ste vi vrlo dobar čovjek, gospodine Halliday.

Okrenuo sam se. Pokušao sam je poljubiti tražeći njezine usne, ali sam promašio i poljubio je u nos. Nasmijala se, a tada mi objema rukama privukla glavu. Usne su joj bile nježne i tople. Srce mi je udaralo sve brže a krv se uznemirila.

– Kamo putuješ? Da te mogu pronaći.

– U Denver. Počet ćemo neki posao. Samo još ne znamo što ćemo raditi.

– A tvoj otac? Što je s njim?

– Ubijen je u ratu.

– Znači da ga nisi nikad ni upoznala?

– Ne. I ne sjećam ga se.

– A majka ti se nije ponovo udala?

– Nije.

Tog trena Sam Kroeger se uskomeša i zijevne. Pospano me upita:

– Je li sve u redu?

– Naravno. Razgovarao sam s gospodicom Overman.

– Ja ću preuzeti uzde.

Pružih mu ih. Susan se povuče. Pitao sam se je li Sam Kroeger uistinu spavao ili se samo pretvarao. Odlučio sam pripaziti na njega.

Susan nisam čvrsto obećao da ću je potražiti ako budem morao bježati. Upitao sam je kamo putuje, a to je bilo isto kao da sam joj rekao da ne želim da nestane iz mog života.

Nisam znao koliko ima godina. Tu se mladići žene već sa šesnaest-sedamnaest a djevojke se udaju i s petnaest.

Muške poslove sam obavljao nekoliko godina. Učinio sam nekoliko grešaka dok sam bježao od Rafea, ali i odrastao muškarac bi mogao pogriješiti. Ako preživim sve što me čeka dok Rafea ne strpaju u zatvor, bit ću dovoljno zreo da se oženim. A kako mi se činilo, Susan Overman će biti vraški dobra žena. Naučena je na težak život, a život na ranču bio bi pravo blagostanje.

Bilo bi mjesto i za njezinu majku. Bilo bi mjesto čak i za Kroegera ako je pošten. Samo, u to nisam bio siguran.

X

U zoru smo se zaustavili u malom gaju pokraj velikog, presahlog riječnog korita. Dok su žene tražile drva, Kroeger i ja smo odveli konje do pješčanog korita. Rukama smo kopali i kad smo došli do vode, ostavili smo konje da piju.

Osjetio sam miris slanine i spoznao koliko sam gladan.

Susan me netremice gledala a ja sam joj uzvraćao poglede. Pocrvenjela bi kad bi nam se pogledi susreli. Razmišljao sam o svom iskustvu s Mary Jane Meier i pitao se hoće li tako biti i sa Susan. Mary Jane Meier je za svoje rane godine

bila vrlo iskusna. Svemu me naučila. Susan jamačno nije takva. Prema Susan sam osjećao naklonost koju nisam osjećao prema Mary.

Zajutarkovao sam s velikom slašću. Nakon toga smo nastavili put.

Kroeger je želio da što prije stig-nemo ostala kola. Kad ih stignemo, posudit će konja, a ja ću biti slobodan. Nisam još znao kamo ću krenuti. Bio sam umoran od bježanja i nisam želio ostaviti Susan. Znao sam koliko malo ima mladih i lijepih žena u Denveru. Zacijelo bi našla drugog prije nego što se ja vratim. Želio sam razgovarati s njom i reći joj što osjećam.

Prešli smo već nekoliko kilometara, kad Susan iznenada izađe iz kola. Kroeger je vozio i ništa me nije spriječavalo da joj se pridružim.

– Divno jutro – reče mi.

Nisam to zapazio, ali doista je bilo divno. Nebo je bilo modro a sunce je ugodno grijalo.

– Neću neprestano bježati od Rafea – rekoh joj. – Za nekoliko dana navršit ću šesnaest godina. A ti?

– U rujnu ću imati šesnaest.

– To i nije tako malo.

– Malo za što? – bila je iznenađena.

– Za zaruke. Nikad nisam sreo takvu djevojku. Želio bih da me čekaš dok se ne oslobodim Rafea. Doći ću u Denver i nekako ću te pronaći.

Bila je iskrena i otvorena.

– Čekat ću te – jednostavno mi je odgovorila.

– Moj ranč je velik. Bit će mjesta i za tvoju majku.

– Ti me prosiš, a poznaješ me samo jedan dan.

– Rafea poznajem cijeli život – odgovorih joj. – Nikad ne bih povjerovao da bi me ubio zbog ranča.

Vrijeme je nevažno kad upoznaš čovjeka.

– Nisam to tako razmišljala – reče mi.

– Nisi zamišljala?

– Nisam zamišljala da ću biti zaprosena i da ću odmah pristati.

– Znači, pristaješ?

– Da – odgovori.

Želio sam je zagrliti i poljubiti, ali tu su bili Kroeger i njezina majka.

– Bit ću ti dobar. Nikad nećeš požaliti.

Pruži mi ruku. Upravo u tom trenutku kola su prešla malu udolinu i samo na tren ih nismo vidjeli. Pomalo nespretno zagrlio sam je i poljubio. Bio sam uzbuđen. Susan mi nježno reče:

– Budi oprezan, Frank. Nemoj dopustiti da te Rafe uhvati.

– Neću. Dugo sam mu izmicao i neće me više uhvatiti.

Razmišljao sam kako bih mogao ubiti Rafea u samoobrani. Oduvijek sam volio život, ali sam morao više raditi nego uživati. Sada postoji nešto drugo. Imam Susan. Mnogo mi je značila, možda zato što mi je majka rano umrla. Možda smo se zbog toga tako brzo zbližili. Susan pak nije znala što je to očinska ljubav.

Kola su se opet pojavila i nastavili smo koračati svako na svoju stranu. Kad se Susan zamorila, pomogao sam joj da se uspne na kola a ja sam ponovo sjeo kraj Kroegera.

Nismo se zaustavljali, kako bismo što prije stigli ostale. Kroeger je mislio da ćemo ih stići još te noći.

Imao je pravo. Sat nakon zalaska sunca ugledali smo logor. Dok smo se približavali logoru, opazio sam da su sva kola u grupi. Nisu pronašli ni vodu ni šumarak i morali su se ulogoriti na otvorenom prostoru.

Svi su srdačno pozdravljali gospođu Overman i njezinu kćer.

Kroeger zaustavi kola na kraju logora. Pomogao sam mu odvezati konje i odvesti ih među ostale.

U kolima je bilo još malo grančica i nešto suhog mesa. Susan je s majkom pripremala večeru, rižu na slanini. Pili smo nešto što su nazivali kavom. Bila je vruća i jaka i pohlepno sam je ispio.

Upravo smo završavali večeru, kad ugledah dva jahača kako ulaze u logor. Odmah sam ih prepoznao. Bili su to Rafe i Jack.

Moja puška je bila prislonjena na kotače kola. Nisam imao vremena uhvatiti konja. Zgrabio sam pušku i pozvao Susan.

— To su oni — rekoh joj. — Moram ići.

Nisam čekao njezin odgovor. Zamakao sam duboko u tamu. Konja od ovih ljudi nisam mogao uzeti. Ali ništa me nije sprečavalo da ga uzmem od svojih progonitelja. Ostavit će konje i krenuti u logor raspitujući se o meni.

Zaobišao sam logor i otišao dovoljno daleko da me nitko ne može vidjeti. Sve oči bile su uprte u dva stranca. Razlikovali su se od tih ljudi kao noć od dana.

Razgovarali su s nekima. Konje su ostavili podalje od logora.

Zašto da uzmem samo jednog konja, pomislio sam. Uzet ću oba i neće me moći slijediti dok ne nadu druge konje. Krećući se što sam pažljivije mogao, pošao sam prema njihovim konjima.

Odjednom se Rafe okrene i pogleda ravno u mene.

Možda ga je privuklo to što sam ih netremice gledao. Povikao je i potrčao prema meni.

Nisam imao vremena da uhvatim i njegova konja. Indijančev konj bio mi je bliže.

Uzjahao sam upravo kad je Rafe nešto nerazgovjetno povikao. Peta-

ma i kundačkom puške udarao sam konja. Priljubio sam se uz njegovo tijelo i on je pojurio u divlji trk. Rafeova puška opali, ali je na sreću promašio.

Razočaran što me odmah nije pogodio, ni drugi put nije uspio. Okrznuo je konja a zatim potrčao još brže.

Ništa nisam mogao učiniti. Gleđao sam Rafea kako kleči i pokušava me naciljati.

Zapucao je, ali baš u tom trenutku Jack udari nogom u njegovu pušku i metak je prozujao kraj mene. Rafe ustane, napuni pušku i uperi je Jacku u trbuh.

Pomislio sam da će zapucati, ali ništa nisam čuo. Zacijelo se predomislio, sabrao i pokušao sakriti svoje razočaranje.

Odmicao sam i logor, Rafe i Jack su nestajali iz mog vidokruga. Nisam mogao vladati svojim ushitom. Ponovo sam imao konja kojeg nisam ukrao. Zaista mi je pripadao. Nosio je znak moga ranča. Sada me neće slijediti. Morat će pričekati dok ne kupe drugog konja.

Nisam želio izgubiti Susan Overman. Ona će biti u Denveru. To znači da i ja moram krenuti tamo. Možda će mi u tako velikom gradu pomoći šerif. Čak i kad ne bi, tamo bih se mogao skrivati od Rafea. Odlučivši konačno da odem u Denver, pojahao sam zapadno od logora i nastavio svoj put.

Jackov konj je bio umoran. Morao sam se zaustavljati svaki sat, rasedlavati ga i hladiti. Umoran ili ne, morat će nastaviti cijelu noć i cijeli dan. Nisam točno znao koliko je daleko Denver, ali pretpostavljao sam da do njega nema više od nekoliko dana jahanja.

XI

U zoru sam predahnuo. Rasedlao sam konja i hladio mu leđa. Konop-

cem koji sam pronašao u Jackovim bisagama privezao sam ga za stablo. Našao sam još i veliki komad sušenog mesa. Pojeo sam malo mesa, pažljivo gledajući na cestu.

U bisagama sam našao i britvu, sapun za brijanje, češalj i nekoliko metaka za spensericu. Bilo je još nekoliko prljavih košulja i torbica od jelenje kože. U njoj je bilo deset zlatnih kovanica od pedeset dolara.

Netremice sam gledao novac. Bio je nov i sjajan. Jamačno je podignut u banci. Na umu mi je bilo samo jedno objašnjenje. Tim novcem je Rafe platio Jacka.

Još nešto sam pronašao. Kalendar. Dani koji su prošli bili su prekriveni. Danas je bio dvadeset deveti srpanj, moj rodendan. Sada sam imao šesnaest godina.

Vratio sam sve u torbu i zadržao pedeset dolara u džepu. Kupit ću nešto hrane čim budem mogao. Zlato je ionako moje. Ako nije, vratit ću ga kad opet dođem na svoj ranč. Ako ikada tamo dođem.

Konj se odmarao više od sata. Osedlao sam ga i uzjahao. Pitao sam se što bi moj otac o svemu ovome mislio. Sigurno bi odobravao moje postupke. Dva vrlo spretna čovjeka su me progonila a dosad sam uspijevao da im izmičem.

Gledao sam na zapad tražeći vrhove Continental Dividea, ali od jutarnje izmaglice ništa nisam vidio. Oko podne ugledao sam nazubljeni vrh koji je označavao Divide.

Ubrzo se preda mnom pojavila velika kuća. Bio je tu i veliki koral s osam konja. Kraj njih su bila dva osedlana a malo dalje još tri.

Stigao sam do kuće i brzo sjahao. Privezao sam svog konja kraj ona tri i ušao u kuću.

Prostorija je bila velika, namještena kožnatim naslonjačima i pokrivena indijskim i meksičkim te-

plisima. U jednom kutu bio je veliki kamin. Nasuprot njemu, nalazio se veliki stol sa stolicama a pokraj njega je bila mala kuhinja iz koje je dopirao zamaman miris hrane. Stepenice su vjerojatno vodile u gostinjske sobe.

Svi u prostoriji znatizeljno me pogledaše. Tri mlada, bradata čovjeka zacijelo su bili vlasnici ona tri konja. Još su tu bile dvije Meksikanke, jedna krupna bjeloputa žena, jedan muškarac srednjih godina i jedan mladi.

— Zdravo, sinko! — srdačno me pozdravi najstariji od njih. — Svi čekamo ručak. Možeš se vani oprati.

U ruci sam držao spensericu i nisam je ispuštao. Prešao sam prostoriju i izašao na stražnja vrata, zabrinut za zlato koje sam nosio.

Iza kuće je bila slavina, nekoliko ručnika i komad domaćeg sapuna. Oprao sam se i vratio u kuću. Zauzeo sam mjesto za stolom, držeći pušku kraj sebe. Ona trojica su svoje revolvere držala za pojasom.

Posljednjih dana sam malo jeo i sad sam gutao hranu kao da nikad neću prestati. Ona trojica su me gledala i jedan me upita:

— Sam si, momče?

Kimnuo sam, jer su mi usta bila puna hrane.

— Kamo si krenuo? — nastavili su ispitivati.

— Na zapad.

— Bjegunac si?

Prestao sam žvakati. Popio sam gutljaj kave i pogledao ga.

— Gospodine, ništa vas nisam pitao i molim vas da ni vi mene ne ispitujete.

Čovjek srednjih godina, koji je očito držao to svratište, nasmijao se. Bradonja se zacrveni od srdžbe. Znao sam da je trebalo da kažem da nisam bjegunac. Ipak, nisam to

rekao. To zacijelo ne bi ništa promijenilo. Ako su poštenji, neće me više ispitivati čak i ako sam ih naljutio. Ako nisu, svejedno će me pokušati opljačkati.

Kad sam ručao i ispio kavu, ustao sam. Vidio sam da su ona trojica ostavila novac na stolu. Imao sam pedeset dolara u zlatu. Nisam želio da to itko vidi. Otišao sam do šanka, gdje su visili ključevi kao u hotelu, i pričekao vlasnika.

U staklenom ormaru pokraj šanka bilo je mnogo stvarčica s naljepljenim cijenama. Jamačno su pripadale onima koji nisu imali novaca da plate hranu. Među tim stvarima je bio i kolt 36 i opasač pun metaka. Cijena je bila šesnaest dolara.

Nisam toliko želio revolver koliko sam želio da promijenim novac. Ako kupim kolt, možda ću lakše promijeniti toliki novac.

Pregledao sam revolver i rekao:

– Uzimam ga.

Ostavio sam pedeset dolara na šanku, a čovjek me sumnjičavo pogledao.

– Ukrao si taj novac, dječake.

Pogledah mu ravno u oči.

– Ne, gospodine.

Možda sam i ukrao novac, ali to je od onih pet tisuća što ih je moj otac ostavio Rafeu. Ako preživim i naslijedim ranč, vratit ću mu taj novac.

Čovjek mi nije povjerovao, ali nije imao razloga da se naljuti. Zacijelo je želio prodati revolver. Uzeo je novac i otišao u malu prostoriju kraj šanka. Vratio se brzo i izbrojio mi ostatak. Dvadeset dolara u zlatu i nešto srebrnih novčića. Ona trojica bradatih pažljivo su me promatrala, iako su se pretvarala da ništa ne vide. Možda nisam smio pokazati da imam novaca, ali morao sam nešto pojesti.

– Hoćete li mi pripremiti nešto

hrane da ponesem sobom? – upitah vlasnika.

– Naravno – odgovori mi.

Ude u kuhinju. Uzeo sam svoj kolt osjećajući se siguran. Čovjek se brzo vrati s omotom.

– Dolar je dovoljno – reče mi.

Pružih mu novac i uzeh omot. S puškom u jednoj i omotom u drugoj ruci izahod iz kuće. Uzjahao sam konja i krenuo na zapad.

Istočne ravnice Kolorada nisu ravne. Tu i tamo se pojavi brežuljak sivog vrha. Gledao sam naprijed dok nisam stigao do prvog raskršća. Tada sam se okrenuo. Još se vidjela postaja. Vidio sam i onu trojicu na pola puta do mene.

Ponovo sam se osjećao kao lovljena divljač. Svaki put kad sam imao pušku i konja čini se da me netko želio opljačkati. Jedini koji nisu htjeli ništa uzeti bili su Indijanci. Čak su mi pomogli, iako su znali da im ničim ne mogu uzvratiti.

Kratko vrijeme sam dvoumio što da učinim. Mogu krenuti na jug ili na sjever. Ako me ona trojica i dalje budu slijedila, bar ću znati njihove namjere.

I Rafe će me pratiti bez obzira na to kamo da krenem. Možda mogu poći u Denver. Ali Jack će sigurno pronaći moje tragove.

Mogao bih ostaviti konja i pustiti da ga ona trojica uhvate. Kad Rafe i Jack pronađu tragove mog konja, susrest će se s tom trojicom. I tada će sigurno nastati borba.

To bi bilo dobro. Ali trojica bradonja me prate radi novca i sigurno se neće zadovoljiti konjem. A s gotovo petsto dolara uvijek mogu naći drugog konja.

Odlučio sam. Povremeno sam se osvrtao. Još su bili prilično udaljeni. Čekali su pravo vrijeme i pravo mjesto da mi se približe. Nadao sam se da će karavana doći na vri-

jeme. Pretpostavljao sam da će proći ovuda. Dosad sam imao sreće, ali nisam na to mogao neprestano računati.

Nešto prije podneva opazih kočiju. Vozač i čuvar izdaleka podigoše ruke na pozdrav. Nisam znao ima li koga u kočiji, ali prisutnost čuvara govorila je da prevoze zlato. Premda karavana koju sam očekivao nije prošla ovuda, ipak sam imao sreće.

Kočija se približavala u oblaku prašine. Bilo je točno podne.

Ako ostavim konja, oni iz kočije će me propitkivati o tome. Pokušao sam smisliti razumno objašnjenje. Reći ću im da mi je djed umro u Denveru i da idem na pogreb. Nije zvučalo najbolje, ali jedino sam se toga dosjetio.

Mahnuo sam i povikao vozaču:

– Želio bih da me primite do Denvera!

– A što ćeš s konjem? – upita me.

– Pustit ću ga i vratit će se kući. Stanujem desetak kilometara zapadno odavde.

– To će te stajati šest dolara.

– U redu.

– Zašto ideš u Denver? Bjegunac si?

– Moj djed je umro. Idem na pogreb.

Vozač kimne. Sjahao sam i uspeo se u kočiju.

U kočiji su bili jedna žena i dva muškarca. Žena je bila lijepa i mlada, obučena bolje nego ijedna koju znam. Jedan od muškaraca bio je isto tako lijepo obučen, a drugi je nosio radničko odijelo i čizme. Provukao sam glavu kroz prozor i gledao što će moj konj učiniti. Kaskao je za nama, a onda zastao. Tada spazih i onu trojicu. Ugledavši konja, galopom krenuše prema njemu. Vidio sam kad su ga uhvatili, a

onda smo se spustili u kotlinu.

Čovjek u odijelu me upita:

– Kamo ideš, sinko?

– U Denver. Na pogreb djedu.

Otkako sam napustio kuću, postao sam lažljivac. I lopov. I ubojica. Naravno, nisam imao drugog izbora. Morao sam krasti, kako bih preživio, a ubio sam u samoobrani.

Možda bi moj otac osudio ono što sam učinio. Ali nitko ne može biti optužen zato što želi živjeti. I nitko ne smije ostati miran i dopustiti da bude ubijen.

XII

Svaki put kad bismo prelazili uzvisine na cesti, virio bih kroz prozor. Lopovi su već uhvatili konja, ali se nisu zaustavili, već su nastavili pratiti kočiju.

Vozili smo se brzo, uglavnom galopom. Svakih pola sata vozač je usporavao, kako bi se konji odmorili, a onda bismo opet krenuli galopom.

Poslije podne smo stigli do jedne postaje. Moji pratioci su još bili za nama. Namjeravali su mi uzeti sav novac, ali nisu željeli svjedoke. Čekat će i pokušati me uhvatiti samog makar morali ići i do Denvera.

Zaustavili smo se.

– Desetak minuta odmora – povikao je vozač.

Pomogao sam mladoj ženi da izađe iz kočije. Njezin miris je bio jak a pri svakom pokretu šuštalala je njezina svileni haljina. Posljednji sam izašao i pružio vozaču novac za vožnju.

Još jednom sam se osvrnuo, ali nikoga nisam vidio.

Postojao je samo jedan način da umaknem. Moram ostati ovdje i negdje se sakriti.

Uhvatih vozača za ruku.

– Mislim da ću ostati ovdje i pričekati narednu kočiju.

On slegne ramenima.

– Kako želiš.

Dao mi je kartu, kako ne bih ponovo morao platiti.

Ušao sam u kuću i uputio se prema stražnjem ulazu. Vani su bile dvije sporedne zgrade, a služile su kao toaleta. Pričekao sam da svi iz kočije odatle izađu, a onda sam ušao i zaključao se.

U zidu su bile velike pukotine i mogao sam vidjeti cestu. Tri jahača se još nisu pojavila. Znao sam da igram na sreću. Ako zaustave kočiju, znat će da sam ostao ovdje, a onda neću imati mnogo izgleda.

Neprestano sam gledao prema sjeveroistoku. Nakon nekoliko minuta pojavila su se tri jahača. Jedan je vodio mog konja. Nisu se zaustavili na postaji, već su galopom nastavili put.

Izašao sam iz svog skloništa. Sada sam bio između dvije vatre. Rafe i Jack su iza mene, a ona trojica ispred mene. Uđoh u kuću.

– Koliko moram čekati do iduće kočije? – upitah čovjeka koji je tu radio.

– Dolazi kasno večeras. Kako to da nisi otišao sada?

– Zakasnio sam – lagao sam. – Ali moram stići u Denver. Mogu li možda kupiti konja?

– Imam dva u koralu. Sto dolara i možeš birati.

– U redu – rekoh – ako mi posudiš svoje čizme i ne pričaš o ovo-me.

– BjeGUNac si?

– Možda i jesam, ali sigurno nisam jedini. Hoćeš li mi prodati konja za dvostruku cijenu ili nećeš?

Sjedne i izuje čizme. Izuh i ja svoje i uzeh njegove. Noge su mi plivale u njima. Izašao sam, izabrao konja i osedlao ga. Ušao sam ponovo

u kuću, pružio čovjeku novac i opet obukao svoje čizme.

– Dogovorili smo se. Nadam se da ćeš šutjeti.

– Tko te goni? – upita me.

Učinilo mi se da bi bilo dobro da mu sve ispričam.

– U redu. Reći ću vam.

Sve sam mu ispričao. Rekao sam mu, ako mi napiše svoje ime, da ću mu ubrzo poslati još novaca za konja.

Oklijevao je trenutak. Ponudi li mu Rafe više, sigurno neće dvoumiti. Na komadu papira napiše svoje ime. Ako bude šutio, dobit će još novaca.

Izašao sam. Oprezno koračajući, dodoh do svog konja. Krenuo sam cestom. Nakon stotinjak metara okrenuo sam se, pogledao i vidio kako me netremice gleda. Znao sam vrlo dobro da će sve reći Rafeu i uzeti novac i od njega.

Tražio sam mjesto na kojem bih mogao skrenuti s puta a da ne ostavim tragove. Uskoro sam ugledao suho dno bare prekriveno šljunkom i kamenjem na kojima se ne zadržavaju tragovi.

Skrenuo sam sa ceste i pošao tim putem. Na jednoj uzvisini sam trenutak zastao i pogledao u smjeru iz kojeg sam došao. Nisam više vidio ni postaju ni ikoga na cesti.

Cesta što je vodila u Denver bila je pusta. Osjetio sam malo olakšanje. Možda sam se otresao progonitelja. A onda sam se sjetio čovjeka na postaji i znao sam da će me odati. Rafe neće slijediti kočiju. Pratit će konjske tragove i lako će me pronaći.

Bio sam opet na samom početku. Rafe i Jack će poći za mnom. Sada sam bio naoružan. Imao sam dobru pušku i dovoljno metaka. A tu je i konj i vreća hrane. Bio sam ipak u boljem položaju nego kad sam oti-

šao od kuće.

Pokušao sam primijeniti sve ono što sam godinama učio od Jacka. Imā mnogo načina da se prikrije trag. Mogu jahati po kamenitim površinama. Pred kišu mogu jahati i po isušenim riječnim koritima.

Bilo je još jedno rješenje, ali ga nisam prihvatio. Morao bih u zasjedi dočekati Rafea i Jacka i ubiti ih obojicu. Jedino bih se tako mogao vratiti na ranč. Samo tako bio bih siguran.

Zasad je najbolje da čekam dobru priliku. Vrijeme je na mojoj strani.

Još sam želio ići u Denver, pa sam pokušavao pratiti tok rijeke.

Kasom sam nastavio prema jugoistoku, često se osvrćući.

Nisam znao da su ona trojica zaustavila kočiju nedaleko od postaje. Rekli su vozaču da sam ostavio konja i da mi ga žele vratiti.

Slaba isprika možda, ali jedina prihvatljiva.

Vidio sam ih na udaljenosti od stotinjak metara. Namjeravali su me napasti. Tražio sam mjesto da se sakrijem. Ali nisam ga našao. Prerija je bila ravna i morao sam dalje jahati. Podbo sam konja i on nevoljko krene u galop. Ona trojica su mi još bila za leđima.

Trojica protiv jednog, to nije bilo pravedno. Ako ne pronađem način da se izjednačimo, bit ću ubijen prije nego što dođu Rafe i Jack.

U daljini sam ugledao stijenu visoku nekoliko metara. Tamo mi neće biti gore nego ovdje.

Moj konj nije bio brz. Neprestano sam ga mamuzao. Niz vrat mu je tekao znoj. I ja sam se znojio, ali nisam se više bojao. Bio sam bijesan, svakim trenom sve više.

Stijena je bila sve bliže i bliže, kao i ona uporna trojka.

U podnožju stijene bio je mali gaj.

Neprilika je bila u tome što me mogu okružiti i tada bih bio bespomoćan. Jedina moja prednost je bila što će moji protivnici biti na čistini.

Stigao sam u gaj stotinjak metara ispred njih. Odmah sam sjahao i počeo pucati. Jedan konj je pao, pogoden u prsa. Čovjek s drugog konja naglo skoči. Nisam znao gdje je pogoden, ali sudeći po njegovu skoku u zaklon iza grma, rana nije bila opasna.

Treći se čvrsto držao za uzde i pokušao pobjeći s dometa puške. To je bila moja šansa. Ostavljajući konja, otpuzao sam do vrha. Vidio sam kako je jedan od trojice ubio mog konja. Trzao se nekoliko trenutaka, a onda se zauvijek umirio.

To me još više razbjesnjelo. Još nisam otvorio novu vatru. Želio sam da mi se približe, kako bi bili dobre mete.

Čovjek iza grma poviče:

– Hej, momče! Zašto, do vraga, pucaš u nas? Želimo ti samo vratiti konja.

Nisam odgovorio, da ne odam svoj položaj. Očekivao sam ih jedva dišući. Skvrčio sam se što sam više mogao.

Vrijeme je prolazilo. Prošlo je pola sata. Jedan je bio skriven iza konja kojeg sam ubio. Drugog nisam vidio a treći se udaljio s konjem od dometa puške.

Prošlo je još pola sata. Konačno jedan poviče:

– Hej, mislim da je sada naš, Luke!

– Možda, podi da vidiš!

– Ne idem sam. Poći ću samo ako obojica budete uz mene.

Nisu više govorili. Tada se konačno pojavi čovjek na konju. Druga dvojica su ga pratila. Gledali su u mog ubijenog konja. Tiho su razgo-

varali.

— Do vraga! — poviče jedan, pretražujući moju torbu — ovaj mali ima zlata!

Krenuše prema šumarku. Naciljao sam jednog i pogodio ga posred prsa. Mislio sam da će mi ruke zadrhtati, ali bio sam miran. Napunio sam pušku i ponovo zapucao. Drugi je dobio metak u trbuh. Nisam čekao, već sam odmah napunio pušku.

Treći se okrenuo i stao bježati. Oklijevao sam trenutak ne želeći mu pucati u leđa. Ako ne zapucam, ponovo će mi biti za petama. Opalio sam i vidio kako posrće i pada. Nisam bio siguran da su sva trojica mrtva i nisam se brinuo o tome. Krenuo sam dolje, do Jackova konja.

Nisam prije računao, ali ubio sam podesta ljudi. Ako se ovako nastavi do moje dvadeset jedne godine, ubit ću ih više nego Billy the Kid.

Ali ja nisam ubijao zato što mi se to svidalo. Morao sam se boriti za svoj život. Izuzevši ovoga koji je bježao, nikome nisam pucao u leđa.

XIII

Sada sam barem imao Jackova konja. Razmišljao sam da li da se vratim kući. Nisam bio siguran da bih znao put. Kad bih se raspitao, mogao bih pronaći ranč Halliday. Kod kuće mi ne bi bilo bolje nego i prije.

Druga mogućnost je bio Denver, i to me više privlačilo. Želio sam održati obećanje dano Susan. A u tom gradu bih se mogao i skrivati od Rafea.

Jedina mogućnost da prevarim Jacka i oslobodim ih se na neko vrijeme jest da krenem uz obalu rijeke Platte tri kilometra udaljene odavde.

Izgubio sam dva sata zbog one trojice, a to može biti porazno za mene. Konj je bio odmoren. Natjerao sam ga u galop, pažljivo gledajući na cestu. Učinilo mi se da sam vidio oblak prašine, ali kako se nakon toga više ništa nije vidjelo, nisam ni razmišljao o tome.

Stigavši do širokog, drvećem obraslog pojasa uz rijeku, krenuo sam prema vodi nizvodnim smjerom. To će navesti Jacka da ispituje tragove i oduzet će mu dragocjeno vrijeme.

Zagazih u plitku rijeku i krenuh uzvodno. Konj je uživao u osvježanju i često je zastajkivao i pio. Nisam ga požurivao, jer sve što njemu čini bolje dobro je i za mene.

Cijeli dan sam proveo u vodi. Izašao sam na mjestu na kojem je rasla gusta trava.

Nisam se usudio zapaliti vatru. U mojoj vreći bilo je nešto suhog mesa, dvopeka, slanine i krumpira. Pojeo sam malo mesa. Imalo je okus srnetine.

Pokrio sam se pokrivačem Jackova konja. Napunjena puška bila mi je s lijeve strane a revolver u ruci.

Probudio sam se u svitanje. Konj i sve ostalo bilo je tu. Odmah sam ustao, nešto pojeo i ponovo pošao istim putem.

Konj je uživao u plitkoj vodi, prskajući se po trbuhu. Rocky, na zapadnoj strani, dizao se sve više i više. Na svježem jutarnjem zraku opazio sam nešto neobično. Bijeli snježni pokrivač na najvišim vrhovima još se nije topio, iako je bio početak kolovoza. Kako sam napredovao, rijeka je mijenjala smjer.

Ponekad bih ugledao karavanski put i poneka kola. Rano poslije podne ugledah i veliku kočiju.

U Denver ću stići za jedan dan. Ako se tamo sretnem s Rafeom, bo-

rit ćemo se revolverima. Bilo bi dobro kad bih malo vježbao gađanje.

Još nisam želio zapaliti vatru, da ne bi privukla kakve skitnice. Ponovo sam jeo suho meso i nakon ručka počeo vježbati pucanje iz kolta. U početku mi je išlo slabo, ali sam bio uporan i vježbao sve do mraka.

Budan sam ležao pola sata, pitajući se kako će se odvijati moj život. Naravno, ako ga Rafe prijevremeno ne okonča.

Slušao sam o poznatim revolverašima iz Wichite, Dodge Cityja i Tombstonea. Čuo sam i za Billy the Kida. Znao sam kako su se suočavali na prašnim, pustim ulicama i istovremeno potezali kotlove.

Pričalo se o tome među našim radnicima, ali oni to nikad nisu činili. Pravi kauboiji nisu čak ni nosili revolvare. Jedino su nosili puške za lov na srndaće.

Sada mi se činilo da dolazim u taj svijet legendi o kojem sam samo slušao. Nisam ni spoznao da sam krenuo u život očevim stopama. Možda su nevolje i protivnici bili drugi, ali borba za opstanak bila je ista. Pokušavao sam preživjeti u svijetu neprijatelja. Upravo to je moj otac činio kad je sagradio brvnaru na ranču Halliday.

Imao sam samo šesnaest godina, ali sam bio svjestan opasnosti u koju sam srljao. Rafe će učiniti sve da me proglasi ubojicom. Jamačno će reći da sam ukrao petsto dolara i Indijančeva konja.

Ako dopustim da me strpaju u zatvor, bit će to kraj i Rafe će sigurno izaći kao pobjednik. Zakon je u ovoj zemlji brz i djelotvoran. Kazna bi bila smrt vješanjem.

Morat ću se naučiti rukovanju revolverom. Moram biti brz i reaktivni i na najmanji šum. Jednom riječju, morat ću naučiti da živim kao

gonjena zvijer.

A koliko ću tako izdržati? Pet dugih godina, ako se prije toga Rafe nešto ne dogodi. Ili ako ga ne ubijem.

To mi više nije zvučalo nemoguće. Koliko god mi to bilo teško, morat ću to učiniti. Lovio me kao divljač radi ranča koji sam naslijedio.

Činilo mi se da razborito prosuđujem. Ali sve me to mučilo. Ponekad sam, kad sam još bio kod kuće, lovio srndaće i bizone. Pomagao sam kad smo klali stoku. Krv i smrt mi nisu bili nepodnošljivi. Ali ovo bi ipak bilo oduzimanje ljudskog života.

Očajnički sam želio nekakvu pomoć. Trebao sam zaštitu. Nikog poznatog nisam imao. Rose Moran nitko ne bi slušao, čak i kad bi bila tu. Nitko ne bi povjerovao šesnaestogodišnjem dječaku.

Jedina nada mi je bila da se izgurim u Denveru. Nisam znao koliki je to grad, ali sam više puta slušao o njemu. Čuo sam o velikim trokaticama i širokim, popločenim ulicama. Jedva sam čekao da ga vidim.

I dalje sam se osvrtao, ali nitko mi nije bio za ledima. Rafe je zacijelo čitav dan iza mene.

Rijeka je konačno skrenula na zapad i prešla cestu. Bio je tu most dovoljno širok za samo jedno vozilo. Nekoliko kola je čekalo na red s obje strane mosta, a konjanici su gazili rijeku do druge obale.

Nisam prepoznao nijedna kola. Pretpostavljao sam da sam, ovako naoružan do zuba, vrlo zanimljiv za prolaznike. Čim sam odmakao od mosta, spremio sam revolver.

Ubrzo sam ugledao grad. Dim iz nekoliko stotina dimnjaka stvarao je sumaglicu.

Kako da se sakrijem, pitao sam se. Prvo se moram osloboditi Jač-

kova konja. On bi moje progonitelje doveo do mene brže od ičega. Ako ga ostavim u konjušnici, čekat će me da se pojavim. Ako ga prodam, znat će da sam u gradu. Sva moja nadanja da ću im u gradu umaći bila su uzaludna. Mogao bih poći jedino u hotel, a tamo im ne bi bilo teško pronaći me.

U redu, pomislih. Neka misle da sam u Denveru. Neka me traže po hotelima. A ja neću ostati u gradu. Ponovo ću krenuti na zapad. Znao sam da u planinama Kolorada ima pedesetak rudarskih gradića. Rafeu će trebati nekoliko mjeseci da ih sve pretraži.

Morat ću pričekati da vidim Susan. Ali karavana će stići za nekoliko dana, a čekanje bi za mene bilo pogubno.

Bilo je još nešto, o čemu prije nisam želio razmišljati. Nećemo sva trojica, Rafe, Jack i ja, moći ostati na životu. A to je ovisilo o mojim postupcima.

Možda, kad pogledam u cijev Rafeova revolvera, neću oklijevati. Ali nisam mogao zamisliti da hladnokrvno ubijem obojicu.

XIV

Nikad u svom životu nisam vidio toliko ljudi na jednom mjestu. Stotine ljudi šetalo je ulicama. Velika teretna kola klopurala su po prašnim ulicama. Bilo je i malih kočija s lijepim damama, bilo je i konjanika koji su izgledali kao kauboji, rudari ili kockari. Svi su žurili. Umiješao sam se u tu gomilu i prepustio se struji.

Došao sam do konjušnice koja je mirisala po konjima i sijenu. Sjao sam i prišao čovjeku koji je upravo iz nje izlazio.

— Želio bih prodati konja — rekao mu.

Pogledao je konja a onda sumnjičavo pogledao mene.

— Otkud momku tvojih godina ovakav konj? Bježiš? Ukrao si ga svom ocu?

— Ne, gospodine. Nisam bjegunac. Konj je moj. Vidite li znak H na slabinama? To je znak ranča Halliday a ja sam Frank Halliday.

— To ništa ne dokazuje. Ti si možda bjegunac i možda si ukrao konja svom ocu.

— Nisam, gospodine. Moj otac je umro. Konj i ranč su sada moji.

— Zašto ga onda prodaješ ako zaista imaš ranč?

Već sam se umorio od tog prepiranja.

— Kupujete li ga? — upitah.

— Ne. Sigurno bi netko došao i tražio ga. Ne želim biti na gubitku.

Uzjahao sam i ponovo krenuo ulicom. U drugoj konjušnici ponovilo se isto. Sumnjičavo su me pozdravili i odbili da kupe konja. Nakon trećeg pokušaja shvatio sam da sam ostavio trag koji bi i budala slijedila. Rafe će sada znati da namjeravam ostati u Denveru ili poći u neko manje rudarsko mjesto. Pretražit će grad, možda i uz pomoć šerifa, a tada će poći za mnom u planine.

Zastao sam kod kineskog restorana, privezao konja i ušao. Hrana je bila neobična ali vrlo ukusna i sve sam pojeo za deset minuta. Platilo sam i izašao na ulicu.

Ubrzo sam pronašao ulicu koja je vodila na zapad. Za nekoliko trenutaka stigoh do rijeke.

Sjeo sam na istočnoj obali. Skela koja je prevozila putnike bila je usidrena, a kola, jahači i pješaci prelazili su rijeku pošljunčenim gazom, gdje je voda bila plitka. Gledao sam skelu i pitao se čemu služi kad je rijeka tako plitka. Odmah sam se prisjetio da u proljeće, kad se topi

snijeg s planina, rijeka nabuja.

Pokraj mene se zaustave kola i vozač me upita:

– Izgubio si se, mladiću?

Bio je visok kao moj otac. Nosio je veliki šešir, crnu košulju i platnene hlače. Imao je čizme s visokim potpeticama. Oči su mu bile modre poput neba i gledale su toplo i prijateljski.

– Ne mogu odlučiti kamo da krenem – rekoh.

– Misliš li u planine?

– Uh, da.

– Tražiš li posao ili zlato?

– Posao.

– Trebao bih pomoćnika, ako želiš zaprljati ruke. Onaj koji je prije radio leži sada pijan i bolestan u Denveru.

Zacijelo mu se učinilo da oklijevam. Nisam očekivao da će mi netko ponuditi posao.

– Trideset dolara mjesečno, hrana i mjesto za spavanje – ponudi mi.

– A kamo idete?

– U Leadville.

Pristao sam.

– U redu – reče mi. – Veži ko-nja za kola i penji se.

Sjahao sam i učinio kako mi je rekao. Odjednom me obuzeo čudan osjećaj – kao da je moj otac tu. Nisam to znao objasniti, ali osjećao sam se sigurnije.

– Kako se zoveš? – upita me.

– Frank Halliday.

– Neću te ništa pitati o tvojim osobnim stvarima. Kaži mi samo ono što želiš.

Osjetio sam iznenadnu potrebu da se nekome izjadam, ali sam se ipak svladao. U tišini smo prešli rijeku.

– Koliko nam treba do Leadvillea? – zapitao sam ga.

– Tjedan dana. Možda i više bude li padala kiša.

Išli smo uz rijeku na jug. U daljini su se vidjeli snježni planinski vrhovi.

– Nisam ti se predstavio. Zovem se Spence Frazier. Zovi me Spence. Kimnuo sam i pokazao na vrhove.

– Kako se zove ova planina?

– To je Pike's Peak.

Cijelog života sam slušao o Pike's Peaku. Sada ga vidim. Spence baš nije bio razgovorljiv. Gotovo cijeli sat smo šutjeli. Potreba da mu se povjerim bila je sve snažnija i snažnija, dok konačno više nisam mogao podnijeti tu tišinu.

– Vjerojatno mislite da sam bje-gunac.

– To me se ne tiče. Imaš oko šesnaest godina, ali mi se čini da već dugo obavljaš muške poslove.

– Da, gospodine. Dugo.

Nije mi odgovorio.

– Ako već radim za vas, mislim da morate znati nešto o meni. Moj otac je umro prije nekoliko tjedana. Imao je veliki ranč u Wyomingu i ostavio ga meni. Nevolja je u tome što je naš nadglednik moj skrbnik do moje punoljetnosti, a otac je napisao u oporuci da nadglednik sve nasljeđuje ako ja ne doživim dvadeset jednu godinu. Stoga je naš nadglednik odlučio da ne dočekam punoljetnost.

– Misliš reći da te pokušao ubiti? – upita me nakon nekog vremena.

– Da, gospodine. Prvo mi je u sjeniku podmetnuo čegrtušu. Zatim me poslao na izvore. Dva razbojnika su me tamo napala, ali mi je jedan, prije nego što je izdahnuo, rekao da su bili unajmljeni za to.

– Možda je lagao.

– Ne. Rafe, naš nadglednik, odmah je s jednim Indijancem, koji se na ranču brine o konjima, krenuo za mnom. Kad su me našli, Rafe je

pucao u mene.

– A što je bilo s onim razbojnicima? Ubio si obojicu?

– Imao sam sreće. Skočio sam s konja upravo kad su zapucali.

– I ubio si obojicu?

– Ne ponosim se time.

Nisam mu rekao o ostalim žrtvama. Spence se sada zainteresirao za moju priču.

– Što se kasnije dogodilo?

– Netko mi je, dok sam spavao, ukrao konja i pušku. Naišao sam na Indijance i povelu su me sobom.

– Otelu su te?

– Ne. Bili su prijateljski raspoloženi. Ali kad su naišli na oderane bizone, ostavili su me.

Ispricao sam mu sve.

– To je nevjerojatno – čudio se Spence.

– Ali istinito.

Vozili smo se u tišini. Kad se počeo spuštati mrak, stali smo i ulogorili se. Pomogao sam Spenceu oko konja. Nisam znao što ću učiniti sa svojim.

– Što mislite, što da radim s konjem? – upitah ga.

– Pusti ga. Možda će ga tvoji progonitelji naći. A možda će se i sam uputiti kući.

Učinio sam kako mi je savjetovao. Konj je otrčao i nisam ga više vidio.

Pomogao sam Spenceu skupiti drva za vatru. Imao sam nešto mesa a Spence slaninu i svježih jaja. To je bio već drugi dobar obrok toga dana i nisam više bio gladan.

Napravili smo ležaje kraj vatre i legli jedan do drugog.

Spenceove oči su bile zatvorene. Pravilno je disao. Ja nisam mogao zaspati. Bio sam oprezan. Pažljivo izvukoh revolver i s njim u ruci zasпах.

Nekoliko puta sam se budio. Ali spoznao sam da Spenceu zaista

moгу vjerovati. Ako mi se nešto dogodi, on će biti tu da mi pomogne.

Ujutro smo nastavili put.

XV

Cesta je skretala na zapad uz malu rijeku. Bila je to uska, kaménita i oštra cesta i kad bismo susreli druga kola, morali bismo se vraćati i propuštati ih.

Kanjonska cesta se zatim pretvorila u uski put visoko nad rijekom. Bojao sam se pogledati dolje, ali Spenceu to nije smetalo.

Spence mi je povremeno pružao uzde. Dobro sam vozio kola, no nikad po ovakvim putovima. Uskoro smo napustili visoku cestu i ponovo bili uz rijeku. U podne smo stali da se odmorimo i nešto pojedemo.

Ležali smo i gledali u oblaciće. Visoko gore jasika je već žutjela.

– Snijeg će pasti prije nego što stignemo u Leadville – reče mi Spence.

– Imaš li obitelj u Leadvilleu? – upitah ga.

Vidio sam iznenadnu promjenu na njegovu licu. Nije mi pogledao u oči.

– Imao sam. Posjedovali smo kućicu i mislili da smo sigurni.

Nisam volio zapitkivanja, ali sam ipak nastavio:

– Mislili ste da ste sigurni?

Ugledah bolan izraz na njegovu licu.

– Snježna lavina srušila je kućicu kao da je od šibica. Bio sam tada u Denveru. Nikad nisam pronašao njihova tijela.

– Žao mi je – nespretno izustih – nije trebalo da pitam.

Pogledao me.

– U redu je. Bolje mi je kad malo pričam. A ti? Čini mi se da ni ti nemaš obitelji.

– Nemam. Ali na račnu je Dolo-

res. Ona se brine o kući. I Rose Moran.

Spence nije pitao što Rose tamo radi niti u kakvom mi je srodstvu. Bio sam mu zahvalan za to.

– Koliki je tvoj ranč? – upitao me.

– Ne znam koliki je, ali mislim da imamo oko pedeset tisuća grla.

– Nije čudo što te se Rafe želi otresti. Tvoj otac je sigurno imao povjerenja u njega kad je napisao takvu oporuku.

– Rafe je na ranču od samog početka.

– Opiši mi ga, možda ću ga prepoznati.

– Moje je visine. Mršav je, ali žilav. Ima ravnu crnu kosu, uske oči i šiljast nos.

– A drugi, Indijanac?

– Jack je visok, širokih ramena i prsa. Tamnopus, kukasta nosa.

– Prepoznat ću ih. Što misliš, koliko su udaljeni od nas?

– Kad sam stigao u Denver, nisu bili ni dan za mnom.

– Misliš li da su izgubili na vremenu u Denveru?

– Morali su. Ne znaju gdje sam. U svakoj konjušnici će se raspitivati jesam li prodao konja. Vjerojatno će tamo provesti tjedan dana tražeći me.

– A mi ćemo već biti u Leadvilleu.

– Ne prevoziš robu cijele zime, je li? – zapitah ga.

– Možda ću ići još nekoliko puta ako ne padne snijeg.

– Prevoziš li uvijek istu robu? – nastavio sam ga ispitivati.

– Ne. Prevozim sve što se može zamisliti. Od brašna do kliješta. Naredna pošiljka će biti za jednog trgovca.

Nismo još izašli iz kanjona. Izračunao sam da dnevno prijedemo dvadesetak kilometara, a od De-

nvera do Leadvillea ima više od stotinu.

– Što kopaju u Leadvilleu? – upitah. – Zlato?

– Počelo je zlatom, ali nema ga dovoljno. Onda je netko pronašao olovo s dobrim dijelom srebra. Sada se to mjesto razvija, no ne znam koliko će to trajati.

– A što ćeš ti raditi? – upita me.

– Ne možeš neprestano bježati. A ne možeš ni otići kući.

Već sam odlučio što ću. Mora umrijeti ili Rafe, ili ja. Drugoga izbora nema. Nisam želio da se Spencu učini da je ubijanje ljudi za mene jednostavan posao.

– Ako me uhvati – rekao sam – očekujem da će učiniti sve da me ubije. A ja ću učiniti sve da se to ne dogodi.

– Ako ti njega ubiješ? Što će onda biti s rančem?

– Rose Moran postaje moj skrbnik.

– Već si mi je jednom spomenuo. Ona je tvoja rodakinja?

– Bila je očeva prijateljica – posramljeno sam odgovorio.

– Oh – Spence je shvatio.

Osjetio sam da moram braniti Rose.

– Nije to ono što ti misliš. Ona je dobra žena i ne znam zašto se moj otac nije njome oženio. Možda je mislio da bi time nanio nepravdu mojoj pokojnoj majci.

Nastavili smo se penjati. Šestog dana stigli smo do visokog prijevoja, odakle se vidjela velika, ravna površina koju je Spence nazvao Južni Park ili Bayou Salade. Spustili smo se na široku, ravnu cestu.

Idućeg dana stigismo do napuštenog rudarskog logora. Prenočili smo tu, u blizini Fairplaya.

Spence je nakon večeri otišao u grad. Ostao sam u logoru da čuvam konje. Spence je rekao da su tu će-

ste krađe i netko je morao ostati. Vratio se oko ponoći. Vonjao je na viski i odmah je pošao spavati.

Slijedećeg dana smo se penjali uz najstrmiju cestu koju znam. Zvala se Moscito Pass, a Leadville je bio s druge strane.

Oko podne se nebo naoblačilo i počelo je sniježiti. Odmah je zahladilo. Spence je izvukao krzneni kaput i ponudio mi da ga obučem. Nisam ga uzeo, već sam se umotao pokrivačima.

Padala je susnježica. Ledene, oštre pahuljice bole su nam lica. Začas se zemlja zabijeljela. A onda je počeo padati snijeg i ništa se više nije vidjelo.

Konjima snijeg nije smetao. Znali su kuća moraju voditi kola.

Iza debele snježne zavjese kao utvara ukazala se velika kuća. Ušli smo u dvorište i ostavili kola radnicima. Konje smo odveli u konjušnicu i dali im zobi.

Pješice smo pošli niz obronak. Ako je Rafe ovdje, sigurno me neće vidjeti od ovolikog snijega.

Spence je sagradio novu kuću, ovaj put na brežuljku odakle se pružao pogled na grad. Vodu nije imao u kući, ali je bila sigurna od lavina.

U kolibi je bilo hladno, no zagrijala se čim je Spence zapalio vatru.

– Kada ćeš ponovo u Denver po iduću pošiljku?

– To ovisi o snijegu. Ako ne bude previše dubok, vraćamo se odmah ujutro.

Susan Overman će sigurno biti u Denveru. Rasveselio sam se i na samu pomisao na nju. Sigurno ću je brzo pronaći.

XVI

Prestalo je sniježiti oko ponoći. Ujutro je nebo bilo vedro i modro.

Spence je imao stari vuneni kaput i nekoliko pokrivača. Dao mi ih je za dugi put u Denver. Ponio sam vrećicu s novcem i revolver, iako sam se sramio zbog toga.

Spustili smo se u grad i čekali pred trgovinom da se otvori. Vlasnik je bio visok, suhonjav čovjek. Zvao se Rosenstein. Pričekali smo njegovu narudžbu i krenuli prema kući u kojoj smo ostavili kola. Konji su bili odmoreni i potkovani i mogli smo krenuti na put.

Bio sam cijelo vrijeme napet i oprezan. Znao sam da bismo lako mogli naići na Rafea.

– Mogao si ostati u mojoj kući – reče mi Spence.

– Skrivanje ne pomaže. Prije ili kasnije moramo se suočiti. Uz to, želim u Denveru nekoga pronaći.

– Rekao bih da je to djevojka – nasmiješi se Spence.

– Da, djevojka.

– Kako ćeš je pronaći?

– Mislim da će neko vrijeme karavana logorovati uz rijeku.

– Zna li tvoja prijateljica i njezini roditelji što će raditi u Denveru?

– Ima samo majku. Vozi ih neki Kroeger. Još nisu odlučili što će raditi.

Nisam mu rekao da sam djevojku zaprosio i da je pristala. Sigurno bi mi se smijao. Kad imaš godina koliko imam ja i još nisi odrastao čovjek, ne voliš da ti se smiju. Osim toga, nisam bio siguran da će me Susan zaista čekati.

U Fairplay smo stigli oko podne i prešli još nekoliko kilometara dok se nismo zaustavili i ulogorili.

Slijedećeg dana cesta je bila suha. Išli smo istim putem i za pet dana bili u Denveru.

– Obavit ćemo sve prije mraka – reče mi Spence. – Onda ćemo

prenoćiti kraj rijeke. Možda ćeš pronaći svoje prijatelje.

Bio sam oprezan i nervozan kad smo ujahali u grad. Osvrtao sam se lijevo i desno tražeći Rafea i Jacka. Rafe ne bi oklijevao da me ubije iz zaklona. Gonio me tjednima i sigurno kipti od bijesa što me još nije uhvatio. Držao sam spensaricu preko koljena, spreman da odmah zapucam. Spence je opazio da sam uznemiren. I sam je gledao oko sebe.

– Ti gledaj na jednu stranu, a ja ću na drugu – predloži mi.

To je uvelike olakšalo traženje. Ali nikoga nismo vidjeli.

Utovar smo završili za sat vremena i uputili se prema rijeci.

– Hoćemo li poći u logor za karavane? – upita me Spence.

Kimnuo sam i krenuo prema ulici Ferry. Prešli smo rijeku i pošli na sjever.

Pokazao mi je što je ostalo od nekadašnjeg indijanskog logora. Indijanci Arapaho su tu povremeno dolazili, ali nakon pokolja u Sand Creeku nije ih više bilo.

Rafe je zacijelo negdje u blizini. Sjedeći visoko na kolima, osjećao sam se kao izvrsna meta.

Ubrzo smo ugledali pedesetak kola. Spence se zaustavi i reče mi:

– Podi i pogledaj, Frank. Možda ćeš ih pronaći. Ja ću se pobrinuti za konje.

Šetao sam oko kola. Svi su me znatiželjno gledali, zacijelo zbog puške i revolvera. Ugledao sam kola gospode Overman. Vatra je gorjela ispred kola, a Kroeger je čučao uz nju.

– Dobar dan! – pozdravio sam.

Preplašeno je skočio.

– Oh, to si ti!

– Gdje su gospoda Overman i Susan?

– U kolima su.

Čule su me. Susan je prva iskočila i potrčala mi u susret. Bacila mi se oko vrata i poljubila me u usta.

Zbunio sam se, jer je njezina majka to vidjela.

– Dobar dan! – pozdravio sam je.

– Zdravo, Frank – ljubazno reče gospoda Overman, iako mi se učinilo da nije odobravalala Susanino ponašanje.

– Tako sam se uplašila kad je onaj čovjek pucao u tebe – počne uzbuđeno Susan. – Zadržali su se malo dok nisu kupili konja koji baš nije brz. Nisu te pronašli?

– Ne, nisu. Ali mislim da nisu daleko.

– A što sada radiš?

– Radim za jednog čovjeka. Prevози namirnice iz Denvera u Leadville. Želio bih da ga upoznate.

– Vrlo rado – pristane Susanina majka.

– Podimo. Hajde sa mnom – obratih se Susan.

Uzbuđeno je prihvatila. Bio sam siguran da je sve ispričala majci i da majka nije povjerovala. I sâm sam morao priznati da se priča činila nevjerojatnom.

Susan mi se ovjesi o ruku. Kad smo odmakli od njezine majke, reče mi:

– Nisam vjerovala da ću te ponovo vidjeti.

– Nisi se morala brinuti zbog toga.

Trenutak je šutjela, a onda me upitala:

– Frank, siguran si?

– Za nas dvoje. Naravno da jesam.

– Poznajemo se kratko vrijeme.

Dvoumiš?

– Ne, ali ne znam što će majka reći.

– Znači, nisi joj ispričala.

– Nisam mogla. Nisam bila sigurna ni da ću te opet vidjeti.

– Onda ću joj ja reći – odgovorih.

– Pričekaj malo. Još večeras.

Imala je pravo. Nisam znao ni hoću li biti živ.

Začas smo došli do Spencea.

– Spence, ovo je Susan Overman. Susan, ovo je Spence Frazier – upoznao sam ih.

– Drago mi je, Susan – reče Spence.

– Hvala, gospodine Frazier. Frank želi da upoznate moju majku.

– Naravno. Bit će mi drago.

Odmah smo se vratili do Susanine majke.

– Vi se dugo poznajete? – upita Spence.

– Ne dugo – odgovori mu Susan. – Ali dovoljno dugo da znamo da se volimo.

Spence me ispitivački pogleda. Nisam mu odgovorio. Upoznao ga s gospodom Overman i Kroegerom. Nije mu se svidio Kroeger, ali vidio sam da mu je simpatična Susanina majka. Pozvala nas je na večeru i Spence pristane. Stajao je uz vatru i razgovarao s njom, a Kroeger je čučao i mrgodio se.

Razgovarali su kao da se godina-ma poznaju. Pričala mu je o njihovu domu i putovanju. Rekla mu je da sam ih pomogao i da je Rafe pucao na mene.

Spence joj je pričao o svojoj kući u Leadvilleu i o tome kako je lavina ubila njegovu ženu i sina. Toliko su se zapričali da nisu ni opažali mene i Susan. Konačno upitah:

– Zar ne moram pogledati kola i konje?

– Da. Dobro si se sjetio – reče mi Spence.

Otišao sam sa Susan. Mislio sam da me Rafe neće tražiti u tako velikom logoru. Ipak sam bio na oprezu.

Konji su mirno pasli a kola nitko nije dirao. Vratili smo se.

– Zar me nećeš poljubiti? – upita Susan.

Žalio sam, ali nisam znao kako bih počeo. Zagrlio sam je i poljubio. Bila je topla i nježna i njezini poljupci me uzbudiše. Odgurnuo sam je.

– Što se dogodilo?

– Ništa.

– Žao ti je?

– Naravno da nije. Samo... htio bih još nešto.

– A Spence te naziva dječakom.

Odjednom osjetih snažan napad ljubomore.

– Govoriš kao da to znaš... Mi-slim, jesi li ikad...

Vrlo ozbiljno mi je odgovorila:

– Ne, Frank. Ali to ne znači da ništa ne znam.

Vjerovao sam joj i osjećao se bolje, ali sam znao da srljamo u opasne stvari.

– Bolje da se vratimo. Večera je gotova.

Ako sam se prije brinuo zbog naših godina, sada sam bio sasvim miran. Moram se samo osloboditi Rafea i možemo poći na ranč Hal-liday. Vjenčati se možemo u Den-veru.

Spence i gospoda Overman još su živo razgovarali. Ona još nije odlučila što će raditi.

– Zašto ne dodete u Leadville? – predloži Spence. – To je grad koji se razvija.

– A što bih tamo mogla radi-ti?

Spence trenutak razmisli.

– Otvorite pekaru. Kruh se dobro prodaje. Sve što vam bude potrebno mogu vam dovesti iz Denvera.

Malo je razmišljala o tom prijedlogu. Pogleda Susan.

– Što ti misliš o tome?

– Mislim da je to dobra zamisao

– odgovori Susan.

– Onda ćemo tako i učiniti – odluči gospoda Overman. – Možemo već sutra krenuti.

– Kroeger prvi put progovori:

– Mene ne miješajte u to. Ne želim tamo provesti zimu.

Nitko ga nije ni pokušao nagovoriti. Osjećao sam da ga se Susan i njezina majka žele što prije otrestiti.

– Ja vas mogu voziti – rekoš – ako Spence pristane.

Sve je bilo dogovoreno. Nakon večere vratili smo se do svojih kola. Bio sam toliko sretan što ću svaki dan biti sa Susan da sam zaboravio na Rafea.

XVII

Slijedećeg jutra uputili smo se u Leadville. Gospoda Overman se na Spenceov prijedlog pridružila njemu, a Susan i ja smo bili u njihovim kolima.

– Majci se sviđa tvoj prijatelj – reče Susan.

– Čini se da je tako. A i ona se njemu sviđa.

Učinilo mi se da je Susan zabrinuta.

– Nešto te muči? – upitah je.

– Kroeger. Mislim da bi mogao pronaći onu dvojicu.

– Naći će me oni prije ili kasnije. S tim se moram pomiriti. Bilo je to divno putovanje. Susan i ja smo prestano razgovarati. Ispričala mi je sve o svom životu a ja njoj o svom. Bila je zadivljena pričom o ranču.

– Svidjet će ti se. Znam da hoće – rekao sam joj. Ništa nisi rekla majci?

– Odmahnula je glavom.

– Ali ona nešto nagada.

– Nisam sigurna, no zacijelo je tako.

– A što ako ne pristane?

– Svejedno ću otići s tobom. Ali nadam se da se neće protiviti.

Uhvatio sam je za ruku. Čuli smo kako njezina majka čavrlja a Spence se smije.

Dan je brzo prošao. Uskoro smo bili na Moscito Passu. Spence nas je odveo u svoju kućicu.

Kola sam odvezao u grad. Nakon dugog vremena opet sam bio sa Spenceom. Pogledao me i nasmijsao se.

– Ova žena se brine, Frank. Misli da ćete vas dvoje pobjeći.

– Nećemo pobjeći. Prije ćemo pitati.

– Ti si pravi mladić, Frank.

– Većina djevojaka se rano udaje. Ako sad ne zadržim Susan, netko drugi će se njome oženiti.

– Ne mislim da si premlad. Znat ćeš se snalaziti.

Opet je sniježilo i ulice su bile blatne. Stigli smo do trgovine i istovarili kola.

Morao sam opet misliti na Rafea. Ako ne budem oprezan iznenadit će me i uhvatiti.

Dok smo se vraćali, Spence je nešto pažljivo tražio.

– Ovdje – reče i pokaže na prazan lokal.

Na prozoru je bio natpis: IZNAJMLJUJE SE.

– Je li to za pekaru?

– Da, dovoljno je veliko da tu mogu i stanovati.

Susan i gospoda Overman su već pripremile ručak. Ručali smo i svi zajedno otišli pogledati prazan lokal. Prostorija je bila prljava, ali to

gospodi Overman nije smetalo. Bez oklijevanja je platila prvu najamninu.

Ostali smo tu oko pola sata. Gospoda Overman je napravila popis svega što joj je potrebno. Kako toga nije bilo u Leadvilleu, Spence je obećao da ćemo nas dvojica sve donijeti iz Denvera.

Susan je s majkom spavala u kući, a Spence i ja vani. Ujutro smo otišli u Denver.

Već smo dobrano odmakli od Leadvillea. Opet sam razmišljao o Rafeu. Čudilo me što me još nije pronašao.

Nisam mogao neprestano obmanjivati Rafea. On je bio tvrdoglav i uporan. Jack mi je jednom spasio život, ali to više neće pokušati. Rafe mu je dobro platio.

Put do Denvera protekao je bez ikakvih nezgoda. Kupili smo sve što je bilo potrebno: veliku peć, brašno i još štošta. Tri dana smo proveli u Denveru, a onda krenuli natrag.

Rafe nije bio u Denveru, ali nije ni odustao od potjere.

Za šest dana bili smo u Leadvilleu. Odvezli smo se do pekare. Pokucali smo, ali vrata su bila zaključana. Čuvši kucanje, gospoda Overman i Susan požure i otvore nam.

Užasnuo sam se kad sam ih ugledao. Imale su ružne modrice po licu. Oko Susanine majke bilo je crno. Kretale su se kao da ih sve boli.

Ni Spence ni ja nismo morali pitati što se dogodilo. Rafe ih je napao. Znajući da sam bio s njima, mislio je da će mu reći gdje sam. Bjesnio sam dok sam ih gledao onako pretučene.

— Rafe? — upitao sam.

Susan nijemo kimne i suze kliznuše niz njezino lice. Zagrlio sam je a ona je zajecala.

Njezina majka, iako teže ozlijeđena, uspjela je ostati mirna. Vidio sam da i Spence bjesni.

— Kada? — upitao je.

— Jučer. Završavale smo spremanje i uputile se kući. Zaustavili su nas. Vikale smo, ali nitko nas nije čuo. Pitali su nas za Franka. Nisu vjerovali da ništa ne znamo. Ostao sam bez riječi. Mogle su se spasiti da su im rekle gdje sam. Ali stisnule su zube i podnijele sve.

Čvrsto sam zagrlio Susan i nježno joj rekao:

— Morala si im reći.

— I da te ovdje dočekaju?

Dugo sam im bježao. Sutra ću ih potražiti. Ionako je susret bio neizbježan. Želio sam biti siguran da se ovo više neće ponoviti.

Da prekine mučnu tišinu, gospoda Overman nas pozove da vidimo što su uradile.

Nisam znao gdje je gospoda Overman pronašla sve ono što je bilo u sobici. Sve je to bilo privlačno i lijepo.

— Podi kući — rekoh Spenceu. — Ja ću večeras ostati ovdje.

Pristao je. Zaključao sam za njim vrata. Malo sam razgovarao sa Susan i njezinom majkom, a onda sam namjestio ležaj na podu i legao. A sutra... sutra ću potražiti Rafea.

XVIII

Koliko god sam se trudio, nisam usnuo. Susan i njezina majka bile su svjedoci Rafeova drugog pokušaja ubojstva. Mogu svjedočiti da ih je pretukao kako bi doznao gdje se krijem. Ako me ubije... pobrinut će se da i njih dvije ne ostanu žive.

Bio sam bijesan zbog svega što im je učinio. Sada sam imao samo jedan izlaz. Moram ga ubiti prije nego što on njih ubije.

Treba da budem oprezan. Leadville je imao šerifa koji bi me odmah strpao u zatvor. Za ubojstvo je kazna smrt vješanjem i vrlo brzo bi se izvršila.

Ako ubijem Rafea, moram to učiniti tako da ne dodem u sukob sa šerifom.

Zaspao sam tek poslije ponoći. Probudilo me lupanje na vratima. Kroz prozor sam vidio grupu ljudi.

Osjećao sam se kao životinja uhvaćena u zamku. Stražnjeg izlaza nije bilo, ali postojao je mali prozor. Obukao sam čizme i pojurio upravo kad se Susan probudila.

– Mislim da je to šerif. Izlazim kroz prozor.

Imao sam samo pušku. Požurio sam prema prozoru, ali dvojica su me tu čekala. Nije bilo načina da pobjegnem.

Lupanje je bilo sve jače i netko poviče:

– Otvarajte!

– Tko je? – upita gospoda Overman.

– Šerif. Otvarajte!

– Samo trenutak, ogrnula se i otključala vrata. Naglo su se otvorila i gotovo je bacila na pod. Odbacio sam pušku. Nije bilo koristi od pucnjave. Nekoliko ljudi nahrupilo je u sobu. Jedan, sa zvijezdom na reveru, upita me:

– Ti si Frank Halliday?

– Da, gospodine.

Zgrabio me. Nisam se opirao. Osjetio sam samo kako mi se teške lisičine zatvaraju na rukama.

– Što je? Što je učinio? – bjesnjela je Susanina majka.

– Ubio je čovjeka. Radi zlata.

Stavio je ruku u moj džep i pobjedonosno izvukao vrećicu sa zlatnim novcem.

– Evo, tu je!

– A kada je to počinio? – ponovo zapita gospoda Overman.

– Noćas.

– Bio je ovdje cijelu noć.

– Sigurni ste? Obje ste bile budne?

– Ne, ali čula bih ga da je izašao.

– Vjerujem vam, no on je mogao izaći a da ga i ne čujete.

Gospoda Overman ugleda Rafea među ljudima. Prestrašeno poviče:

– To je on! On je istukao moju kćer i mene!

Šerif odmahne glavom.

– Nije, gospodo. On je prijavio ubojstvo Spencea Fraziera.

– Spence? Spence je mrtav? – problijedio sam a srce mi je snažno udaralo.

– Ti vraški dobro znaš da je mrtav. Ubio si ga noćas.

– Zašto bih to učinio? Bio mi je prijatelj.

Šerif pokaže novac.

– Evo zašto! Dvjesto četrdeset sedam dolara. To je tvoja trogodišnja plaća.

Pogledah Rafea. Lice mu je bilo mračno, ali u očima mu se vidio trijumf. Jacka nisam vidio u grupi.

Zaplakao sam i na samu pomisao o Spenceovoj smrti. I gospoda Overman je plakala.

– Nisam izlazio cijele noći. Kunem vam se!

Gospoda Overman kimne.

– Znam da nisi, Frank, Rafe je ubio Spencea, baš kao što je pokušao ubiti i tebe.

– Ovaj dječak vas je obmanuo, gospodo – reče šerif. – Ubio je dvojicu u Wyomingu i nekoliko lovaca na bizone. Pravi Billy the Kid.

– A tko to kaže? Rafe?

– Da, gospodo. On je šerifov opunomoćenik. Pratio ga je s jednim Indijancem. Šteta što ga nisu prije uhvatili. Spasili bi život Spencea Fraziera.

Vidjeli ste njegove dokumente? – upitah.

– Naravno. Sve je ispravno.

Rafe je mislio i na to. Zacijelo je dobro platio za te papire. Osjećao sam mučninu i bol zbog Spenceove smrti. Dao mi je posao i pružio sigurno utočište. Nije bilo koristi da ispričam odakle mi novac. To mi ne bi ni najmanje pomoglo.

– U redu, mali, idemo!

Kad smo išli prema zatvoru, šerif je rekao:

– Nešto nije u redu s današnjom omladinom. Ima samo šesnaest godina, a već je šestoricu ubio.

Okrenuo sam se. Rafe više nije bio u grupi. Susan i njezina majka stajale su na vratima i plakale.

Mislio sam na Spencea. Ponovo me obuze bijes. Rafe se neće lako izvući. Bilo kako bilo, platit će za Spenceovu smrt.

Stigli smo do zatvora. Izuzevši rešetke na prozorima, nije se razlikovao od ostalih kuća u gradu. U njemu je bilo šest malih ćelija, po tri sa svake strane hodnika. Jedna je bila prazna. Šerif mi skine lisičine, otključa jednu ćeliju i gurne me unutra. Vrata se zalupiše za mnom.

Rafe nas je sinoć zacijelo promatrao, razmišljao sam. Vidio je da se Spence sam vraća kući. I tada mu je sinula nova luda zamisao: ne mora mene ubiti, neka me osude. Ako ubije Spencea i optuži mene, završit će svoj prijavu posao.

Ćelija je bila vlažna. U jednom kutu bio je nekakav ležaj i stara, zardala posuda. Ostali zatvorenici znatiželjno su me gledali.

– Zašto si ovdje, mali? upita me jedan od njih.

– Nevoljko sam odgovorio.

– Rano si počeo – čovjek zazviždi.

– Nisam to učinio.

– Naravno. Nijedan od nas nije učinio ono zbog čega je optužen.

Nisam nastavio razgovor. Želio

sam razmišljati i smisliti kako da pobjegnem odavde.

Ali izlaza nije bilo. Nije bilo vremena za kopanje a trebalo mi je i nešto čime bih kopao. Rešetke su bile čvrste, teško bih ih razbio. Trešao sam se od straha i osjećaja bespomoćnosti. Odvest će me na sud, osuditi i objesiti. A Rafe će preuzeti ranč.

Nisam ništa mogao poduzeti. Bio sam bespomoćan.

XIX

Popeh se na krevet i pogledah kroz prozor. Moj susjed me ponovo zapita:

– Zašto si ovdje, mali?

– Zbog ubojstva. Ali nisam to učinio.

– Naravno. A tko je ubijen?

– Spence Frazier.

– Spence je mrtav?

Žamor prostruji ćelijama. Spence je bio vrlo omiljen u svom gradu.

– Ti, mali, pasji sine! – vikali su.

– Rekao sam vam da nisam kriv. On je bio moj prijatelj. Radio sam za njega.

Nešto su međusobno razgovarali, ali mi nisu povjerovali. Znao sam da mi jedino Susan vjeruje. Bio sam zabrinut za nju i njezinu majku. Rafe ih je istukao, iako nitko nije povjerovao njihovim optužbama.

Želio sam znati tko je pronašao Spenceovo tijelo.

– Šerife! – povikao sam.

Vrata se otvoriše i on proviri.

– Moram razgovarati s vama.

– To ćeš moći na sudu.

– Molim vas! Tko je pronašao Spencea?

– Momak koji te optužio. Rafe Joslin.

– A kako je znao da sam ga ubio?

– Spence još nije bio mrtav. Re-

kao mu je to prije nego što je izdahnuo.

– Kako se Rafe našao tamo rano ujutro? – nastavio sam.

– Želio je da mu preveze nešto iz Denvera.

Bio sam poražen i obeshrabren. Rafe je mislio na sve. Ali nisam odustajao.

– Gospoda Overman i njezina kći rekle su da ih je pretukao.

– Zašto bi šerifov opunomoćenik iz Wyominga njih pretukao? Rekle su to da bi te spasile.

– Ali on nije ono za što se predstavlja.

– Ima sve isprave i ne znam zašto bih tebi vjerovao.

Šerif je mislio da sam drugi Billy the Kid i neću ga lako uvjeriti da nije tako. I u sudnici će biti isto. Vjerovat će Rafeu i osuditi me.

Legao sam i zatvorio oči. Ostali zatvorenici su razgovarali a žamor s ulice je bio sve jači.

Ujutro mi je šerif donio pismo. S ulice se čuo sve glasniji žamor. Mnogo ljudi okupilo se oko zatvora. Uzeo sam pismo. Već je bilo otvoreno.

– Što ovi ljudi tu rade? – upitah šerifa.

– To su Spenceovi prijatelji.

– Što žele?

– Samo su uzbuđeni – izbjegavao je odgovor i nije me ni pogledao.

Bio sam vrlo uzbuđen zbog pisma. Oni vani već su vikali. Neki od njih su bili pijani a svi su bili bijesni.

Sjeo sam i otvorio pismo. Susan mi je pisala da zna da nisam kriv i da će ona i njezina majka poduzeti sve da me spase. Doći će na sud i svjedočiti.

Rafe im to neće dopustiti. Porota bi im mogla povjerovati. Obje su bile lijepe, a lijepe žene su rijetkost u

ovom gradu. Moram ih nekako upozoriti.

Okupljena svjetina je sve uzbudena – reče jedan zatvorenik.

Nemirno sam koračao po ćeliji.

– Zbog čega si ovdje? – upitah jednog zatvorenika.

– Zbog ubojstva, kao i ti.

– Kakav je šerif i njegovi pomoćnici?

– Misliš, hoće li rastjerati svjetinu?

– Da.

– U Leadvilleu još nitko nije provalio u zatvor.

– A je li bilo pokušaja?

– Prije šest mjeseci. Ali nisu uspjeli provaliti.

– Misliš li da će ih šerif rastjerati?

– Pokušat će.

Malo me utješio. Šetao sam u krug a vrijeme je sporo odmicalo. U podne nam je šerif donio ručak gurnuvši pladnjeve kroz rešetkasta vrata.

Nisam osjećao glad. Ručak nije bio primamljiv, ali sam se prisilio na jelo.

Uskoro su došli šerifovi pomoćnici i pokupili pladnjeve. Jedan otključa moju ćeliju.

– Šerif želi s tobom razgovarati! – reče.

Slijedio sam ga kroz hodnik do šerifova ureda. Zatvorio je vrata za mnom.

Vani su okupljeni ljudi, zbijeni u čvrstu masu, zaustavili promet na ulici.

– Počinju me nervirati – reče šerif.

Vidio sam da su njemu i njegovim pomoćnicima puške nadohvat ruke. Šerif je bio jak čovjek pepeljaste kose i gustih brkova.

– To onaj tvoj iz Wyominga – reče mi – huška ljude i plaća im piće. Mislim da je vrijeme da čujem

i tvoju priču.

Ispričao sam mu sve. Od očeve smrti pa do danas. U početku me sumnjičavo slušao, ali kako je priča tekla, sve ga je više zanimala i počeo me pažljivo slušati.

Rafe je pogriješio što je huškao ljude i plaćao im piće. Da to nije učinio, šerif me ne bi pozvao na razgovor. Konačno je dao znak svom pomoćniku.

— Vodi ga u ćeliju. Tko god da govori istinu, do kraja dana imat ćemo pune ruke posla.

— Možete li poslati nekoga da pripazi na gospodu Overman i njezinu kćer? Pretukao ih je i ne bi oklijevao ni da ih ubije — zamolio sam šerifa.

— Sada nemam slobodnog čovjeka. Ali pazit ću na Joslina.

Malo veseliji vratio sam se u ćeliju. Možda još ima nade.

Svjetina je još čekala i svaki tren sam mislio da će provaliti u zatvor. Šerif ih neće moći zadržati. Ako me budu... pozlilo mi je i na samu pomisao na linč.

Ako me i ne objese, ne mogu izbjeći suđenje. Nije bilo dovoljno što mi je šerif povjerovao. Morat ću uvjeriti i dvanaest porotnika.

Ako budem oslobođen, Rafe će mi opet biti na putu. Prešao sam mnogo kilometara bježeći pred dvojicom odlučnih ljudi, ali ipak sam živ.

Sada imam Susan i njezinu vjernost, a i šerif više nije neprijateljski raspoložen.

Spence je umro zato što mi je bio prijatelj. Ako ostanem živ, Rafe će platiti za svoje zločine.

XX

Žamor svjetine još se čuo. Ubrzo će provaliti u zatvor. Čekat će mrak, kada je teže raspoznati lica.

Danja svjetlost u ćeliji polako se gubila. Donijeli su nam svjetiljku i objesili je u hodnik.

Nedugo zatim čuo sam prasak stakla i tri pucnja iz puške.

Grčevito sam se držao za rešetke pokušavajući se pripremiti za ono što me čeka. Vrata će uskoro popustiti i ljutiti, pijani ljudi nahrupit će u hodnik. Upast će u moju ćeliju i izvući me van mlateći me cijelim putem. Odvest će me do pogodnog mjesta za vješanje, staviti mi konop oko vrata i za tren će sve biti gotovo.

Ljudi iz ostalih ćelija nisu progovorili ni riječi.

Glasovi u šerifovu uredu bili su sve jači. Razabrao sam šerifove riječi:

— Prestanite! Izadite odavde ili bi se to isto moglo dogoditi i mnogima od vas.

Žamor nije prestao, ali se više nije čula pucnjava. Znao sam da su se vratili na ulicu.

Bilo je ranjenih u gomili. Više neće provaljivati u zatvor.

Kako nije uspio u svom naumu s gomilom, Rafe će pokušati sam. Učinit će to tako da krivica padne na nekoga drugog.

Pogledavao sam prozor očekujući da svakog časa bude razbijen. Načinit će rupu pušcanom cijevi i dim će ubrzo preplaviti zatvor.

Pomislio sam da pozovem šerifa, ali nije bilo vremena. Brzo sam dovikao krevet do vrata. Poravnao sam jastuk i pokrivač, zgrabio posudu za vodu i stavio je pod pokrivač, da bi izgledalo da netko leži na krevetu. Izuo sam svoje iznošene čizme i stavio ih kraj kreveta. Nije bilo uvjerljivo, no Rafeu će se sigurno žuriti.

— Što to radiš? — upita me čovjek iz susjedne ćelije.

Namjestio sam krevet kao da ja

na njemu spavam. Prozor će za nekoliko minuta biti razbijen. Pretpostavljam da će Rafe Joslin pomisliti da sam u krevetu i da će pucati u mene.

– Ti nisi ubio Spencea, je li?

– Ne. To sam vam već rekao.

– A tko je momak koji te optužuje?

– Rafe Joslin je nadglednik na očevu imanju.

Covjek se povuče u zaklon. Ostali, čuvši naš razgovor, pokušali su se smjestiti što dalje od dometa puške.

Morao sam čekati. Ruke su mi se tresle i jedva sam disao. Moj susjed mi reče:

– Mali, mislim da nemaš pravo.

– Imam. Poznajem ga i znam da će doći.

Osluškiavao sam i učinilo mi se da čujem korake.

– Tu je – prošaptao sam.

– U ćelijama je sve utihnulo. Ubrzo se na prozoru pojavila cijev.

Komadi stakla pali su na mene. Sagnuo sam glavu, a kad sam pogledao gore, cijev je bila iznad moje glave.

Opalio je. Jetki crni dim dopro je sve do vrata. Pogledao sam gore i odmah sam znao što moram uraditi. Rafe je lijevu ruku neoprezno provukao kroz prozor. Zapucao je još jednom, upravo kad sam se podigao i zgrabio ga za ruku.

Pokušavao se izvući, ali visio sam mu svom težinom na ruci. Ruke su mi klizile i povikao sam iz sveg glasa:

– Šerife! Iza zatvora, brzo!

– Polako, mali, imaš ga sada – ohrabrivali su me zatvorenici.

– Ruke su mi klizile i zamalo sam ga ispustio Rafe se žestoko odupirao.

Uložio sam i posljednju snagu ka-

ko bih ga zadržao. Još malo, još malo, govorio sam sebi.

Rafe me proklinjao glasom punim mržnje.

– Šerife! Brzo! – poviče moj susjed.

Rafe spusti pušku i ona padne u ćeliju. A tada začuh korake i šerifov glas:

– Makneš li se, bit ćeš mrtav!

Još sam držao Rafea, sve dok se nisam potpuno uvjerio da je u šerifovim rukama.

Pustio sam ga i kliznuo na pod. Ruke i ramena su me boljeli. Činilo mi se da je prošla cijela vječnost dok šerif nije ušao. Dvojica njegovih pomoćnika otključaše vrata.

– Izadi, mali! On će te zamijeniti.

Uzeo sam svoje čizme i Rafeovu pušku. Rafe me gledao ubilačkim pogledom.

– Možeš otići, sinko – reče mi šerif.

Sjeo sam i obukao čizme.

– Ima li izgleda da se izvuče?

– Ni najmanje. Visit će za tjedan dana.

Izašao sam na ulicu. S visokih, snježnih vrhova puhao je hladan povjetarac. Dvije osobe čekale su me nedaleko od zatvora. Jedna mi potrči u zagrljaj.

Sve je bilo svršeno. Susan je plakala i držala me kao da me nikad neće pustiti. Nikad uistinu nisam želio ubiti Rafea i bilo mi je drago što nisam morao.

– Mislim da bi mogla reći svojoj majci za odlazak u Wyoming. Da počnemo odmah?

Zajedno smo otišli do pekare koja nikad neće raditi. U gradu ćemo ostati do Spenceova pogreba i do Rafeove presude.

A onda ćemo poći na naš ranč.

Ernest Haycox

GRANICA

Iz stražnje prostorije se opet čulo cviljenje šarki. Saul Trevick pritegne klinasti zatvarač tiskovne forme četvrte stranice i podigne pogled prema mladom Johnnyju koji je uz pismovne ormare slagao tekst. Mladi Johnny nije ništa čuo; bio je ambiciozan, ali nije shvaćao tajnu koja se krila ispod mirne površine gradića New Hopea.

– A sada idi kući, Johnny.

– Nisam još složio oglas »Bijele kuće«.

Saul Trevick je znao da ljudi koji se šuljaju iz Wisterove ulice kroz stražnja vrata tiskare žele diskreciju. Rekao je:

– Ne moraš završiti posao.

I čekao je.

Jedna pregrada odvajala je biro redakcije od visoke prostorije same tiskare u kojoj su nemirni plamićci plina bacali na zidove blijede cvjetove svjetlosti. Druga, stražnja pregrada zatvarala je prostor u kojem je bio Soulov krevet. Nemirno je svjetlo skakutalo po stolovima, pismovnim ormarima i preko ručnog

tiskarskog stroja »Washington« koji se sablasno poput kostura dizao u mraku.

Kiša je naglim i isprekidanim mlazovima udarala o prozor na stropu tiskare. Johnny odvrati »laku noć« i nečujno klizne kroz otvoreni kraj pregrade u biro. Zvonce na prednjim vratima je zazveckalo kad je izašao u ulicu St. Vrain. Saul Trevick je premjestio cigaru iz jednog kuta usta u drugi; njegove se usne stegnu i on se pripremi da čuje nešto neugodno.

– U redu – reče.

Nije odmah podigao pogled sa stola, jer je razmišljao o tajnama ovog zabitnog mjesta, koje su bile zaključane u njegovoj glavi, ravnodušnom nezainteresiranošću čovjeka koji nema iluzija o ljudima, koji ne vjeruje u njihovu dobrotu niti se ljuti zbog njihovih grijeha. Imao je četrdeset pet godina, bio je neprijazan, neuredan i šutljiv čovječuljak u kojem je već davno zamrla svaka ambicija; promatrač kojeg ništa ne može iznenaditi i koji ni u što ne

vjeruje. Neprekinuta tišina prisili ga da podigne glavu. U otvoru stražnje pregrade bila je djevojka – stajala je oprezno, mokre, pomalo raščupane kose. Jasno se vidjelo da drhti a njezina su se obla prsa dizala i spuštala od nepravilnog disanja. Strah je zamračio njezino lice.

– Što ćeš ti ovdje, Lily?

– Išli smo uličicom ali nas je uhvatila kiša pa smo ušli u praznu Marshallovu staju i tamo sjeli – njene su se riječi spajale u neprekinuti niz. – Tada su za nama ušli neki ljudi. Pobjegla sam. Nisam htjela da znaju tko sam.

– Mi?

Djevojka ga je gledala a njezin je pogled postajao sve mračniji. Zatim podigne bradu.

– Jeff Huntoon i ja. Mislili su da smo lopovi. Počeli su tući Jeffa kad sam izašla.

Jesu li te prepoznali? – mirno upita Saul Trevick.

– Nisu – ona se iznenada okrene i počne slušati, a zatim se opet okrene, ukočena i spremna za tučnjavu.

– Izadi kroz prednja vrata – reče Trevick. – Zna li tvoj otac da se družiš s Jeffom Huntoonom?

Ona krene prema sredini tiskare, zastane pred njim i podigne ruke. Usne su joj bile blijede a uzbuđenje je njezinu dražest pretvorilo u nešto jače od toga: postala je ponosna i ljutita. Imala je osamnaest godina, sjetio se Saul Trevick, nije imala majke i živjela je s ocem koji je prema njoj ponekad bio prestrog a ponekad nemaran. Bila je pomalo divlja. Opazic je kako se na njezinu licu odražava upravo ta crta.

– To ne bi nikome koristilo. Molim vas, pomozite Jeffu ako možete – ona brzo projuri kroz tiskaru i nestane iza prednje pregrade. Sa

stražnje strane zgrade, iz Wisterove ulice čuli su se muški glasovi a čim je zvuk zvonca na ulaznim vratima zamro iza Lily, iz ulice su u njegov sobičak naglo ušli neki ljudi i obišli pregradu. Saul Trevick je položio ruke na stol za prelom. Poznavao je svakog od četvorice ljudi što su ušli. Tom Blaine, šerif New Hopea, reče:

– Ovamo je ušla neka djevojka?

– Što se dogodilo, Tome?

– Vidjeli smo kako je Jeff Huntoon nagovorio neku djevojku da udu u Marshallovu staju. Uхватili smo Jeffa, ali je djevojka pobjegla. Prošla je ovuda.

– Ljudi se smiju skloniti pred kišom!

– Nisi tako naivan – u pogledu Toma Blainea nije bilo popuštanja.

– Jeff Huntoon je lovac na suknje i zna laskati ženama. To nećemo trpjeti. Bar nećemo ovdje, u New Hopeu. Je li ušla ovamo?

– Nije.

– Mislim da lažeš.

Saul Trevick premjesti cigaru u ustima. Njegov je glas bio sablasno miran i neuljudan:

– Ostavi me na miru i ne uvlači mene u ono što je tebi milo: slijediti djecu po mračnim uličicama!

Četvorici ljudi bilo je očigledno neugodno. Tom Blaine se nije snšao: njegov glas se ljutito podigne za jednu notu:

– Ne bi to govorio da imaš kćer. Tvoja je glava prepuna ludih misli.

– Čudan odbor za čuvanje gradskog morala – progunda Saul Trevick. – Kako ovih dana izgleda put prema Petersonovu ranču, Tome?

Tom Blaine otvori usta i silom ih zatvori. On se približi Saulu Trevicku i njegovo se lice ispuni prijetnjom. Krv mu je navrla u obraze. Osjećao je želju da bude nasilan, ali se obuzda i okrene. Njegov je glas

zvučao neobično:

– Jeff je ovaj put opomenut. Idući put ćemo ga išibati i najuriti iz New Hopea.

Zatim su otišli i ostavili Saula Trevicka s rukama na tiskovnoj formi četvrte stranice i podbratkom oslonjenim na prsa. Saul se odmaknuo od stola i krenuo uz zidove prostorije gaseći plinska svjetla. Naposljetku je stao u mraku i osluškivao kako kiša udara o krov. Poslije je otišao iza stražnje pregrade i šibicom upalio petrolejku. Oprao je ruke, odložio cigaru da umije lice a zatim opet stavio cigaru među zube. Odmah zatim skinje kaput, naloži malu limenu peć i primakne peći naslonjač. Napuni dopola čašu za vodu viskijem iz boce na stolu, popije sve u jednom gutljaju i zavalj se duboko u stolicu. Svjetlo je sadržaj boce obojilo zagasito-žutom bojom. Žmireći je buljio u bocu a mutna i goruća boja tekućine zasjenjivala je njegove misli. Sjetio se Lily, očaja u njezinu glasu, prkosne ukočenosti njezina tijela. Istina, u njoj je bilo divljine. Ali to je divljina mladosti. Lily je imala osamnaest godina.

– Slomit će si srce. New Hope će se za to pobrinuti.

Ponovno je napunio čašu i zadovoljno počeo razmišljati o sebi. U četrdeset petoj ništa nije važnije od fizičke udobnosti. Boca viskija i cigara. On je svoje postojanje sveo na to dvoje. U njemu nije bilo pobune zbog okrutnosti ovog svijeta: batinama su ga prisilili na tu šutljivu pomirenost sa svime. Sjedio je sagnute prosijede glave i tražio u sebi neki princip koji bi ga natjerao da se razljuti, ali nije našao nijedan.

Idućeg dana u podne Shiras Huntoon je ušao iz kišom šibane ulice St. Vrain u Droverovu krčmu da nešto popije. Bavio se izradom

konjske orme, bio je velik, težak i vrlo ispravan čovjek kojem je južnjački ponos bio jasno ispisan preko cijele figure. Popio je piće i još stajao uz šank kad je Billy Rees iz trgovine »New York« ljuljajući se ušao u krčmu, opazio ga i odmah mu prišao. Na licu Billyja Reesa nije bilo prijateljskog izraza.

– Pritegni uzde svom sinu – rekao je što je mogao neposrednije i grublje. – Ako se i dalje bude vrzao po uličicama i oko stražnjih ograda New Hopea, netko će mu oguliti kožu s leda.

– Moj sin? – reče Huntoon prijetecim glasom.

Njegova se leda ukrute. Billy Rees je jasno mogao vidjeti blijesak u njegovim očima.

– Vi južnjaci – nastavio je Billy Rees – to zovete kavalirstvom. Mi ovdje za to imamo drugi naziv. Ako još jedanput uhvatimo Jeffa kako vuče za nos naše žene, izbičevat ćemo ga i otjerati iz grada.

– Vrlo jasno – uzdahne Shiras Huntoon, podigne ruku i pljusne Billyja Reesa preko usta.

Udarac je oborio Reesa na šank. Žamor u krčmi se utiša i oko dvojice ljudi odmah se stvori krug šutljivih i pažljivih lica. Billy Rees se naslonio laktovima na šank. Kipio je od bijesa, nije ni pokušao prići hladnokrvnom Huntoonu.

– Moj sin je džentlmen. Rascijepao bih ga nadvoje da nije. Mladim je ljudima potrebna pustolovina, a blato koje mu podmećeš postoji samo u tvojoj glavi.

U tebi nema ničega osim sumnjičenja i straha pred iskrenim smijehom.

On zastane i pogleda uokrug svoje šutljive slušaoce. Tu nije imao prijatelja. Bio je potpuno sam. Pa ipak je s prezirom rekao:

– Sinoć su četvorica ljudi pod

vodstvom Toma Blainea slijedila mog sina i neku djevojku u Wisterovoj ulici. Nemam riječi da točno opišem pokvarene duše te četvorice!

– Prokleti buntovniče – poviče Billy Rees – vrati se na svoj Jug! Nitko te ne zadržava ovdje!

– Što se tiče buntovništva – odvrati Shiras Huntoon – ja sam se bar borio za svoju stranu. Jesi li i ti za svoju? Ali rat je završio i ova je zemlja opet zemlja svih nas – rekavši toliko, on se okrene i ponosno izade iz Droverove krčme, a onda krčma opet zabruji.

Zamor je postajao sve jači. U njemu se sve više osjećala razdraženost. Shiras Huntoon je prekinuo diskretnu šutnju i bacio kamen na lažno glatku površinu života u gradiću i sada su se valovi širili od Droverove krčme niz ulicu St. Vrain prema kućama iza nje.

Probijajući se kroz upornu i vjetrom nošenu kišu, Saul Trevick je malo kasnije po podne opazio Toma Blainea kako stoji ispred restorana »Bijela kuća«. Oko njega je stajala skupina ljudi, a Tomove velike čeljusti mljele su nekakav govor. Mahao je rukama a krupna prsa su mu se ritmički dizala i spuštala. U glavi tog čovjeka, pomisli Saul Trevick, nema mnogo pameti, a ponajmanje smisla za šalu. Debele usne i prostrana pluća Toma Blainea izbacivali su samo prazne riječi. Saul je znao što njegovi susjedi vole čuti. Blaine ga opazi i ljutito ga pozove preko široke ulice:

– Dodi ovamo, Trevick!

Saul Trevick samo odmahne glavom. Uputi se prema vratima svoje tiskare i ude. Mladi Johnny je ravnodušno stajao uz pismovne ormare i slagao tekst. Ali u tiskari je bio još netko. Jeff Huntoon je stajao odostrag, iza tiskarskog stroja. Nije

se micao. Samo je rekao:

– Hvala vam, gospodine Trevick.

Saul Trevick kimnuo je glavom prema mladiću. Krenuo je preko tiskare u svoju sobicu iza stražnje pregrade. Bila su tri sata a kroz središnji prozor na stropu ulazilo je vrlo malo svjetla. Saul Trevick upali svjetiljku i okrene se Jeffu Huntoon koji je pošao za njim.

– Nije pametno što si došao ovamo, Jeffe.

– Vi ste džentlmen, gospodine Trevick. Niste ništa rekli.

– Možda i jesam džentlmen, Jeffe... a možda samo izbjegavam neprijlike.

– Prokleti grad! – uzbuđivao se Jeff Huntoon.

– Ili jadni grad – mirno reče Saul Trevick.

On je promatrao nemirni plamen u očima Jeffa Huntoona. Taj isti plamen već je vidio i u Lilynim očima. Oni su bili nagli i nisu razumijevali grub način razmišljanja New Hopea.

– Voliš li tu djevojku, Jeffe?

– Što da radim?

Saul Trevick uzme u ruku ostatak svoje cigare i razgleda ga sa strpljivim gađenjem. Zatim ga ubaci u otvor peći i počne tražiti u džepu drugu cigaru. Nije gledao Jeffa Huntoona. Svjetlost petrolejke nemilosrdno je otkrivala iscrpljenost njegova lica i isticala prosijede rubove njegove kose.

– Možeš se boriti i stradati. Ili se možeš smiriti i pričekati da se ta glupost stiša.

– Dopustiti da me progoñe i ništa ne učiniti? – teško je disao Jeff Huntoon. – Nikada, gospodine Trevick, nikada!

– Možda imaš pravo – Saul Trevick mahne rukom. – Ali ako se usprotiviš, stradat ćeš. U tvojim se godinama možda vrijedi boriti. U

mojim je drugačije. Ne možeš mnogo utjecati na ljude kad izgube razum.

Jeff Huntoon izađe kroz stražnja vrata ne rekavši više ni riječi. Kroz vrata ude vjetar i ugasi plamen u petrolejci. Saul Trevick se vrati u tiskaru i tu nađe Johnnyja kako pažljivo polaže složeni stupac u ladu prve stranice. Činilo se da je slijep za sve osim za svoj spori i mučni posao. Saul Trevick počne govoriti malo oštrijim glasom:

– Ljudi dolaze u redakciju ili zato da se nešto objavi u novinama, ili zato da se nešto ne objavi u novinama. Ali što god ovdje vidiš ili čuješ, to nisi ni vidio ni čuo. Jesi li razumio, Johnny?

– Jesam, gospodine.

Ipak, Saul Trevick nije bio potpuno zadovoljan.

– Nikad ne pokazuj da si siguran u sebe. To je jedino što te mogu naučiti. Jesi li razumio, Johnny?

– Jesam, gospodine – odvrati Johnny i pogleda Saula Trevicka zbunjeno.

Usne Saula Trevicka čvrsto stegnu cigaru. On zabaci šešir i počne brzo slagati tekst. No samo je polovica njegovih misli bila zauzeta tim poslom. Druga se polovica i dalje bavila tajnama New Hopea.

Osjećao je da se sprema oluja. To je za njega bilo prilično sigurno. Gradanski rat je prestao prije dvanaest godina, ali je još tinjalo malo ratne mržnje i nepovjerenja, poput žeravice u pepelu stare vatre. Nekoliko južnjaka koji su se doselili u New Hope znali su to vrlo dobro, ali su bili dovoljno mudri da svoje mišljenje zadrže za sebe. Shiras Huntoon je bio natjeran da prekine šutnju i plamen je počeo oživljavati.

Ovdje je bilo još nešto, mislio je Saul Trevick, što New Hope nije shvaćao. Živeći na rubu prerije, pod

udarom ljetne prašine i zimskih vjetrova, izolirani od Istoka i suočeni s divljinom Zapada, stanovnici grada bili su zaraženi divljinom i osamljenošću granice koja ih je okruživala. Oni bi morali biti ljudi tvrda i zagrižena soja da bi bili sposobni apsorbirati udarce sirovog kraja. Ali okovani monotonijom i isprpljujućim svakodnevnim radom, osjećali su jaku potrebu za oduškom, a odušak im je dolazio samo u obliku divljih emocionalnih eksplozija: izborne kampanje, sudjenja ubojicama i proslave nacionalnih praznika pružali su im jedini odmor od stroge discipline života na granici. A Shiras Huntoon je dao oduška upravo toj dubokoj i jakoj potrebi za jakim osjećajima.

Saul Trevick je čuo zveckanje zvonca na ulaznim vratima, ali je nastavio slagati tekst. Njegove su misli kružile oko tih ljudi, a onda je čuo kako Tom Blaine govori zapovjedničkim glasom. Okrenuo se i opazio da ga čeka nekakav odbor. Trepetavo plinsko svjetlo klizilo je po mračnom i uznemirenom licu svakog čovjeka. Blago je rekao:

– Pozdrav, gospodo.

Tom Blaine nije mogao ukrotiti visinu glasa. Njegog glas se digao i plovio po tiskari, svadljiv, pun loše izabranih riječi, pomalo nadmen.

– Moraš nam reći tko je bila ta djevojka, Saule. Sigurni smo da je sinoć ušla ovamo.

Saul Trevick je na tren spustio glavu i pažljivo prešao prstima po slogu. Sum kiše i vjetra remetio je duboku tišinu u tiskari. Kad je odgovorio, riječi su mu bile pune čuđenja:

– Zašto želite vući djevojčino ime po blatu ulice St. Vrain?

– Da bismo mogli podići optužbu protiv Jeffa Huntoona – reče žurno Tom Blaine. – Ona je dobro-

voljno ušla s njim u Marshallovu staju. Zašto si toliko obziran? Tko je bila ta djevojka?

– Ne znam.

Tom Blaine podigne svoje dugoljaste obraze i izbací pitanje prema Johnnyju:

– Tko je to bio, Johnny?

Ali mladi Johnny samó raširi ruke:

– Nisam ništa vidio.

Saul Trevick je gledao ljude koji su mrko stajali pred njim i opazi nešto u njihovim očima. Znao je što misle. No da i nije znao, ne bi morao nagađati, jer je uzrujani i ogorčeni glas Toma Blainea udario svom snagom o njega:

– Ako si na strani južnjaka ovoga grada, reci to da znamo. New Hope nije dovoljno velik da bi u njemu mogli živjeti podmukli buntovnici čiji sinovi progone poštene djevojke. A nije dovoljno velik ni za čovjeka kao što si ti ako štiti te ljude – zastao je, a zatim izrazio svoju prijetnju jasnijim riječima: – Što bi rekao da ti netko uništi tiskaru?

Trevick je mirno kimao glavom kao da odgovara nekoj svojoj misli. Zatim reče vrlo blago:

– Dopustite mi, ljudi, da vas podsjetim na nešto što ste zaboravili. Prije te djevojke na moja su stražnja vrata dolazili i drugi i donosili različite priče. Ako bih morao govoriti, ne bih se zaustavio na imenu te djevojke. Neće mi biti teško vratiti se sedam godina u prošlost i sjetiti se onoga što znam o većini vas. Želite li čuti njezino ime?

Na licu Toma Blainea vidjela se promjena. Zamišljeno prelazeći pogledom preko lica ljudi, Trevick je opazio kako neki od njih nenadano skreću pogled u stranu.

– Novac i politika, piće i žene – gundao je. – Odakle vama, momci, odjednom ta iznenadna ljubav pre-

ma moralu? Sjećam se...

– Zaveži! – reče Blaine. Okrene se ostalima: – Hajdemo odavde.

Ali kad su stigli do pregrade, počnu živo raspravljati i Blaine opet progovori:

– Trevick, o ovome da u tvojim novinama ne bude ni riječi! Ma što se noćas dogodilo: ne objavljuj!

Zatim su otišli divlje zalupivši za sobom vratima.

– Idi na večeru i brzo se vrati – reče Trevick Johnnyju.

Kad je Johnny otišao, neko se vrijeme ogledavao po tiskari zamišljenim pogledom stranca i kimao glavom. Naposljetku je rekao: »Teško je to shvatiti«, i otišao iza stražnje pregrade. Upalio je petrolejku i natočio čašu do vrha. Od kiše su ga boljele kosti, ali je viski otjerao bol. Viski mu je razbistrio pamet i tok njegovih misli postao je logičan. Stara sposobnost da osjeća srdžbu nekako se počela buditi iz svog dugotrajnog sna. »Propao sam«, rekao je u sebi, polako prošao kroz tiskaru i izašao na ulicu St. Vrain.

Osjećaji toga grada bili su kao osjećaji žene. On ih je shvaćao i osjećao. I prije nego što je prešao preko ulice St. Vrain i ušao u restoran »Bijela kuća«, znao je da će noć biti mučna. Pojeo je odrezak i prišao šanku. Herb Marshall, vlasnik »Bijele kuće«, pružio je ruku prema polici i uzeo kutiju cigara. Bio je to pokret koji je činio svakog dana bez razlike punih osam godina. Saul Trevick je napunio džepove cigarama i platio račun. Nešto je privuklo njegovu pažnju na Herba koji je ravnodušno rekao:

– Saule, ne stavljaš moj oglas u novine.

Saul Trevick ga je pažljivo pogledao, ali su se osjećaji Herba Marshalla povukli i rasplinuli iza smeđeg paravana njegovih očiju. Tre-

vick je stegao usne oko cigare.

— U redu — odvratio je i izašao na ulicu.

Kiša, koju je nosio pojačan vjetar, bacila je srebrnu mrežu preko mraka. Oveća skupina mladića stajala je pred tiskarom Saula Trevicka i očigledno nešto smjerala. Vidjeli su ga kako dolazi, ali se nisu razmakli, pa ih je morao zaobići unatoč blatu što se stvorilo uz rub pločnika. Na vratima tiskare bila je upadljivo plavom kredom ispisana jedna riječ, epitet iz rata koji još nije izgubio svoju peckavu snagu: Južnjak. Saul Trevick tiho pročita tu riječ. Stajao je okrenut leđima mladićima i znao je da ga gledaju željni da izazovu gužvu. Ali on stavi ruku na kvaku i uđe ne ogledavši se.

Johnny je stajao pokraj tiskarskog stroja i vlažio papir. Noćas se štampalo i sve su forme bile učvršćene. Sin Henryja Graya, Ted, došao je na posao koji je obavljao jedanput tjedno: premazivao je valjak za nanošenje boje. Johnny je pogledao prema Saulu Trevicku ravnodušno zabrinut.

— Namjeravaju noćas uništiti radionicu Shirasa Huntoona.

— Logika gomile — progunda Saul Trevick.

Gledao je Johnnyjevu krupnu figuru kako se skladno prilagođava ritmu stroja a poslije je otišao u svoju sobicu, natiočio si još jedno piće i ostao tamo s rukom na stolu i lica nagnuta nad već gotovo praznom bocom. Najveći dio njegove hrabrosti i veći dio njegova mira, razmišljao je, dolazili su iz ovakvih boca. One su bile njegovi drugovi dugi niz godina noseći mu mir i oslobođenje od uspomena, a povremeno i kratak bljesak ljudske veli-

kodušnosti koju nikad nije vidio na ulici St. Vrāin.

On se uvali u naslonjač.

— Jednog dana — reče sam sebi — ljudi se neće bojati plemenitosti. Ali ja to neću doživjeti. Zakon ovog sadašnjeg svijeta je okrutnost. Ljudi su slijepi. Kakve svrhe ima poštenje jednog čovjeka ako ga zbog toga New Hope kamenuje?

Bio je razjaren kako već godina-ma nije bio. Iz dugog praznog sivila njegova života izbila je pobuna koja mu je bila strana. Tiskarski stroj je iza pregrade počeo pravilno škripati i netko je govorio u tiskari. Ali on se na to nije osvrtao dok jedan glas nije rekao:

— Saule!

Pred njim je stajao Ed McAleer, visok i čvrst čovjek koji je razumio ljude a ipak se mogao smijati. McAleer se malo nasmiješio i neko vrijeme proučavao raskuštranog prosijedog čovjeka koji se zavalio u naslonjač. Počeo je govoriti polako, naglašujući svaku riječ:

— Ti si čudna ptica, Saule. Nikad nikom nisi pružio priliku da te upozna. Jednog dana, kad se grad smiri, bit će ti zahvalni što nisi rekao kako se djevojka zove. U međuvremenu ne skidaj košulju. Noćas će biti gadne gužve ili ja ne poznajem New Hope. Shiras Huntoon je pogriješio. Možda je rekao istinu, ali je pogriješio. A Tom Blaine je dovoljno političar da bi to okrenuo u svoju korist. On će na ovoj gluposti graditi karijeru.

— Jeff Huntoon i njegova djevojka šetali su na kiši i sklonili se u Marshallovu staju. To su dvoje mladih koji sanjaju ono što nitko od nas ne osjeća više od jedanput. Tom Blaine i ona gomila na ulici su slijepi.

— U tebi ima prkosa, Saule. Ne pravi od muhe slona. Ma što se do-

godilo, ne stavljaš to u novine. To ti govorim radi tvog dobra.

Kroz jednolično rominjanje kiše uzduž zidova zgrade probio se isprekidan zvuk glasova izvana. Stroj je prestao ritmički škripati. Ed McAleer izade iz Saulove sobice i njegova stopala krenu čvrstim korakom kroz tiskaru. Negdje prsne staklo a glasovi ljudi se podignu i spuste. Johnny naglo dode iza pregrade.

– Razbijaju u radionici Shirasa Huntoona. Bacaju njegove stvari u blato.

– Logika gomile – ponovi Saul Trevick.

U glasu mu je titrala ironija, ali Johnny to nije razumio. On pokaže svoje čuđenje i vrati se stroju. Saul Trevick se digno iz naslonjača. Krene prema tiskari i stane. Vrata iz uličice se naglo otvore i vjetar istog časa proguta plamen u petrolejci. Zatim se vrata zatvore i on kroz mrak začuje teško disanje.

– Tko je? – upita.

– Lily.

On pride stolu i opet upali petrolejku. Djevojka je bila ledima okrenuta vratima i na njih se naslonila. Lice joj je bilo blijedo kao krpa a prsa su joj se nadimala od divljeg disanja. Voda je kapala s njezine glave nezaštićene šeširom. Saul Trevick spusti pogled bojeći se mraka u njezinim očima.

– Nije posrijedi samo radionica. Oni love Jeffa.

– Zašto si došla ovamo? – upita on ljutito.

– A kamo drugamo da idem? – njezino tijelo omlohave i glas izgubi oštrinu.

– Čekaj – reče on i ode kroz tiskaru u biro.

Toplina je zamaglila stakla na prozorima. On trljanjem skine kapljice sa stakla i prisloni lice uz nje-

ga. Vidio je kako gomila nevoljko odlazi od razorene radionice konjske orme. Na sredini ulice ležala je gomila Huntoonovih stvari. On se vrati k Lily. Nije mogla otjerati nadu iz očiju dok ga je gledala. Koliko je vremena prošlo, mislio je, otkako se neko ljudsko biće obratilo njemu za pomoć.

– Gdje je tvoj otac?

– Nisam ga vidjela kod kuće od večere.

– Čekaj – ponovo je rekao. – Čekaj ovdje – izašao je u Wisterovu uličicu i počeo gacati kroz meko blato.

Dvije zgrade dalje on ude u staju. Konjušar se lijeno njihao na stolici ispod svjetiljke i znatiželjno pogledao Saula.

– Doktor Barnes mora posjetiti bolesnika. Izvedi njegove ridane i upregni ih u kočiju što brže možeš!

Nije čekao odgovora. Povukao se uličicom do ulice Cottonwood. Prešao je preko Cottonwooda i nestao u gustoj sjeni stambene četvrti. Znao je što će naći: i našao je. Pred kućom Shirasa Huntoona okupila se gomila; netko je rušio ogradu. Čuli su se povici:

– Pošalji Jeffa napolje!

Nisu se popeli na trijem: držali su se podalje bojeći se nečega iza Shirasovih vrata. Ali vrata su se otvorila i neki čovjek izade vičući. Nastade tišina i čulo se samo bubnjanje kiše i prigušene riječi Shirasa Huntoona:

– Moj sin nije ovdje.

Bila je to hrabrost koja je iznenadila i zadivila Saula Trevicka. Bio je to kratak bljesak svjetlosti u mračnom svijetu. On se okrene i vrati u Wisterovu uličicu. Konji doktora Barnes a čekali su na izlazu iz staje. Konjušar je nestao. Saul uhvati bližeg ridana za uzdu, izvede zapregu u uličicu i dovede je sve do straž-

njih vrata svoje tiskare. Brzo otvori vrata i ude. Jeff Huntoon stajao je pred njim i podigao hladan i okrugao otvor revolverске cijevi.

– Ako izgubiš glavu, neću da s tobom imam posla – razljutio se Trevick. – Stavi taj revolver na stol ili će te New Hope objesiti zbog ubojstva.

Revolver se spusti. Jeffove oči su bile tvrde, bile su stare. Više nije bio mladić. On reče kroz stisnute usne:

– Što biste vi učinili, gospodine Trevick?

– U ovom gradu za tebe nema budućnosti. Mladima je teško bježati kad tome dode vrijeme – drhtao je i osjećao bolove u kostima. – Ali idi i nadi u svijetu neko mjesto na kojem ti savjest može biti mirna.

– Da – promrmlja Lily.

Saul Trevick natoči u čašu ostatak tekućine iz boce i popije ga. Okrene leđa mladima, ali šutnja se nije prekidala. Kad se opet okrenuo, gledali su se na način koji ga je potresao. Glas Jeffa Huntoona bio je tih i ponizan:

– Mokra si, Lily, promoćilo te do kože!

Ali ona se smiješila i Jeff joj pride i poljubi je. Nekoć je, sjeti se Saul Trevick, i on znao što je to. Sada je to bila uspomena. Možda je sve bila samo iluzija.

– Napolju je kočija. Do Amityja ima trideset kilometara. Pada kiša i vrlo je neugodno, ali što je to za vas!

Djevojka pride Saulu i uhvati ga za ruku. Jedva je suzdržavala suze, ali tren kasnije izašla je kroz stražnja vrata s Jeffom Huntoonom. Čuo je kako su se odvezli.

– Hrabrost – progunda – lakše dolazi mladima.

Ipak, oni su ostavili u njegovoj sobici nešto što ga je postidjelo. Osjetio je to i otišao u tiskaru, gdje je

mladi Johnny marljivo radio uz stroj. Zastao je usred prostorije i gledao Johnnyjeva ramena kako se dižu i spuštaju. Zatim je otišao u redakciju i buljio kroz prozor na stvari Shirasa Huntoona koje su ležale nasred blatne ulice St. Vrain. Oko njih su stajali ljudi. Drugi su neumorno hodali pločnikom. On otvori vrata i pogleda riječ »Južnjak« naškrabanu na njima, a zatim ih naglo zatvori. Vratio se u tiskaru i čeljustima stisnuo cigaru.

Otišao je do police u kutu i našao kliše američke zastave. Izraz na njegovu licu se malo promijenio: lice se razvedri. On postavi kliše u praznu formu na stolu.

– Johnny, čuvaj svoju savjest: ona je sve što imaš.

Zatim uzme slagaljku i neko vrijeme je nepomično stajao pred kutijama sa slovima. Oči su mu bile poluzatvorene dok je srediavao svoje gorke misli. Kiša je ojačala u divlje bubnjanje po prozoru na stropu. On zabaci šešir na zatiļjak i počne slagati.

Poslije pola sata smjesti slog u formu, točno ispod američke zastave. Zatim poravna zastavu i tekst, postavi naslov novina na vrh, ispunio okolni prazan prostor ukrasnim klišeom i pritegne formu. Namaže slog bojom, uzme komad papira i izvuče probni otisak; okrenu papir i zagleda se u zastavu i tekst ispod nje. Čitao je u sebi mičući usnama:

»Kasno sinoć, potaknuta ludošću kakva ponekad obuzima ovaj grad, gomila neodgovornih ljudi upala je u radionicu Shirasa Huntoona i uništila sve što je našla, a ono što nije mogla uništiti, izbacila je na ulicu, gdje i sada leži kao spomenik ludacima.

Sve je to bilo posljedica nekoliko istinitih riječi koje je rekao Shiras Huntoon a New Hope ih je nerado

ćuo. Huntoon je pokušao zaštititi svog sina koji je počinio neoprostiv zločin, po mišljenju New Hopea, udvarajući se nekoj djevojci u Wisterovoj uličici.

Zastava na vrhu ovog članka treba da pokrije sve one koji pod njom žive. Rat je prestao još prije dvanaest godina i u ovoj velikoj zemlji ima mjesta za sve nas. Ipak, čini se da je to New Hope zaboravio.

Saul Trevick.

Zatim se okrene Johnnyju koji je radio za strojem i Tedu koji je nosio boju.

– Idite kući.

– Zašto? – Johnny prestane raditi.

– Idite kući.

– Ali...

– Idite kući! – viknuo je Trevick.

– Napolje odavde!

Johnny nije razumio. Uzeo je kaput, pogledao Teda i namignuo mu. Zajedno su izašli iz tiskare. Saul Trevick je ostao za radnim stolom sve dok nije čuo zveckanje zvonca na ulaznim vratima. Zatim je uzeo tiskani list, odnio ga u redakciju, potražio posudu s ljepljivom i otvorio vrata. Neki čovjek koji je gaćao kroz kišu pogleda ga i ode dalje. Preko ulice, uz »Bijelu kuću«, stajala je mala skupina ljudi i kao da je nešto čekala. Trevick namaže ljepljivom uglove papira i zalijepi ga na vrata pokrivši njime ono naćrćkano »Jućnjak«. Kad se vratio u tiskaru, zagledao se u zidove koji su bili njegov zaklon punih osam godina i iznenada mu se oni učine stranim. Cigara mu nije prijala. On je baci, uzme drugu i pripali šibicu. Ruke mu nisu bile potpuno mirne. Poslije toga stane za radni stol. Iako su mu ruke ležale na stolu, njegova sijeda glava bila je okrenuta prema prednjoj pregradi... Tako je stajao kad je gomila upala kroz vrata i divlja-

ćki nahrupila u tiskaru.

Vidjeli su ga kako stoji tamo, sitan i beznaćajan. Ipak, voća gomile je na tren zastao, nesiguran, a zatim je ušlo još ljudi i istog trena su se svi razišli po tiskari i poćeli je razbijati. On se nije ni pomakao. Dizali su kutije sa slovima i rasipali slova po podu a kutije razbijali nogama; rušili su police, prevrtali stolove i kupove papira. Četiri ćovjeka su podigla tiskarski stroj a zatim je ćuo kako se njegova imovina ruši. Vratili su se do mjesta gdje je on stajao. Jedan ćovjek povuće stol na koji se on oslonio i baci ga u stranu. Vidio je blijesak u oćima ljudi i slušao njihovo teško disanje. Pogledao je naokoćo i vidio da ništa nije izbjećlo uništenju. Nisu kazali ni rijeći. Izašli su iz tiskare a da nisu ništa rekli.

Ali jedan ćovjek ude kroz vrata prema Wisterovoj uličici. Saul Trevick se okrene iz znatiželje i prepoznata Toma Blainea.

– To je lekcija koju si morao doćbiti davno prije – reće Blaine. – U New Hopeu nećeš više izdavati noćvine.

– I neću – vrlo polako odvrati Saul. – Nikad više. Ali rekao sam ono što sam morao reći. To je vaćno, Tome – zamišćljeno je gledao u Blainea. – Jesi li bio kod kuće noćas?

Blaine ga je tren proućavao pogledom.

– Zašto?

Nije bilo odgovora, a zatim mu se izraz na licu nagćo promijeni. Brzo ponovi:

– Zašto?

– Jeff Huntoon je otićao iz grada i poveo onu djevojku sobom. Ta djevojka je tvoja kći Lily.

Trevick se nije znao tući. Nije znao kako da se obrani od iznenadnog udarca koji mu je zadao Tom

Blaine. Mirno je stajao i primio snažan udarac šakom u lice koji ga je oborio na rasuta slova i kutije. Tom Blaine je neko vrijeme stajao nad njim bijesno psujući. A zatim je odjurio u kišu.

Saul Trevick ustane i odšepa u svoj sobičak. Stražnja su vrata bila otvorena, a većina njegovih stvari ležala je na uličici. On stavi ruke u džepove, pogleda uokolo, ponovo izvuče ruke i izade da nađe bocu s viskijem. Bila je prazna. On je baci a zatim počne tražiti po blatu dok nije našao kaput. Obuče ga i vrati se u kuću. U kutu sobice ležala je mala odbačena drvena kutija. On je podigne, odnese u tiskaru i brižljivo zamota u komad novinskog papira. Kad je opet izlazio kroz stražnja

vrata u uličicu, pod rukom je nosio tu kutiju. U kutiji je bilo nekoliko dragih uspomena iz njegova života. Kutija je bila jedina stvar za koju mu je bilo stalo da je spasi od mračne osvete New Hopea.

Na kraju Wisterove uličice on skrene u Custerovu ulicu i izade iz grada. Cesta je vodila na jug, prema Amityju, kroz olujno crnilo noći. On tu zastade i okrene se da pogleda nekoliko trepetavih svjetala. Ni za čim nije žalio.

— Očigledno postoji granica preko koje me ne može gurnuti ni New Hope — rekao je pomalo svečano. Bio je to njegov trijumf. — Na mojoj savjesti nema ljage — gundao je, podigao obratnik kaputa i bezbrižno krenuo blatnom cestom prema Amityju i svijetu iza Amityja.

Dorothy M. Hohnson:

SJAJNO DOBA

Kad sam onoga ljeta radio za staroga Cala Crawforda, bilo mi je deset godina. Toga sam se razdoblja godinama poslije toga prisjećao kao razdoblja užasa. Pošto sam odrastao, shvatio sam kako je to također bilo sjajno doba.

Cal Crawford me nije unajmio, vjerojatno nije ni znao da radim za njega. Nije znao ni kako se zovem.

Kad bi me uopće zapazio, oslovio bi me s »momče«. Naposljetku mu nekom nesrećom padne na um da se mora pobrinuti za mene.

Ali mene su unajmili da bih se starao o njemu, jer je bio slijep i vrlo star. Da momemu ocu novac nije bio tako prijeko potreban, zacijelo ne bi dopustio da podem u Craw-

fordovu kuću. Calova kći, koja me unajmila, bila je mješanka, napola Indijanka. A bijelci ne rade za Indijance. To se ne može zamisliti!

Djelovala je poput starice, upravo kao da je starija od Cala Crawforda. On je bio visok i uspravan, a ona niska i zgurena. Nisam joj znao ime, no nekako sam izlazio nakraj s njome oslevljavajući je s »gospodo«. Inače su je većinom nazivali »Majmunsko Lice«.

Kad je došla k nama, imala je na sebi crvenu svilenu haljinu. Moja sestra Geraldine ugleda je kroz prozor i reče:

— Dolazi neka stara Indijanka. Počasćeni smo! Sva je u svili. Ja nemam takvu haljinu.

Geraldine se nasmijulji. Tih dana nije baš imala mnogo povoda za smijeh. Njen mladi muž otišao je na Zapad bez nje, jer se ona morala starati za oca. Nije se nadala da će ponovo vidjeti supruga.

I ja sam se nasmijao staroj Indijanki, no poslije mi je bilo žao. Da se nisam nasmijao Majmunskom Licu, možda tog dana ne bih morao poći s njom. Možda je to bila kazna. No djelovala je doista smiješno u crvenoj svilenoj haljini, obuhvativši nogama prastaroga bijelog konja. Poskakivala je na njemu poput vreće brašna. Njezina sijeda kosa u zamršenim je čupercima izvirivala ispod crvenoga rupca.

Slabo je znala Engleski jezik, neprestano je ponavljala:

— Mistah? Mistah? — Pri tom je izvodila kretnju rukom kojom Indijanci označavaju čovjeka.

— Želi porazgovarati s ocem — objasnim Geraldini. Indijanki odgovorim znakom za »bolestan« i dodam: — Slomio je nogu.

Svakako ga je htjela vidjeti, tako da je Geraldine povede u spavaću sobu. Ta svaki je posjetitelj dobro došao — samo da prekine jednoličnost.

Otac i Majmunsko Lice razgovarali su poprilično dugo. Nešto mu je kazivala mješavinom engleskog i kretnji rukama. Uplašio sam se, jer

je pokazivala mene.

Dječak od deset godina ne može ni pomisliti da bi ga otac kome poslao... ipak, sve je slutilo na to. A nedavno su se u našoj kolibi zbili grozni događaji: sestra je žestoko plakala zbog toga što nije mogla poći na Zapad sa svojim mužem. Otac je nije zadržavao, zadržala je vlastita savjest.

— Hoćeš li raditi preko ljeta, Buck? — zapita me otac.

— Svakako!

Možda ću čuvati goveda. Za druge sam poslove bio premalen.

— Želi da se brineš za njezinoga oca — objasni mi on. — Za Cala Crawforda, starca iz planine.

— Kako da se brinem za njega? — zapitam sumnjičavo. Nisam bio osobito vješt ni sposoban, ničim se nisam mogao ponositi. Kad bih bio dovoljno velik i snažan da se pobrinem za oca, Geraldine ne bi morala ostati kod kuće. Često bi mi to rekla.

— Jednostavno — moraš paziti da ne zaluta — nastavi otac. — Slijep je a voli lutati naokolo. — Ona ne bi htjela da se ozlijedi ili izgubi. Dat će ti sve što ti je potrebno za život i dolar mjesečno.

Uistinu nisam imao nikakva izbora. Velika je stvar što ću mojima olakšati život, jer me neće morati hraniti, a i zaradit ću mnogo novca. To je još važnije.

I tako sam pošao u kuću Cala Crawforda, udaljenu tridesetak kilometara od naše. Odjahao sam na konju iza Calove kćeri mješanke. Bojao sam se cijelim putom, a i cijeloga ljeta.

Čovjek bi mogao reći da je to bilo prije nego što je postao legenda i pošto je to prestao biti. Nalikovao je na svrgnutoga boga. Uživao je i pio sa sebi ravnima, usudio se mnogo štošta, patio je mnogo, dobivao i gubio. No svi su njegovi vršnjaci bili mrtvi. »Conestoga« kola nestala su u smjeru zapada putovima što ih je on zasjekao i ne znajući to, a kako se granica polagano pomicala prema naprijed, mjesta što su ih

nekoć za mrkle noći obasjavale samo logorske vatre odjednom su počela prerastati u naselja.

Pošto je on nestao, povjesničari su posegnuli za legendama i otkrili kako su mnoge od njih istinite. Pomoću stupica lovio je dabrove, od Indijanaca kupovao krzna, živio s njima i borio se protiv njih. Proputovao je divljim Missourijem i Roche Jauneom ili Yellowstoneom, vidio je planinu od crnoga stakla i mjesto na kojemu pakao izbija kroz površinu zemlje da bi k nebu izbacio kipuću vodu. Savjetovao se s poglavicama, skidao je skalpove... dok je njegov ostao netaknut. Ali dok sam radio za njega, nije više bilo nijednog čovjeka koji bi ga poznavao kao mlada i snažna za njegovih slavnih vremena.

Posljednjeg ljeta što ga je doživio bio je samo slijepi starac za kojega je brinula kći Indijanka.

Nikad mi ništa nije zapovijedila. Tek mi je pokazala slamnjaču na podu pokraj njegova ležaja i naznačila:

– Ovdje ćeš spavati.

Koliba se sastojala od dvije prostorije. Ona je spavala u jednoj od njih, u kuhinji.

Cal Crawford ujaše u dvorište na izmorenu starom bijelom konju, na kojega je pazio izmoreni stari crni pas. Majmunsko Lice pokrene ruku prema njemu kao da želi reći: Eto, zbog toga si ovdje... da pomogneš konju i psu kako ga ne bi izgubili.

I tako sam izišao i pričekao da sjaše. Tad se nakašljem i zapitam:

– Želite li da rasedlam konja, gospodine Crawford?

Usmjeri svoje slijepo modre oči iznad moje glave, prkosno zabaci glavu i reče:

– Nipošto!

Nije me htio, a kako sam morao biti ovdje, želio je da ga ništa ne podsjeti na moju prisutnost.

Za večerom nismo razgovarali. Majmunsko Lice svukla je crvenu haljinu i stavila na sebe neku sive boje, kakvu uglavnom nose žene na farmama. Ona mu izreže meso i ne-

što promrmlja, no on ne odgovori ništa.

Nije ostajao u kući ni pokraj nje. Kiša ga ne bi nimalo smetala. Što više, podigao bi lice da bi je osjetio. Ponekad bi sjahao i kleknuo u polju da bi opipao usjeve.

Dok je bio mlad i dok su ga oči još služile, ispod njegovih nogu obivenih u mokasine promakli su nebrojeni kilometri nazubljenih planina i prerije što se valja. Bio je kod kuće u »tipijima«, pod nadstrešnicama od granja, i petnaestak bi godina proteklo u tren oka da nije ni zakoračio u kakvu kuću. Kuću nije volio ni pošto je ostario. Neprestano bi lutao u sedlu, sa crnim psom koji bi ga doveo kući.

Kad ne bi jahao, hodao bi dvorištem, pipkajući oko sebe dugačkim štapom. Šutio sam i micao mu se s puta, a kad bi osedlao staroga konja, uzjahao bih indijanskog konja za kojega nisam imao sedlo.

Cal je znao da sam ovdje, no vladao se kao da se uopće nisam rodio. Jednom ili dvaput razdraženo zapita:

– Momče, jesi li ovdje?

No većinom bi me najradije zaboravio.

Jednom, dok je hodao u smjeru kuće, slučajno me udari svojim štapom. Očito nisam bio dovoljno brz pošto se on okrenuo ali nije mu bilo zao.

– Onda? – zapita izazovno, dok sam ja trljao potkoljenicu.

– Zao mi je što sam vam se ispriječio na putu, gospodine Crawford – ispričam se. No odmah se naljutim na sebe zbog toga što sam bio toliko budalast.

Jednoga jutra, kao obično, zazviždi psu, no ovaj ne izide iz suše. Starac zazviždi ponovo i namršti se; djelovao je kao da se izgubio u svom mraku. I tada mi se prvi put sažali toliko da sam zaboravio strah.

– Dovest ću ga – ponudim se.

Pas je bio isuviše umoran da bi se kretao. Izidem iz suše i izviještim:

– Pas je bolestan, gospodine

Crawford.

Starac ga pokuša napipati štapom. Nije mi bio nimalo zahvalan kad sam mu dotaknuo ruku i rekao:

— Nalazi vam se zdesna, gospodine Crawford.

Sagne se, a pas se malo pridigne, položi glavu na starčevu ruku i slabašno zamahne repom. Poslije nekoliko trenutaka starac ga prestane milovati i progunda:

— Eto, uginuo je.

Kad je Majmunsko Lice saznala za to, gurne mi lopatu u ruke da bih zakopao psa. Cal se nije osvrtao na taj događaj. Bio je tek pomalo nestrpljiv, jer je znao da mu kći neće dopustiti da izjaše dok sam ja zaposlen.

Pošto je pas uginuo, osjećao sam se korisnijim, ali ipak nisam mogao reći ništa. Jednostavno bih ga pratio i upozorio na kakvu ogradu ili potok.

Bio sam beskrajno usamljen, čeznuo sam za domom, no to nisam mogao reći nikomu. Mislim da su i oni bili veoma usamljeni. Starac bi slijepo zurio kroz mene ili preko moje glave, a Majmunsko Lice kadkad bi me pogledala bezizražajnim pogledom... sad mi se čini da se pri tom pitala hoće li taj dječak, koji joj je posljednja nada, ostati dokle god bude potreban.

Kad bih se vratio kući, sestra bi plakala zbog izgubljenoga muža, gnjevno bi vikala na oca koji je bio nemoćan i melankoličan, podjednako ovisan poput Cala Crawforda, ali nipošto drzak. Unatoč svemu, bio sam kod kuće i najradije bih ostao ovdje.

Čežnja za domom bila je neizdržljiva, no dogodi se i nešto gore. Jednoga je dana stari Cal počeo govoriti ljudima kako ja ne vidim. Jahali smo zajedno pokraj šumarka. Promatrao sam okolicu da bih ga upozorio, kadli stigismo do potoka sa strmom obalom. Starac se odjednom nasmijulji.

Pokaže naprijed i reče:

— Prošle je godine ovdje bilo do-

brih dabrova. Eto...

— Želite se vratiti, gospodine Crawford? — zapitam ga.

Naglo se okrene, namršti i reče nešto na nekom jeziku koji nije bio engleski. Ne osvrne se na moje pitanje, nego nastavi glasno govoriti na nekomu nepoznatom jeziku, gestikulirati, pripovijedati pripovijetku. Istodobno s izgovorenim riječima služio se i govorom znakova prerijskih plemena, no u njega su ti znakovi bili ljepši i brži. Shvatio sam samo nekolicinu znakova: čovjek na konju, neka zla osoba, netko je poginuo. Govorio je jahaču sa svoje lijeve strane i onomu zdesna. Ja sam mu bio zdesna, ali tu priču nije ispričavao meni. Ispričao ju je čovjeku kojega nisam mogao vidjeti, čovjeku kojega nije bilo.

A prijatelj iz davnine zacijelo mu je odgovorio, jer se starac jednom nasmijao. Pokaže prema mjestu na kojemu se prerija spajala s nebom, a zatim obode konja.

Nisam se usudio upozoriti ga na potok. Mirno je sjedio u sedlu dok je konj skliznuo niz obalu, pregazio potok i izišao na drugu obalu. Dršćući sam jahao za njim.

Mnogo poslije toga, kad su povjesničari oživjeli legendu o Calu Crawfordu, znao sam u kakvu je društvu jahao tog dana. Poput duhova u legendi su se pojavili bradati lovci na stupice u odjeći od jelen-ske kože, dugokosi muškarci s pokrivalima za glavu od krzna, obučeni u mokasine, ljudi koji su jahali poput kraljeva i zaboravili što je strah, no dobro su znali što je to oprez. S nama su jahali i Indijanci, polunagi, okrutni, s ratnim bojama na tamnim licima i kosom u dugim crnim pramenovima što su nalikovali na zmije.

A ja sam bio nevidljiv. Cal Crawford bio je opet mlad kao u neko doba davno prije nego što sam se ja rodio.

Toga dana nisam ga odveo kući. Konj se sam okrenuo i zaputio prema kolibi. No ipak ga nisam napustio. Cijelim sam putom jahao s

njim i nisam znao kad smo izgubili druge jahače koje je samo on mogao vidjeti i čuti.

Isprva sam to htio reći njegovoj kćeri, no koje koristi od toga? Ponekad je vrijeme da se čovjek pobrine za sebe, i meni se učini da je došlo. Naumio sam otići te noći, iskrasti se iz kolibe i pješice prevaliti onih tridesetak kilometara do kuće.

No on je slabo spavao te noći. Gundao je i kašljao, a kad je zastejnjo, doista nisam mogao otići.

– Strelica mi je pod ramenom, momče! Izvuci je, izvuci...

U nekomu nejasnom uvjerenju da bi od mene bilo kukavički kad bih ga napustio ranjenoga, pridem mu i odlučno kažem:

– Sve je dobro, gospodine Crawford... sve je dobro!

Pipkajući ispruži ruku, a ja je stisnem.

– Nemoj me napustiti, momče – prošapta. Nije govorio onim izgubljenim, nevidljivim prijateljima. Samo je mene oslovljavao s »momče«.

– Neću vas napustiti – obećam mu.

Dakako, sutradan se vladao kao da ne postojim. Možda i nije upamtio moje obećanje, no meni se ono usjeklo duboko u pamćenje. Zabrinjavalo me. Ta kako da ostanem ovdje čitavo vrijeme u strahu? Eto, nisam rekao da ga nikad neću napustiti... Mogu otići bilo kojega dana, pomislim. Eto, tako sam izdržao uvijek samo po jedan dan... uvijek znajući da mogu otići.

Jednoga mi dana ispriča priču... ili ju je možda ispričovijedao komu drugomu, no ja sam je čuo. Ispriča je na engleskom jeziku.

– Moja djevojčica – reče nasmijuljivši se – doista je pametna. Dao sam je u školu, u kojoj su je dobro odgojili. Da nisam zapao u nevolje, ne bi morala biti ondje. Znaš... umrla je njezina majka.

Izustim neki glas da bih pokazao kako ga slušam.

– Njezina je majka bila iz plemena Šošona. Umrla je dok smo logorovali na Little Muddyju. Da sam

znao koliko je bolesna, nekako bih je odveo k njezinima... no cijelo smo vrijeme bili sami. A djetetu su bila tek tri mjeseca... Kako sam ga samo hranio... Najprije sam morao doći do mlijeka. A od najbližeg naselja dijelilo nas je stotinu kilometara. I tako sam odjahao u Zemlju bizona.

– Hranio sam malu – nastavi Crawford – sokom prožvakano mesa, no ona je plakala cijelo vrijeme, slabila je, tako da je nalikovala na bolesno maće. Najprije sam naišao na zasušenu bizonicu, od koje nisam imao nikakve koristi. Zatim sam pronašao stado, i ovdje je moralo biti mlijeka.

Nasmije se prisjećajući se.

– Čovjek ne može umiriti bizonicu da bi je pomuzao. I zbog toga sam ih morao ustrijeliti. A mrtvu se životinju može pomusti. Od jelen-ske sam kože načinio vrećicu iz koje sam hranio malu. Trebalo je da to vidiš! Svakoga bi dana plakala za obrok, a kad bi se vrećica ispraznila, ustrijelio bih drugu životinju... Jahao sam cijelo vrijeme. Mala je u posljednja dva dana veoma ogladnjela. Kako smo se približavali naselju, bizona je bilo sve manje. No, uspjeli smo. Spasio sam je. Prihvatila ju je neka obitelj.

Starac se na trenutak zamisli, pa nastavi:

– Ta je mala bila vraška nevolja! Imao sam i dječake... Cheyennea, Siouxyja, Nez Percéa... da, mnogo dječaka, no proklet bio ako znam što je bilo s njima. S njima nisam imao nikakvih nevolja, niti oni sa mnom. A ta se djevojčica pretvorila u pravu nevolju.

Opet načas zašuti, a zatim nastavi osobi koje nije bilo.

U Crawfordovu kuću rijetko bi zalazili posjetitelji. Pokadšto bi dojahao koji udaljeni susjed, znatiželjno zavirio na trenutak, kimnuo u nak pozdrava Majmunskom Licu i doviknuo:

– Hej, Cal, kako si?

Starac bi ljutito uzvratilo:

– Zar misliš da sam i gluh?

Ili bi pak jednostavno zatrepao, ne odgovarajući ništa.

Neki su posjetitelji bili pomalo znatiželjni što se mene tiče. Ipak, obično bi samo zapitali jesam li rođak, rijetko bi razgovarali sa mnom. Ali neki se gospodičić od petnaestak godina udostojio porazgovarati sa mnom. Naceri se i zapita:

— Je li starac nedavno sredio kojega Indijanca?

Očito je znao za lutanja Calova duha. Premda me u istom trenutku obuzeo jak osjećaj privrženosti, suzdržao sam se.

— Glupane! Ta nema ovdje Indijanca! — odbrusim mu.

— A je li staričin čovjek navratio ovoga ljeta? — zapitkivao je dalje.

— Dugokosi Indijanac... rijetko je posjećuje.

— Nikoga nije bilo. Ne znam ko ga misliš.

— Muž joj je. Želi da se vrati u pleme, no ona ostaje s ocem — objasni dječak. — Čeka da bi naslijedila starčevu imovinu. A i ne želi živjeti s divljacima... ta može imati sve što i bijelci, svilene haljine i slično...

Ubrzo odjaše. Bio je to jedini dječak što sam ga vidio u ljetu... poželio sam unatoč svemu da opet navrati.

Kad smo se Cal i ja jednoga dana vratili s jahanja, posjeti nas skupljač poreza. Izmoreni starac ležao je na svom ležaju. Ja sam bio u dvorištu i bacao grančice na kokoši, kadli s ceste skrenu kola. Pođem da bih to rekao Majmunskom Licu. Zbunila se, čini se. Odmah probudi oca, a ovaj se naljuti.

Poviče na nju i dohvati svoj dugački štap da bi dočekao neprijatelja. Majmunsko Lice namršti se i zapovjedi mi:

— Ostani ovdje! — Bilo je to jedino izričito naređenje. Shvatio sam: riječ je o privatnom poslu, možda je čak i ponižavajući, i zbog toga nije bilo potrebno da ista saznam o tomu.

No i iz kuće sam čuo razgovor,

jer je skupljač poreza bio jedan od onih koji su uzeli zdravo za gotovo da je Cal Crawford — kako je slijep — istodobno i gluh!

— Nije to mjesto za tebe, Cale — nagovarao ga je. — Što ćeš uraditi kad dođe zima? Imamo jednu farmu. Ondje će ti biti dobro, nećeš morati brinuti nizašto!

— Ni ovako nemam nikakvih briga! — zagrmi Cal.

— To će biti prodano da bi se naplatio porez, kažem ti.

Majmunsko Lice dohvati crvenu svilenu haljinu s klina pokraj vrata, navuče je preko one druge i izide van da bi bila pokraj oca. Zurila je u posjetitelja.

Tad zapazim nešto što u meni probudi samilost. Ta bio sam mlad i, štošta nisam razumio. Cal ispruži ruku i dotakne crvenu haljinu kao da će mu to dati novu snagu.

— Mogu se pobrinuti za sebe — razmetljivo se pohvali. — Kćeri sam kupio lijepu haljinu kakvu nose bijele žene. Misliš li da nemam novca? Ta mogu platiti taj porez kad mi se god svidi!

— Onda plati odmah, Cale, i spriječi nevolju! — molio ga je skupljač poreza. — Ta nitko te ne želi izbaciti oдавде. No ovaj ti posjed nije potreban. Bolje bi se snašao na farmi.

— Šezdeset i pet hektara! — progunda Cal Crawford. — A on kaže da mi to nije potrebno! — Slijepo pogleda čovjeka na kolima i ponosno reče: — Mladiću, nekoć sam posjedovao pola kontinenta! Dijelio sam ga s još nekolicinom, a i sve što je bilo na njemu. Nemam mnogo prostoriya da bih se raširio u njima, no ono što imam, potrebno mi je. I držat ću to do posljednjeg daha.

Čovjek na kolima izgledao je kao da će zaplakati.

— To je jedino što se zahtijeva od mene — reče kao da se brani.

Cal podigne štap u znak prijetnje.

— Zadržat ću ono što imam dokle će mi god biti potrebno! — reče naglašavajući svaku pojedinu riječ. — Ubit ću svakoga koji me pokuša iz-

gurati!

Skupljač poreza potjera konje bičem, tako da su pojurili.

U tom mi je trenutku stari Cal bio veoma drag. U njegovu sam glasu osjećao prizvuk istine. »Ubit ću svakoga koji me pokuša izgurati!« Ljudi inače govore kako je prijetnja štaka na koju se oslanja slabost. No stari je Cal ubijao i može ubiti. Bude li potrebno, ubit će opet...

Okrene se u smjeru kuće i počne pipkati štapom. Hodajući za njim, uspravim se; još sam ga se bojao, no više nisam bio sâm.

Cal legne na svoj ležaj i prebaci ruku preko očiju. Sjednem na svoju slamnjaču i pričekam da bih utvrdio jesam li mu potreban. Što li sad razmišlja? Možda o skupljaču poreza? Ili je možda iza kolčanog bedema kakve trgovačke stanice daleko na zapadu?

Svakako je znao da sam prisutan. Poslije nekog vremena reče:

— Donesi mi oružje!

Bio sam počašćen tom zapovjedi, ali nisam znao koje oružje želi. Imao je četiri puške što su visjele na zidu u kuhinji. Divio sam im se izdaleka, no nisam ih dirao. Bio sam neuk, ali kako da to priznam? Oružje pripada muškarcima i samo oni mogu nešto znati o njemu. Ali samo je jedna od Calovih pušaka nalikovala na onu što smo je imali kod kuće.

Život Cala Crawforda obuhvatio je dva velika dostignuća u razvoju vatrenog oružja. Kremenjače su bile oružje za njegovih mladih dana. Dok se civilizacija probijala u smjeru zapada, služio se puškama što su se nabijale sprijeda. No prije nego što mu se pomutio pogled, pojavile su se puške što su se nabijale metalnim mecima, i to straga. I tako su na zidu visjele tri vrste oružja. Jedna je puška bila kremenjača s izlizanim kundakom i mjedenim okovima.

Popnem se na stolac i posegnem za kremenjačom, jer je bila najčudnovatija.

— Uh! Uh! — prigovori Majmun-

sko Lice.

— Želi da mu donesem oružje — odgovorim joj.

Nije me više pokušala zaustaviti. Čudnovatu i dugačku staru pušku pažljivo odnesem u drugu prostoriju i gurnem je Calu u ruke.

Opipa je, prepozna i nasmiješi se.

— Ne tu, momče. — Pomiluje je.

— Oteo sam je Bizonovim Ledima 1843. godine. Dva sam je puta izgubio, no opet sam je vratio. Vidiš li ovo, momče? — Dotakne prstom uvojak crne kose na podlozi od kože, pričvršćen za štitnik obarača. — To je uvojak sa skalpa Bizonovih Leda.

Ustuknem, a zatim ipak dotaknem uvojak i pomislim: Sad sam dotakao skalp Indijanca i znam tko ga je skinuo.

— Donesi mi druge, momče. I municiju.

Donesem mu puške, jednu po jednu, a zatim još nekoliko puta podem da bih donio prljave i grubo izrađene vrećice s olovnom tanadi, kapslama, dva roga s barutom kojih su stijenke bile tako tanke da se vidjelo kroz njih, nekoliko limenih kutija s barutom i kutiju metaka.

— Ostavi to ovdje — naloži mi Cal Crawford. — I izidi!

Kad sam se vratio poslije pola sata, razočaram se. Starac je spavao, a Majmunsko Lice objesilo je puške na klinove u kuhinji.

Poslije tog dana Cal više nije jahao. Ostajao je kod kuće da bi branio ovo malo što mu je preostalo: šezdeset i pet hektara. Nešto ga je mučilo, izjedalo. Nekoliko je puta zazviždao psu, a ja sam se bojao podsjetiti ga da ga pas više ne može čuti. Satima bi ostajao u kolibi, pipkao bi oblice od kojih je bila načinjena, mjerio prozore...

I Indijanku je nešto izjedalo, no šutjela je, ostajala je mirna. Ponekad bi zurila prema zapadu, uvijek u smjeru zapada, kao da očekuje nekoga. I Cal Crawford je očekivao, ali nipošto neku osobu.

No neki čovjek posjeti mene prije nego što je itko došao posjetiti njih.

Neki čovjek iz grada, koji se zaputio k našoj kući s tovarom dasaka na kolima, doveze se u dvorište i reče:

— Otac reče da te odvezem kući, Buck.

Side s kola da bi malo ispružio noge i pregledao tovar. Majmunsko Lice izide, ali ne reče ništa. Samo me pogleda.

— Ovo je očev prijatelj — objasnim joj. — Otac kaže da se moram vratiti.

Ne odgovori ništa. Ude u kuću i vrati se s mojom plaćom: tri srebrna dolara.

— Uzet ću svoje stvari — rekoh vozaču. — Začas ću se vratiti.

Nije mi bilo potrebno mnogo vremena.

No druga moja košulja nalazila se u prostoriji u kojoj je ležao Cal. Naposljetku, bilo bi pristojno da mu kažem kako odlazim.

— Zbogom, gospodine Crawford — pozdravim ga uljudno. — Neki je čovjek došao po mene i odvest će me kući.

Neko je vrijeme šutio s rukom prebačenom preko očiju. A zatim će gotovo s gorčinom:

— Dobro. Nije potrebno da ostaneš. Ja ću ih zadržati!

Prema tomu, nešto će se dogoditi, a pođem li kući, možda nikad neću saznati za to. No to nije bilo važno. Važno je bilo samo to što nešto značim Calu Crawfordu.

— Glupost... ne moram odmah otići — rekoh. — Nema žurbe. Reći ću mu da ostajem još neko vrijeme.

— Kako god želiš — uzvratil Cal Crawford.

Ni u kojemu me slučaju ne bi ništa zamolio. Pokazao se ponosan, i to je djelovalo na mene. Smogao sam toliko snage da odlučim: Ostajem.

Kad sam to objasnio vozaču, smatrao je da sam sišao s uma i reče to naglas.

Cal i Majmunsko Lice nisu me pohvalili, niti su mi zahvaljivali, jednostavno ne rekoše ništa. I nadalje su čekali.

Jednoga jutra prije svitanja iz duboka me sna probudi otežano Calovo disanje. No možda me probudila i prisutnost Majmunskog Lice. Visoko je podigla petrolejku i promatrala Cala. Nešto mu je govorila na svom jeziku. Položi mu smečkastu ruku na čelo, a Cal ljutito strese glavom.

Indijanka me molećivo pogleda. Dok je izlazila, zapazim kako u jednoj ruci drži užu za hvatanje konja, pa zaključim da će poći po liječnika. Veoma se uplašim. Slutio sam što će se dogoditi s Calom Crawfordom.

Često je zapadno u takve trenutke, prezreo ih, odbio od sebe, izvuкао se. I sad opet dolaze takvi trenuci, a on će možda pomisliti da je to koji drugi neprijatelj.

— Dodaj mi pušku, momče... — reče teško dišući. — Pomozi mi da sjednem.

Prije mu je bila milija ona ostraguša i zbog toga mu je dodam, no on je odbije.

— Pa što je to? — zapita. — Dodaj mi onu iz koje se može pucati! I pobrini se da kremen bude dovoljno oštar, a barut suh!

Sad mu dodam kremenjaču s dječjim skalpa Bizonovih Leda, što se njihao o štitniku obarača. Dohvati je i pomiluje.

— Nije to „Old Fury“ — otežano prozbori — no i ova će biti dobra. Pogledaj što se događa iza stijene, momče, i reci mi što vidiš. No budi oprezan... ne diži glavu!

Uzvratim mu gotovo šaptom:

— Ništa... gospodine Crawford.

— Skloni se... ostavi mi dovoljno prostora, to je sve što tražim — reče. Disao je duboko i brzo. — I poslušaj me, momče: Srede li me, bježi i sakrij se! Ne moraš biti nimalo zabrinut. Uхватit će te i vjerojatno će te odgojiti kao da si njihov dječak. — Uspije se nasmijuljiti. — Mnogi ljudi žive životom koji je gori od onoga Indijanaca.

Htio sam pobjeći. Nipošto pred Indijancima, nego od Cala Crawforda. I od neprijatelja. Nisam ra-

čunao s time da ću biti sâm s Calom Crawfordom sve dok Majmunsko Lice ne dovede liječnika. I još se pitam - zašto je to uopće učinila? Vjerojatno zbog toga što se on ponosio time što joj on omogućuje način življenja bijele žene, tako da je za njegovo dobro pokušala učiniti sve što bi u takvoj situaciji učinila bjelkinja.

Cal nabije otrcanu kremenjaču. Vid mu nije bio potreban u tu svrhu. Na dlan stavi olovno tane, zaspe ga barutom tako da je bilo pokriveno. Pri tomu je prosuo nešto baruta po tlu.

Pošto je nabio pušku, bio je iscrpljen. Zavali se i zapovjedi mi:

- Promatraj ih, momče, i kaži mi kad se počnu uspinjati uz padinu... Nikoga nisam zapazio, niti sam što rekao.

Oko podneva stigne Majmunsko Lice s liječnikom. Zgurio sam se u kutu, okrenuvši lice od ležaja. Ali nisam pobjegao.

Možda se pred Calom Crawfordom nije nalazio neprijatelj, nego jednostavno ljudi iz planine koji su dojahali da bi ga povelu u zemlju čuda što je ni on nije vidio.

Indijanka mi tog dana dopusti da odjašem.

Kod kuće sam se ugodno osjećao, svakako bolje nego što bih se bio osjećao da sam onoga dana otišao s vozačem. Bio bi to uzmak. A ova-ko sam pošao kao čovjek koji ima pravo na to, jer je posao završen, udovoljeno je dužnosti. Mojima nisam mnogo pričao, rekao sam im samo da je starac umro.

Otac se bolje osjećao, hodao je sa štapom. Geraldine je lepršala naokolo u sjajnu raspoloženju. Primila je pismo od muža, prvo otkako je bez nje otišao na Zapad. Nije nam dopuštala da ga pročitamo. Vedro je prionula uz posao, kretala se poput daška vjetra.

Otprilike tjedan dana nakon toga Geraldine reče:

- Neki stari Indijanac i Indijanka jašu k nama, tko zna što žele? Indijanac ostane na konju, a Indi-

janka sjaše. Prepoznam Majmunsko Lice. Nije na sebi imala crvenu svilenu haljinu. Preko stare pamučne haljine prebacila je prugasti šal, a glavu povezala rupcem.

- Majmunsko Lice - rekoh. - A ono joj je zacijelo muž koji je došao da bi je odveo u pleme.

- Čekala je dovoljno dugo - reče Geraldine - da bi naslijedila sve iza staroga Cala. Zavrijedila je.

Odjednom nešto shvatim.

- Nije zbog toga ostala pokraj njega. Na konju ima samo jedan zavežljaj. A on joj nije ostavio gotovo ništa. Jednostavno se brinula za staroga oca, bila mu je potrebna.

- Vjerna - prošapta Geraldine. - Vjerna! Tako je i John meni napisao: Da sam mu vjerna. - Sretno zaplače, a zatim istrči van da bi dočekala Majmunsko Lice.

Dojahali su zbog konja. Izidem i dovedem ga na užetu. Majmunsko Lice da mi nešto što će me podsjećati na staroga Cala.

Zatim odjašu. Indijanac je jahao sprijeda, a kći Cala Crawforda za njim, vodeći za sobom konja. Jahali su kući... ma gdje ona bila! Neka- mo na zapad, u smjeru u kojemu je uvijek pogledavala.

- To je vjernost - prošapta se-stra. - Znala je da će je muž čekati sve dok bude morala ostati uz oca. Zanima me što je uradila s crvenom haljinom.

Poslije smo saznali. Ostavila ju je na klinu u kolibi. Gotovo je sve ostavila ondje. Ta koje joj koristi od svega što bijele žene tako uporno skupljaju!

Ne znam što se dogodilo sa stvarima Cala Crawforda. Znam samo za kremenjaču kojom je pružio posljednji otpor: Donijela mi ju je njegova kći.

Preveo Julije Knežević

U PRIPREMI:

G. F. Unger:
PUT BEZAKONJA

*Ako volite Strip,
onda je to*

Novo na kioscima!